

**"СРПСКИ БОРАЦ",
лист бораца
Републике Српске**

Издавач:

Борачка организација
Републике Српске
Лист излази
једанпут мјесечно

**Главни и одговорни
уредник:**

Тихомир Милашин в.д.

Техничко уређење:

"СРПСКИ БОРАЦ"

Издавачки савјет:

Пантелија Ђургуз,
предсједник
и чланови
Радомир Граонић,
Михајло Парађина,
Горан Бабић,
Славко Ђурић,
Предраг Кнежевић и
Бранислав Божић

Штампа:

БИНА
Бања Лука

За штампарију:

Младен Спасојевић

Сједиште Редакције:

Краља Алфонса XIII
бр. 1/II,
Бања Лука
Телефон 051/211-726
Факс 051/211-825

**Рукописе и фотографије
не враћамо**

**Рјешењем Министарства
информација Републике
Српске, бр. 01-749-1/99.**

од 14.6.1999. јавно гласило
"Српски борац"
уписан је у Регистар јавних
гласила под редним
бројем 297.

Премијер Владе РС учествовао у раду Предсједништва БОРС-а

СРПСКА ВИШЕ НИЈЕ

Ми смо већ сада и политички и економски бољи дио БиХ и пред нама је период стварања амбијента за већу запосленост, боље пензијско-инвалидско осигурање и јачање енергетских капацитета - рекао је Премијер Владе

Влада увећала пензије и
инвалиднине

ПОПРАВКА У МАЈСКОМ ЧЕКУ

Због погрешног обрачуна Фонд
ПИО ће разлику пензија исплатити
у мајском чеку

стр. 6.

СИЈЕКОВАЦ ТУГЕ И НАДАЊА

Поводом првом масовног злочина у БиХ током посљедњег рата, крај спомен цркве у Сијековцу оджан је парастос и положени вијенци страдалим Србима. За овај злочин још нико није процесуиран.

стр. 7.

Добровољачка

НЕКАЖЊЕНИ МАСАКР

У току напада на колону погинула 42,
рањена 73, а заробљено 215 припадника
ЈНА, за злочин још нико није
одговарао

стр. 23.

Историјске неједначине -
Сребреница

УМНОЖАВАЊЕ ИЛИ БЕСПУЋА ЗБИЉЕ

Када се злочин претвори у
статистику и завршни рачун
за политичке потребе, онда је
свака математика могућа и
онда је свака истина сувишна

стр. 27.

Скандалозно

НАГРАЂЕН ЗА ЗЛОЧИНЕ НАД СРБИМА

Пресудом суда БиХ у
Сарајеву, Шефик Алић, при-
падник батаљона Хамзе,
ослобођен оптужби за убиство
четири заробљена српска
војника

НЕЦЕНЗУРИСАНО

РОЂАК ИЗ ГРАДА

И тако прође још једна година. За неке ни боља ни гора од осталих, за многе никад гора и тежа, за понекога добра, да боља бити не може.. И све би то некако било лијепо и добро, или бар приколико нормално да нас многих није толико много, и да нас свакодневно није све више и више, а да ових понек-их није све мање, али толико квалитетно мало да само њих неколико има толико више од свих нас много да је то баш посве ненормално. Толико да је превршило сваку мјеру. Толико да и ови неки све више пропадају у наш подрум звани агонија многих, а да то несрећници и не знају. Није им нико јавио, а новине не умију да читају између редова. Јер нема више новина које се могу читати како Бог заповиједа. Већ како заповиједа неки Сорош или неки његов скаут који строго води рачуна да се у новинама или на телевизији не појави каква ваљана мисао, каква оправдана сумња, какво "питање радника који чита". Тај рођак из града толико је ревностан и са таквим условним рефлексима да му је сваки његов род рођени, ближи или даљи рођак, а нарочито "рођак са села" толико сумњив да га и у телевизијским серијама скривеног пронађе. Не баш њега, већ његову мисао, његову једину преосталу слободу, макар то и не била. Све по оном-знам ја нас, ј... ти нас!? А ми смо ти од све дјеце најгори и да није њих, наших чувара и кербера, наше савјести и душебрижника, наших еуропских жандара и чистунаца-још би нас бомбардовали за наше добро. Овако, процеси из дана у дан жању успјехе. Срба је, да парфразирам једну филмску реплику, све мање, али су све бољи. Као товарна магарад. Па их, чак, понекад и у сватове зову. Истина, само кад треба носити дрва, али част је част. Важно је учествовати. Тим више и тим прије што је нама сваки дан Олимпијада. На-

бијеђени као нико прије нас, сатанизовани да би се и Гебелс постидио својих резултата ми се сваки дан убисмо од доказивања да је земља округла и да ова наша задња утакмица није почела у другом полувремену, већ да има свој почетак. Пошто се ових дана навршило тачно деведесет година од једног нашег почетка, заправо једне наше црне минуте из оног заборављеног првог полувремена, кад су они имали добре каме и коље, а ми добро пролазно вријеме-било је неких покушаја да се бар у штампу врати то вријеме славолука. Тако су се неки надобудни "учењаци" и мрсомуди присјетили једног упокојеног лика и одмах за њим једне упокојене земље коју су, како веле, сви вољели и имали рашта вољети, али је нико није бранио, иако је, наводно, имало рашта и через чега. Рођак из града као да се никад није дружио са рођом са села, па као не зна коме (читај којој) се касно кајати. Е, "ота" је била та. Само, што то сви нисмо знали, а нисмо ни могли знати, јербо су нас друкчије учили. Уч-или нас поштењу и фином понашању, па онда братству и све јединству док је то "браћи по матери" требало. А и ко да не воли мајчицу и на њој бијелу љубичицу. Ма како било ласцивно. Сад то све личи на хорор и старе порњиће у којима се још знало шта се гура тамо "ђе иде рана", а шта тамо "ђе је Бог реко". Зато све мање разумијем оне што се као вајкају у стилу "шта урадисмо", док се мудрије и даље смијуље лицемјерно док им се из ироније чита стара мржња и старо лукавство. Ваистину, "шта уради, црни Митре?" шта уради три пута заредом док су костоломци били на земљи, а "вратари" на кољенима, док се госпон судица још предомишљао шта ће одсвирати. Побједу или фајронт. Биће да смо уистину сами себе прескочили и да нам се све враћа с разлогом. Јер давно је Вожд

зборио да "све што кући треба, цркви се не даје!?" А ми се изумо, посувратисмо кожу, стависмо је на шиљак, па дери ко боси по трњу. Па сад боле и табани и гуза, а богме боли и срце. Нарочито кад га твоја крв уједа. шта ли смо то мислили и чему се надали послје Солуна, Дрине, Колубаре? Па онда послје Јасеновца, Јадовног, Пребиловаца, Козаре, Сутјеске, Срема... Па оног Голог. Два милиона живота потрошили смо само у једном, злосрпском двадесетом вијеку. И шест вијекова прије тога. И све узалуд. Гдје нам је била памет свих тих година и трагедија? И гдје су нам сада вајни пријатељи и савезници? Сад им више не ваљамо ми, слободари и антифашисти, топовска храна и сочиво сваког балканског и свјетског рата и разрачуна. Сад им добри наши рођаци и сабраћа с друге стране ножа, с друге стране нишана. Па сад они добри и невини, жртве и хуманисти, а ми зликовци и џелати?!

А хоће ли бити тако? Хоће ли земља избацити наше кости и лобање да се види лаж и превара? И да се види бол и истина. И хоће ли "рођак из града" од тога направити нову "белу књигу" и искупити нас том докапитализацијом? Неће. Неће бити ништа од тога, јер Велики Брат је завезао кесу и мркву. Сад само млати батином и бомбама. Разгони страх и зле слутње, јер свијетом се ваља нека гадна криза која празни банке и монетарне фондове. Ушао неки гадан вирус што урушава моћне системе и диктатуре. Препали се тајкуни и господари, а сиротиња само избечила ионако мртве очи. Ми многи одавно мртвујемо и чекамо да нас по ко зна који пут окупа челична киша Оскара Поћорек којом су нас прљави ружни гадови, натекли од отекина протачког богаћења, толико пута досад купали. "Нема нам спаса, али пропасти нећемо!"

Уредник

ПАНТЕЛИЈА ЂУРГУЗ, ПРЕДСЈЕДНИК БОРАЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ О РАДУ ЊЕНОГ РУКОВОДСТВА, ПОЛОЖАЈУ БОРАЧКИХ КАТЕГОРИЈА, СЛОЗИ И НЕСЛОЗИ...

Пантелија Ђургуз, председник Борачке организације Републике Српске, сваку прилику користи да изнова нагласи да је категоријама које представља Република Српска преча од свега. Било да преко пута њега сједе представници републичке власти, међународних организација или неко други. Као челни човјек БОРС-а свјестан је да организација коју води на леђима носи огроман терет. Али, како је истакао на почетку интервјуа за наш лист, руководство БОРС-а неријетко свјесно преузима улогу републичке институције, јер вријеме у коме живимо, непрестани атаци на Републику Српску, и све оно што нам се дешава, не дозвољава ни минут предах.

Крај године је увијек добра прилика да се "сведу рачуни" у свим областима. Зато би и овај разговор могли почети резимеом активности Борачке организације Републике Српске у 2008. Јесте ли задовољни урађеним у области борачко - инвалидске заштите?

- Ако човјек барем мало искрено

људима да на легалан начин остваре ту пензију. Није тајна да се, тренутно, пензионисање по основу инвалидности обавља на врло некоректан начин. Људи су приморани да дижу кредите и стављају појединцима у джеп велике износе да би дошли до пензије. Требало би, значи, створити амбијент да ови људи, борци прве, евентуално друге категорије, који имају више од 25 година стажа или слично - јер параметре нисмо још утврдили - оду у пензију, која ће, истина, бити мања од инвалидске.

С друге стране, ако неко буде желио пуну пензију, онда му треба пружити могућност да докупи године стажа на начин да дигне кредит у републичкој банци коју имамо, по повољним условима. Банка онда узима новац, формира се посебан фонд из којег би се рјешавали социјални проблеми ових категорија.

Сваке године, реално, имамо све већи број пензионера који до статуса долазе како долазе. На овај начин ћемо спријечити злоупотребе и гажење по достојанству наших бораца

СТИГЛИ СМО, ТЕК, НА ПОЛА ПУТА

приступа овом проблему, не може бити задовољан колико год урадио. Тим прије, што је неко вријеме ова област била прилично запостављена од стране органа власти. Зато је било нереално очекивати да се проблеме ријеше преко ноћи.

Она најважнија питања која смо, као Борачка организација Републике Српске дефинисали почетком ове године, Влада Републике Српске је схватила на прави начин. У односима са Владом користили смо принцип међусобног уважавања и континуитет у рјешавању проблема, и мислим да смо у великој мјери успјели кад су се на дневном реду нашла питања од виталног значаја за борачку популацију.

Ту, прије свега, мислим на стварање амбијента за трајно побољшање положаја борачких категорија. Успјели смо када је ријеч о ратним војним инвалидима и породицама погинулих бораца. Добили смо подршку Владе РС за корекцију њихових примања. Мада нисмо у

потпуности задовољни, радује нас што је створена основа да се убудуће промјена обрачуна примања врши по принципу промјене основе за обрачун.

Када је ријеч о дефинисању статуса демобилисаних бораца, ни у том дјелу нисмо потпуно задовољни. Сва претходна руководства БОРС-а, па тако и ово актуелно, стављали су први план РВИ и породице погинулих бораца, знајући да ће они трпјети, а рачунајући да ће једном сигурно доћи на ред. Конкретно, њима се може помоћи на неколико начина. Једни су радно способни, па им можемо помоћи кроз стимулације за запошљавање, неки имају више од 55 година живота и више од 30 година стажа, па им треба омогућити да оду у пријевремену пензију. Иницијативу смо већ покренули и упознали Владу Српске, а подржао нас је и премијер Милорад Додик. Формирана је интерресорна група, која ће снимити стање, реалне могућности и модалитете, који могу помоћи овим

а постићи позитиван психолошки ефекат, јер ће људи имати чему да се надају. Узгред речено, разувјерили смо оне који су сматрали да би ово могао бити удар на буџет. Испред БОРС-а је у радној групи председник Одбора РВИ Горан Бабић, а формирали смо и своју радну групу.

Можемо слободно рећи да је стамбено збрињавање породица погинулих бораца и ратних војних инвалида акутни проблем. Колико сте задовољни динамиком спровођења Програма стамбеног збрињавања, с обзиром на чињеницу да се многи, годинама, потуцају од немила до недрага?

- Процијенили смо да би, овим темпом, процес стамбеног збрињавања текао у недоглед, и да не би био завршен за 20 година. Зато смо инсистирали на Програму. Пошто смо ми потписали протокол о његовом спровођењу, извршили смо снажан притисак на надлежног министра да учествујемо у цијелом послу: од уговарања до полагања камена

темељца, до уручивања кључева. Зашто? Зато што ће нам људи испоставити рачун за све неправилности, мањкавости и пропусте.

И раније су нас прозивали без основа или, понекад, дјелимично с основом. Навео бих примјер Градишке. Начелник Одјељења за борачко - инвалидску заштиту формира ад хок комисију сваки пут када му затреба нека одлука. Притом не пита чланове комисије за мишљење или их, једноставно, смијени и формира нову, како би нешто покорио одлуком. Да не говорим у пропустима у градњи, цијени, и слично. Зато смо заузели принципијелан став да се без нас не може ништа дешавати.

Постоје два принципа рјешавања стамбене проблематике. Кроз колективну изградњу и дојелу бесповратне помоћи. Ту највише може урадити надлежно министарство које без потребе понекад тапка у мјесту. Поготово кад су у питању средства једнократне помоћи. Они кажу да хоће да реализују једногодишњи план, а ја сматрам да, ако је могуће, за годину дана треба да ријешимо план за наредне три. Хоћу да имамо ту амбицију. На примјер, хоћу да кажем предсједнику Владе да имамо десет општина које су у потпуности реализовале своје обавезе, и да у њима ријешавамо, дакле, и једнократне помоћи, а не да чекамо 2010. Значи, ако постоји могућност да то скинемо с дневног реда, зашто то и не урадити? Тврдим да ћемо тако обезбиједити мањи утрошак средстава него овако. Цијена грађевинског материјала стално расте, а очекивати је да ће се то и даље дешавати. Са 8.000 марака, људи сада могу купити више него касније.

Фонд здравственог осигурања Републике Српске забранио је љекарима да до краја године, између осталог, издају налоге за ортопедска помагала. То значи да ће осигуранци морати из свог джепа да плате пуну цијену тих помагала. Сигурно је да су РВИ погођени овом одлуком. Јесте ли са људима из Фонда разговарали о овоме?

- Морам да кажем да нисам био у Републици Српској када је ова одлука објелодањена. У супротном би реакција БОРС-а била потпуно другачија. Већ годину и по дана Фонду здравственог осигурања нудимо да уредимо проблематику у овој области, а они то упорно избјегавају. Због чега, можемо само нагађати и препостављати.

Из принципијелних разлога не желим да износим нека моја сазнања која нису у потпуности провјерена. Неприхватљиво је да људи из Фонда нису хтјели да се изјасне о нашој иницијативи да се донесе правилник о

начину и условима производње ортопедских помагала, и да предузећа која се баве њиховом израдом морају испунити услове стандарда ИСО 9001. Од 16 предузећа, која се тренутно баве овим послом, добили би свега четири која би могла да испуне услове. С друге стране, Фонд би стекао услове да контролише квалитет, а што је најважније, смањила би се издвајања по том основу. Тврдим да се на овај начин могу направити милионске уштеде. Оба вијестили смо надлежног министра и његове сараднике о нашој намјери. Подсјетио бих да имамо страшно пуно злоупотреба у овој области, и да се појединци богате на туђој муци. Једно вријеме је бављење овим послом било уносније него бавити се нафтом. Било је људи који су хтјели уредити ову област, па им је

ПОШТОВАЊЕ

Породице погинулих бораца и РВИ често се жале на однос службеника у готово свим институцијама и органима према овој категорији...

- Знам да има врло ружних ситуација и веома сам љут и огорчен због тога. Морам урадити нешто на томе да се тај однос поправи. чекање у реду, игнорисање мајке погинулог борца, понекад чак и готово нељудског односа појединих административних радника је, у најмању руку, непримјерено. Мада, морам признати, има и нас свакаких, али то су појединачни случајеви. Инсистирамо на томе, већ обзира ко је на власти, да се наспрам борачких категорија изгради однос који су заслужили. Сами смо криви због неких ствари, мало смо закаснили, али има одређених помака. Учинићемо то наметањем иницијатива, које су општеприхватљиве, не само у Републици Српској, него и у окружењу.

пријећено, а спомињана су и дјеца. Знамо, значи, у шта се упуштамо. Нудимо Фонду да се људски и цивилизовано извуку из канджи оних који их злоупотребљавају. На концу, што нису РВИ изузели из ове приче? Сад као приммијењују неку строгућу на овој категорији. Треба ли причати о томе колико узимају људи који долазе из Србије само да обаве један преглед, а наплаћују инвалидима своте као да су лежали три или пет дана у Београду у болници. И то Фонд плаћа. Или инвалида питају треба ли му промијенити протезу, он одбије јер му стара боље „лежи“, од нове. Онда РВИ потпише налог за нову протезу, добије 300 марака, а он од Фонда наплати 3.500!

Листајући старе бројеве "Српског борца" видјели смо и чланак који говори о изградњи централног

спомен - обиљежја погинулим борцима Војске Републике Српске. Готово пет година касније, још немамо комплекс који је предвиђен да се гради на Булевару Цара Душана, на простору између раскрснице код Пословног центра "Екватор" и тврђаве Кастел. Имате ли информацију када ће почети изградња?

- Од прије годину и по дана почело се нешто озбиљније радити на овом послу. Завршен је формално - правни дио, одабрана најквалитетнија рјешења, мада, руку на срце, нисмо имали много прилике да на то утичемо. У цјелини смо били задовољни али смо указали да је недостатак симболика под којом смо стварали и бранили Републику Српско, наш мото: За крст часни и слободу златну! Примједба је уважена. Међутим, било је и других мишљења. Разочарало ме, морам признати, мишљење предсједника Организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила Републике Српске Недељка Митровића, који је рекао да је крст црквени симбол, и да је у нашој војсци било Бошњака и Хрвата, те да због тога морамо бити опрезни. Тада сам закључио да је разлог што се све одуговлачи управо овакав став неких људи из градске управе, али и представника невладиних организација које се баве овом проблематиком. Рекао сам да, ако Бањој Луци може сметати спомен - обиљежје са таквом симболиком, онда нам то требају и рећи, па да нађемо неку другу локацију. У Козарској Дубици стоје имена тројице Бошњака на спомен - плочи, и ту нема ништа спорно ни за њихову родбину. Такође сам објаснио и то да, када дођемо на Кастел, препознамо из којег је времена по симболици и неким детаљима. Кад одемо на Мраковицу и Сутјеску, исто тако знамо на који се период то односи. Тако и ово централно - спомен обиљежје мора бити препознатљиво, па када за 50 година неко дође да зна коме је и зашто посвећено. Ако Бог да, највероватније ћемо се договорити са Предсједништвом БОРС-а да се обиљежавање Дана бораца, 15. фебруар, организује у Бањој Луци, а предсједнику Владе РС, пошто је он и предсједник Организационог одбора за изградњу, да се тада положи и камен темељац. Сматрам да ће до тада надлежни из Градске управе завршити преостале формалне послове.

Свакодневно представници невладиних организација, прије свега, БОРС, износе низ примједби на рад Тужилаштва БиХ, али и надлежних судова у Српској. Хоће ли на том плану бити конкретних захтјева у смислу да се постојеће стање промијени?

ЈЕДИНСТВО

БОРС је недавно организовала округли сто о улози и значају невладиног сектора у дрштву. чињеница је да бројне организације постоје искључиво због тога да би појединци могли да остваре свој властити интерес. Постоји ли начин да се барем организације које окупљају категорије из протеклог рата заједнички ухвате у коштац са пријетњама позицији Републике Српске и њеном опстанку?

- Желио бих, прије свега, да кажем да пројекат удруживања у Српски покрет невладиних асоцијација (СПОНА) није баш успио. Нису били дефинисани односи, права, обавезе и дужности, што нисам могао да толеришем, а кап је прелила чашу када смо се разговарали о изградњи централног спомен - обиљежја, о чему сам већ говорио. Мора постојати минимум искреног односа и уважавања. Али, оставимо то по страни.

Све чешћи напади на Републику Српску и носиоце власти, нагђерали су нас да укључимо седмо чуо и да кренемо у обједињавање рада невладиних организација које се баве овом пробле-

- Нисмо задовољни односом према процесуирању ратних злочина над Србима, посебно због тога што знамо да је друга страна осмислила стратегију да на овом питању уништи Републику Српску. Највише смо криви ми сами, поготово органи и институције који су се у Српској професионално бавили, и још се баве овим послом.

Намјера нам је, наиме, да покренемо иницијативу и осмислимо нову организациону шему у овом процесу, и сматрамо да Кабинет председника Републике треба све то да координира. Обавијестили смо све надлежне о томе. Указао бих и на то да сам обичао неке наше људе који издржавају казну због ратних злочина. Ситуација је, у најмању руку, разочаравајућа. Неке ствари се граниче са здравим људским разумом. Имам осјећај да они више воде рачуна о интересу Републике Српске у овим процесима него ми сами. Недопустиво је да ми немамо ни евиденцију ко је, зашто и на колико осуђен. Сматрам да морамо имати тим адвоката који треба да се бави аналитичким пословима, од подизања оптужнице до пресуде.

Прије свега због тога што сваки Србин у оптужници има квалификацију злочиначког удруживања због систематског прогона и ликвидације. Треба ли рећи да ниједан Бошњак то нема у својој оптужници, да сваки Хрват оптужен за злочине над Бошњацима такође има ту квалификацију, и да је ниједан Хрват, осумњичен за злочине над Србима. Значи, јасна је поставка Суда БиХ и

матиком. Није нам циљ да у овој причи носимо лидерску улогу, али хтјели то прихватити или не, БОРС је најснажнија и најзаслужнија организација за стварање Српске. Подразумијева се да, због наше организованости и инфраструктуре, ми треба да будемо ти који ће покренути иницијативу за обједињавање свих снага и стављања у службу заштите позиције Републике Српске, а да властима ставимо до занања да ћемо им помоћи све док су они на курсу стварања амбијента за опстанак и развој Републике Српске и њеног очување за сва времена.

Снажнији смо и увјерљивији заједно. Свакоме коме се учини да је то добра жеља и намјера, понудили смо да формирамо заједничко тијело које ће бити јединствено када је ријеч о неколико стратешких питања, а то је процесуирање ратних злочина, тражење несталих, позиција РС унутар БиХ и презентовања ставова носиоцима власти. Очекујем да ће до краја године наша намјера бити прецизно дефинисана у сваком смислу.

Тужилаштва. Такође, у цијелој причи, како је могуће то да одређена кантонална тужилаштва имају надлежност за процесуирање злочина, а да је наши судови немају? Неће бити да је тако. Наши тужиоци, заправо, немају интересовања за овај посао. Њима као да је неко, кад су долазили на посао, рекао да се не петљају превише у надлежност Суда БиХ. Да закључим, шта је са оним предметима, ако ништа, који су задокументовани? Зашто се не дижу оптужнице?

Постоји још један проблема а то је да наши надлежни органи који се баве овим послом немају готово да никакву сарадњу. Рецимо, Секретаријат за односе са Хашким трибуналом и истраживање ратних злочина се претворио само у Секретаријат за односе са Хагом, док од истраживања злочина нема ништа. Можда они нешто и раде, али нема никаквих ефеката у јавности. Секретаријат је од свог оснивања до данас, односно за пет година, потрошио око пет и по милиона марака из буџета. С правом морамо поставити питање гдје су паре потрошене ако нико није процесуиран на темељу онога што су они прикупили. Или, имамо ситуацију да исти тај Секретаријат није пружио подршку човјеку да оде у Хаг и однесе оригинална документа у предмету Насера Орића, што је један од разлога због чега је пала оптужница против њега. Тражићемо одговорност људи који су проузроковали овакво стање и изаћи са захтјевом за нову организациону шему.

И док се ми у Републици Српској,

практично, вртимо у круг, дотле бошњачка страна врло вјешто пласира причу о Српској као геноцидној творевини не либећи се притом да манипулише жртвама. Прије свега, онима у Сребреници...

- Није Ибран Мустафић джаба насловио своју књигу "Планирани хаос". Знао је да постоји пројекат по којем су урађене и Маркале. Не можемо толерисати такав однос, јер нам већ десет година на овај начин газе по достојанству. Од председник Суда БиХ и главног тужиоца, до домаћих судова, о Хагу да не говорим. Опасно је што се хашка методологија преноси и на ниво БиХ. Хоћемо да се принципом истине боримо за истину. Позивам и другу страну да то учини. Нека објаве имена 8.000 убијених у Сребреници као што смо ми у више наврата именом и презимом објављивали наше жртве широм БиХ. Они не могу, јер немају толико убијених у Сребреници. Довозе лешеве са свих страна и сахрањују у Поточаре, па тако намирују задату цифру. Ми не бжежимо од наше црне мрље која тамо постоји, али та црна мрља постоји и у Добровољачкој, тузланској колони, Сијеговцу, Купресу...

Издвојио сам та четири догађаја која су увертира у ратна дешавања јер су се десила прије рата. Све је почело агресијом Хрватске 1991. и завршило агресијом Хрватске 1995. године.

Друга страна, на жалост, игра на карту наше неслоге, небриге, и негирања неких ствари. Знали су унапријед шта ће се дешавати, неко им је врло мудро осмислио сценарио који сада спроводе.

Неминовно се на ово о чему говоримо веже и питање несталих...

- Указао бих на чињеницу да је у вријеме, када је формирана паралелна Организација породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила РС, њихов главни разлог да се отцијепе од БОРС био тај што су сматрали да се БОРС није бавио довољно тражењем несталих. Питао сам их недавно шта су они то урадили од момента када су формиран и а овом питању?

С друге стране, српски представник у Институту за нестале БиХ не контактира са директором Оперативног тима за тражење несталих Српске, и све тако укруг. Наравно, не можемо бити задовољни овим што се дешава. Врло брзо ћемо изаћи са званичним ставом према Влади РС у смислу доношења нове организационе шеме, која би подразумевала потпуно обједињавање области тражења несталих и процесуирања ратних злочина.

Г. К.

МИХАЈЛО ПАРАЋИНА, ПРЕДСЈЕДНИК ПРЕДСЈЕДНИШТВА БОРАЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

РУКУ НА СРЦЕ...

Годину, која је на измаку, председник Председништва Борачке организације Републике Српске Михајло Параћина провео је на релацији Пале - Бања Лука. Учествовао је у свим важнијим састанцима које су представници БОРС-а организовали, како би на најбољи могући начин надлежнима у Српској презентовали бројне проблеме са којима се суочавају породице погинулих бораца, ратни војни инвалиди и борци Војске Републике Српске

Било је, како каже, много посла који је ваљало довести до краја, а уложено је много труда и енергије да би се, у неким случајевима, направио мали корак напријед. Ипак, рекао је Параћина, оно што је увијек наглашавано у бројним контактима са разним саговорницима је чињеница да је БОРС-у Република Српска и њено очување на првом мјесту. Нема важнијег питања, изричит је председник Председништва БОРС-а, од доказивања истине о страдању Срба у протеклом рату, и процесуирању оних који су починили злочине над нашим борцима и цивилима.

Са становишта функције коју обављате, реците нам колико сте задовољни радом органа БОРС-а, њиховом ефикасношћу и залагањем у остваривању права категорија које представљате?

- Не могу до краја бити задовољан урађеним, јер, када се ради, сигурно је да увијек може боље. Али, треба имати на уму да су потребе често веће од реалних могућности и да, неријетко, има нереалних процјена и захтјева.

Зашто то кажем? Наши органи раде, састају се, доносе закључке. Постоји добра координација између органа БОРС-а и Стручне службе. Међутим, спровођење одређених закључака неког од органа, углавном зависи од

надлежних републичких органа и институција. Јер, често, спровођење наших закључака подразумијева додатни новац, измјену појединих закона, доношење подзаконских аката, прописа и одлука. С друге стране, оно што је важно за рад наших органа је да се на сјед-

Михајло Параћина, председник Председништва Борачке организације Републике Српске

нице мора долазити са изграђеним ставовима регија и општина из којих представници одређених органа долазе. Морају бити припремљени, упознати са проблематиком у својој изборној јединици, што, морам признати, није увијек случај. Примјера ради, сви ми генерално познајемо проблематику нашег чланства, али се мора знати шта је у фокусу сваке од регија. Веома је тешко радити у одређеним

органима, ако појединци долазе са проблемима индивидуалног карактера.

Генерално, рад наших органа може бити ефикаснији а, с обзиром на чињеницу да смо ушли у поступак измјене Статута, надам се да ће се то реализовати и кроз овај посао. Форма нацрта је отишла у базу, а колико знам, тренутно нема неких већих примједби.

Рекли сте да спровођење бројних закључака, прије свега, умногоме зависи од републичких органа. Јесте ли задовољни сарадњом са надлежним министарством и односом републичких, али и локалних органа и институција према борачким категоријама у цјелини?

- Важно је, прије свега, поновити да Борачка организација Републике Српске није имала адекватну позицију у друштву. Она, руку на срце, ни данас није изграђена онако како бисмо ми жељели. Истина, добили смо статус организације од посебног јавног интереса, и то нам је обезбједило одређени комодитет. Али, нисмо задовољни, јер се осим нас, у тој, условно реченој групи, налази још 12 невладиних организација.

Надлежни, прије свега, морају да цијене број чланова одређене организације, инфраструктуру којом располаже и слично, јер не можемо бити сви у истој позицији. Зна се да је БОРС у протеклом периоду

била носилац бројних послова а да сви носиоци власти у Републици Српској морају увијек имати на уму чињеницу да није било бораца, не би било ни институција власти. На жалост, многи немају слуха за нашу улогу и положај наших чланова.

Рецимо да у неким општинским борацким организацијама имамо објективних али и субјективних проблема. У појединим локалним заједницама, челни људи једноставно зажмире на одређене захтјеве и проблеме - од обезбјеђивања новца и просторија за наш рад, до обиљежавања значајних датума и догађаја. Морам признати да су због тога криви и наши челни људи у тим општинама, који све ово вријеме нису успјели да изграде однос вриједан уважавања. Неприхватљиво је да у неким срединама чланови Борачке организације буду поданици актуелне власти. Другим ријечима, имамо лоша кадровска рјешења у појединим борацким организацијама, у шта смо се увјер-

танце можемо рећи да, генерално, не можемо бити задовољни урађеним. Тешкоће са којима се сусрећу људи које представљамо ваља рјешавати ефикасније, организо-

ваније и, што је најважније, системски.

Морам рећи да у посљедње вријеме са Владом Републике Српске имамо партнерски однос. Када узмемо, на примјер, Програм стамбеног збрињавања, можемо рећи да он, на неки начин, има револуционарни карактер. На годишњем нивоу, да подсетим, имали смо пет милиона марака за ове намјене. Таквим темпом требало би нам двадесетак година да збринемо приоритетне групе, породице погинулих бораца и ратне војне инвалиде од прве до четврте категорије. Спровођењем Програма, овај посао би требало да буде завршен у наредне три године.

Чињеница је да су представници Борачке организације, на свим нивоима, прва адреса на коју се обраћају борацке категорије. шта, најчешће, мучи људе који Вам се обраћају?

- Често, не само у кацеларији у Бањој Луци или на Палама, него и на обиљежавању неких значајних датума и догађаја, породице погинулих бораца, РВИ и борци ми се обраћају и траже састанак да би се информисали о одређеним дешавањима у овој области, или добили савјет о бројним проблемима који их муче. Стамбено збрињавање, једнократна помоћ, лијечење, смјештај дјеце и упис на факултет..., нека су од питања која свакодневно рјешавамо. Многи, међутим, траже помоћ и када није ријеч о борацко-инвалидској области. Људи понекад мисле да смо свемоћни, а што више проблема ријешимо, више их се гомила.

Оправдано, много се ради да би се поправио материјални положај породица погинулих бораца и РВИ, да им се обезбједи кров над главом. С друге стране, и борци су у тешкој ситуацији а о њиховим проблемима, неоправдано, мање се говори. На шта сте, најчешће указивали, кад је ријеч о овим људима?

- Једно од питања које доминира је запошљавање демобилисаних бораца који су, хтјели ми то признати или не, на маргини свих збивања. Они су, на жалост, запостављени. Остали су без својих предузећа у Федерацији БиХ, док су бројна предузећа у Републици Српској, у којима су радили, приватизована, а нека су под стечајем. Постали су најамни радници код оних који су створили огроман капитал захваљујући неефикасношћу правне државе, а борци нам се сналазе како знају и умију.

Када је ријеч о стимулативном запошљавању, у републичком буџету постоји пет милиона марака, али не

Нема важнијег питања, изричит је предсједник Предсједништва БОРС-а, од доказивања истине о страдању Срба у протеклом рату, и процесуирању оних који су починили злочине над нашим борцима и цивилима.

или када смо организовали заједничке састанке представника БОРС-а и носиоцима власти у појединим локалним заједницама.

Све у свему, нагомилане, и прилично запуштене проблеме у области борацко-инвалидске заштите, надлежни су рјешавали с мање или више успјеха. С ове временске дис-

само за борце, него за све незапослене. Нисмо тиме задовољни, сматрамо да треба донијети правилник за запошљавање ових људи.

Значи, кад имамо на Бироу више бораца који испуњавају услове за одређено радно мјесто, треба водити рачуна, не само о томе да ли је неко

је, којима фали пет година до стицања услова за одлазак у пензију. Уколико надлежни озбиљно приступе рјешавању овог проблема, а таква смо обећања добили, онда би се могли надати и конкретном рјешењу. Можда кренемо прво са онима којима најмање фали до пензије.

Генерално гледајући, проблем запошљавања је тренутно највећи у друштву, јер политичке партије имају монопол над запошљавањем, привредним субјектима и институцијама. Без обзира колико добро сарађујемо са неким људима, често нам постављају питање да ли је борац, за кога тражимо радно мјесто, припадник одређене политичке партије.

БОРС је незадовољна оваквим односом, јер се не ради о кадровским радним мјестима, него о обичним извршицима одређеног посла. Конкретно, у сарајевско - романијској регији, према неким подацима, имамо око 2.500 незапослених, што, по мени, није реална бројка. Сматрам да их има више, јер треба знати да многи раде "на црно".

А, каква је ситуација када је ријеч о запошљавању ратних војних инвалида?

- Када су у питању РВИ, имамо коректну и конкретну сарадњу са републичким фондом за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалида. Одржавамо заједничке састанке, семинаре, едукације и слично.

Поновио бих да је значајно то што послодавци у републичким институцијама и органима, који запосле инвалида, имају право на поврат новца по основу уплаћеног доприноса на плате, што износи 42 одсто, а то нису безначајна средства. Ако запосле неколико инвалида, Фонд послодавцима суфинансира набавку одређену опрему послодавцима, потребну за

обављање дјелатности којим се бави.

Реците нам, за крај, мислите ли да нас чека тежа година од ове? Свакодневно нас "бомбардују" информацијама о великој економској кризи у свијету, која неће ни нас мимоићи, најављује се "стежање каиша"...

- Велика економска криза у свијету, свакако, неће заобићи ни нас. Зато је став Борачке организације Републике Српске да треба смањити јавну потрошњу и извршити прерасподјелу новца. Видимо да се преуређују тргови, праве се фонатне, уре-

ЊЕГОВАЊЕ ТРАДИЦИЈЕ

Не можемо се отети утиску да се тековине Одбрамбено - отаџбинског рата не његују на прави начин. Годишњице оснивања појединих бригада које су стварале Републику Српску, готово да прођу неопажено.

Истина, неким догађајима се посвећује оправдана пажња, али генерално се стиче утисак да пребрзо заборављамо блиску историју...

- Чињеница је да се БОРС понајвише бави статусним питањем нашег чланства, па нам, некако остаје најмање времена да се бавимо његовањем традиције одбрамбено - отаџбинског рата.

Срби имају кратку памет, брзо заборављају, а то је показала и историја. Послије рата, БОРС носи највећи терет одговорности, када је ријеч о његовању традиције.

борац прве или друге категорије, него и о условима у којима неко живи. Јер, ако борац прве категорије има боље услове живота, предност треба дати борцу друге категорије.

Ове године смо се бавили и могућностима пријевременог пензионисања бораца, обавили смо разговор са премијером Српске Милорадом Додиком, и формирана је интересорна група од стране Владе Републике Српске, која ће се бавити овим питањем. БОРС је, такође, формирала своју групу а од Републичког завода за запошљавање добили смо имена око 6.000 бораца прве и друге категорије

Генерално гледајући, проблем запошљавања је тренутно највећи у друштву, јер политичке партије имају монопол над запошљавањем, привредним субјектима и институцијама. Без обзира колико добро сарађујемо са неким људима, често нам постављају питање да ли је борац, за кога тражимо радно мјесто, припадник одређене политичке партије.

ђују паркови... јер је то, некако, "најљепше за око". Влада Српске треба да изради одређене програме и заштити људе који се налазе у тешкој материјалној ситуацији, а међу њима је и велики број чланова БОРС.

Ове године је обезбјеђен новац, кроз измјене и допуне Закона о правима бораца, који је, на неки начин, побољшао материјално стање, прије свега породица погинулих и ратних војних инвалида.

Међутим, то до краја не доваљава наше потребе. Имамо раст цијена на мало, све теже се живи. Потребно је донијети одређена системска рјешења.

Г.К.

БОШКО ТОМИЋ У СРПЦУ И НОВОМ ГРАДУ

Бошко Томић, министар рада и борачко-инвалидске заштите, разговарао је 1. децембра о актуелним проблемима из области борачко-инвалидске заштите са руководством општине Србац, представницима борачких категорија, синдиката и Завода за запошљавање.

Обилазећи објекат са седам станова у изградњи, у србачком приградском насељу Инађол, министар Томић је рекао да је задовољан динамиком изградње и чињеницом да је општина Србац на вријеме завршила обавезе и обезбиједила плац те потребну инфраструктуру. Он је додао да ће ово министарство до краја године обезбједити да још четири угрожене породице из борачких категорија добију до 8.000 КМ неповратних средстава за стамбено збрињавање.

За изградњу ове зграде, Влада, односно надлежно министарство уложиће 280.000 марака да би у марту наредне године, по систему "кључ у руке", породице погинулих бораца и ратни војни инвалиди до четврте категорије трајно ријешили стамбено питање - рекао је Томић који је оцијенио да, "према ономе колико води бригу о борачким категоријама, Србац сигурно спада међу прве општине у РС".

Министар је истакао и то да ће Влада Српске истрајати у изградњи 2. 000 стамбених јединица како би до краја 2010. године стамбено било збринута 5. 600 породица.

Имајући у виду утицај свјетске финансијске кризе и на Републику Српску, не рачунамо да ће наредне године бити пораста средстава, али неће доћи ни до смањења примања, што је добро, ако се зна да су средства овог министарства у текућој години имала раст од 25 одсто - нагласио је Томић.

Начелник општине Србац Мирко Којић рекао је да ће наредне године из општинског буџета

бити издвојено 230.000 марака за финансијску подршку борачким категоријама.

Бошко Томић је 18. децембра у Новом Граду уручио рјешења о бесповратним средствима за стамбено збрињавање 30 породица. Ријеч је о износу од 185.777 марака.

ИЗЛОЖБОМ ОБИЉЕЖЕН СВЈЕТСКИ ДАН ИНВАЛИДА

Поводом 3. децембра, Међународног дана инвалида, Бошко Томић, министар рада и борачко-инвалидске заштите, отворио је тога дана у просторијама министарства сталну изложбу слика аутора инвалида, чланова Удружења ампутираца Српске "Удас", и академских сликара учесника ликовних колонија у организацији "Удаса".

Отварајући изложбу, министар је поручио да инвалиде треба тритирати као равноправне чланове друштва, те да у Република Српска има око 35. 000 ратних војних инвалида, а да је Влада РС за ову годину за инвалидине издвојила 162 милиона марака, док је за следећу за ову намјену предвиђе-

но 165 милиона марака. Он је додао да је Влада Српске у овој години издвојила и милион марака за подстицај запошљавања инвалидних лица.

У идућој години, сва државна предузећа и установе биће обавезне да на сваких 16 запослених запосле и једно инвалидно лице, а уколико то не ураде издвајаће 0,2

одсто на плату који ће ићи у Фонд за професионалну рехабилитацију - најавио је министар.

На овај начин у Фонду ће се сигурно обезбједити више средства и омогућити запошљавање већег броја инвалида. Томић је напоменуо да је посредством Фонда, у овој години, запослено 300 лица а да се, након усвајања Измјена закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању инвалида, очекује и већи прилив средства у Фонд, а самим тим и могућност запошљавања већег броја инвалида.

Министар рада и борачко-инвалидске заштите истакао је да ово министарство тренутно запошљава десетак инвалида.

Сликарски радови настали су у ликовној колонији која се организује на излетишту Балкана код Мркоњић Града у посљедње четири године. У раду колоније учествују инвалиди из БиХ и регије, те студенти Академије умјетности Бањалуке. Све сликарске колоније спонзорисало је Министарство рада и борачко-инвалидске заштите.

Припремила: Г. К.

ОДБОР ПОРОДИЦА ПОГИНУЛИХ БОРАЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ О РАДУ У ПРОТЕКЛОЈ ГОДИНИСВАГДЈЕ ПОМАЛО,
А НИГДЈЕ ДОБРО

Стамбено збрињавање, здравствена заштита, запошљавање дјече погинулих бораца, само су неке од тема о којима се разговарало на сједници Одбора породица погинулих бораца Борачке организације Републике Српске на сједници одржаној 12. децембра у Бањој Луци.

Као и обично, констатовано је да породице не могу бити у потпуности задовољне урађеним у области борачко - инвалидске заштите, прије свега због чињенице да су бројне породице погинулих још увијек незбринуте, да има процедуралних али и других проблема на терену када је ријеч о изградњи станова, као и да здравствена заштита за ове категорије није регулисана на прави начин. Тим прије, што се за бројне лекарске услуге, као и лијекове, мора издвојити новац којег, у већини случајева, ови људи немају.

Због свега је, између осталог, закључено да се наредне године стамбеној изградњи мора приступити максимално озбиљно и да се цијелом послу посвети већа пажња.

Љиљана Бошњак, представник Министарства рада и борачко-инвалидске заштите навела је да су, према њиховим подацима, у 38 општина извођачи радова уведени у посао, а да у три то јиш није учињено.

Што се тиче једнократних новчаних помоћи, још није одлучено о приговорима у Братунцу, Челинцу и Шипову, док је у осталим општинама у току израда рјешења. Подаци које има надлежно министарство о приговорима за стамбено збрињавање говоре да још нису донесена рјешења за Бању Луку, Шипово, Соколац, Рогатицу и Теслић. Међутим, додала је Бошњак, број није коначан, јер у свим општинама није завршена процедура при-

јављивања на конкурс и састављање листа.

Љиљана Бошњак је подсјетила да је о стамбеном збрињавању било ријечи и на семинару на Палама, који је одржан крајем новембра, гдје су презентовани комплетни подаци о томе докле се стигло са спровођењем Програма стамбеног збрињавања. Састанак, према њеним ријечима, није био нимало угодан, јер је било доста прозивања и негодовања због уочених пропуста.

Чланови Одбора су незадовољни и информацијом о његовом мјесту и улози и остваривању статусних права. Јован Делић, члан Одбора, тако је мишљења да су у информацији само побројана права предвиђена Законом о правима бораца, ратних војних инвалида и породица погинулих бораца, која су, на жалост, само мртво слово на папиру.

Свјетлана Средић, потпредсједница Одбора и члан Радне групе за израду Информације објаснила је да је овај материјал само полазна основа за даљи рад, односно смјерница у ком правцу треба рјешавати проблеме у свакој од области које су побројане.

Оцјењујући да се свагдје радило помало а нигдје добро, Пантелија Ђургуз, предсједник Борачке организације Републике Српске, предложио је члановима Одбора да промијене принцип рада и методологију, односно да одреде приоритете како би заједнички осмислили начин за рјешавање одређеног проблема.

Са тим се сложио и Славко Ђурић, предсједник Одбора породица погинулих бораца

наглашавајући да његови чланови сами себи морају дати задатак да у наредној години активно учествују у изради позитивних законских рјешења. Он је подсетио да се, како је рекао, и поред свих вањских и унутрашњих удара, Одбор максимално трудио и залаго да поједине проблеме бар дјелимично ријеша.

И на овој сједници било је ријечи о постојању паралелних организација које представљају ове породице. Станислав Јунгић, члан Одбора из Бање Луке, навео је да је тај проблем посебно изражен у овом граду, и да се осјећају посљедице чињенице да је члан Организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила члан Комисије за додјелу станова. Јунгић је рекао да су му се неке породице жалиле на некоректан однос код састављања листе приоритета.

Чланови Одбора су за ове проблеме, али и многе други ствари преузели и свој дио кривице, као што је то случај

уствујемо овим догађајима као приватна лица, што је неприхватљиво - мишљења су чланови Одбора породица погинулих бораца који су закључили да се на оваквим скуповима мора одредити делегација у којој ће се сваког пута мијењати њихови представници.

Пошто до ове сједнице Одбора није завршен посао који се односи на израду социјалне карте породица погинулих бораца речено је да свака борачка организација то мора урадити до 1. марта наредне године како би имали основне податке о положају категорија које представљају, односно да би могли са конкретним приједлозима од надлежних затражити помоћ у, рецимо, запошљавању дјеце погинулих бораца.

- Не подразумијева свако запошљавање отварање новог радног мјеста. Неко, на примјер, има могућност да са одређеном свотом новца покрене посао, и од тога себи обезбије-

када је ријеч о обиљежавању значајних датума и догађаја.

- Раније смо били позивани, а у посљедње вријеме прис-

ди егзистенцију. Не желимо да нас третирају као социјалну категорију, јер ми то нисмо. Наши најмилији су створили

ПРИОРИТЕТИ

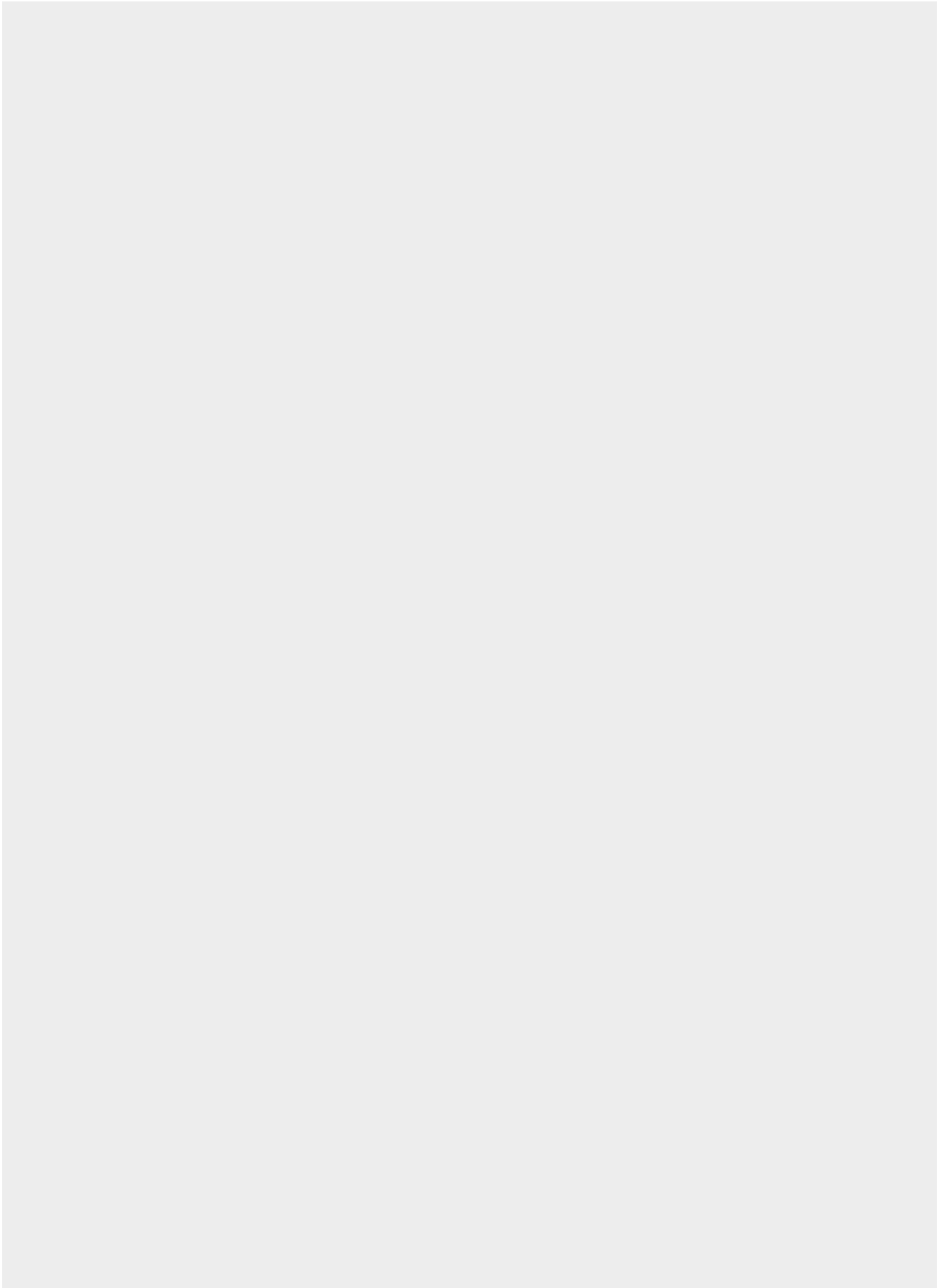
Оперативни план Одбора породица погинулих бораца у наредној години, између осталог, подразумијева његово активно учешће у остваривању права дефинисаних надлежним Законом, односно рад на томе да основница за породичне инвалиднице буде усклађена са индексом цијена раста цијена на мало. Такође, радиће се на томе да се инвалиднина исплаћује редовно до 15. у мјесецу, да здравствена заштита, без ограничења, буде доступна породицама погинулих бораца. Одбор ће тражити начин да се сваке године редовно спроводи и пилот пројекат бањске рехабилитације породица погинулих бораца и могућност за пружање одговарајућих олакшица приликом школовања дјеце, плаћања струје, гријања и других најважнијих потреба.

Између осталог, Одбор ће се укључити у дефинисање јединствене стратегије одликовања неодликованих погинулих бораца Војске Републике Српске. Одбор ће наредне године радити и на дефинисању приоритета изградње спомен - обиљежја и обиљежавање значајних датума из протеклог отаџбинског рата.

Републику Српску и морамо имати мјесто у друштву које нам припада - нагласила је Свјетлана Средић.

Чланови Одбора су прихватили Нацрт финансијског плана БОРС за 2009. годину као и Нацрт календара за обиљежавање значајних догађаја у Републици Српској уз закључак да се неке ствари у ходу морају кориговати, у чему ће њихови представници активно учествовати на сједници Предсједништва Борачке организације Републике Српске.

Г. К.

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ЗАПОШЉАВАЊЕ ИНВАЛИДА ЗАКОНОМ РЕГУЛИСАНО

Народна скупштина Републике Српске усвојила је 10. новембра Нацрт закона о измјенама и допунама Закона о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида. Законом је прописано да Република уређује и обезбјеђује радне односе, заштиту и остале облике социјалне заштите инвалида.

Бошко Томић, министар рада и борачко-инвалидске заштите рекао је да су иницијативе за измјене овог закона дали Фонд за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалида, Пореска управа и надлежно министарство.

- Предложеним рјешењем се јасно и прецизно дефинише право на запошљавање инвалида под општим и посебним условима - истакао је Томић. Он појаснио да је измјена у дијелу који се односи на уплату доприноса, и у вези је са начином и мјестом уплате.

Министар је додао да је проблем био у примјени одредбе члана 17 Закона и формулација у ставу 2 наведеног члана у којем је прописано да се средства посебног доприноса уплаћују на рачун Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалида, због чега Пореска управа - јер се доприноси не уплаћују на рачун јавних прихода РС - није била надлежна да контролише уплату.

- Измјенама овог става на начин да ће се средства посебног доприноса уплаћивати на рачун јавних прихода РС, а не на рачун Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање лица с инвалидитетом, омогућиће Пореској управи да контролише

уплату чиме ће се обезбједити већа средства - истакао је министар.

Он је рекао да предложене измјене чланова 50, 51 и 52 Закона имају циљ да спријече случајеве злоупотребе права на враћање средстава по основу уплате доприноса које се огледало у енормним исплатама плата од послодавца које нису у складу са колективним уговором, само да би се од Фонда рефундирала већа сума средстава.

- Циљ измјена поменутог закона јесте да се прецизира право на новчани стимуланс који имају послодавци који запосле инвалида, као право које се битно разликује од права на враћање доприноса које послодавац остварује за запослене инвалиде са најмање 40 одсто инвалидности, лица са најмање 70 одсто тјелесног оштећења и лица са лакоом и умјереном ретардацијом - закључио је министар Томић.

УСВОЈЕН ЗАКОН О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА НА НАКНАДУ МАТЕРИЈАЛНЕ И НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ

НАДОКНАДА ПОРОДИЦАМА НЕСТАЛИХ

Народна скупштина Републике Српске усвојила је 15. децембра Закон о измјенама и допунама Закона о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године, којим се ово право проширује и на породице лица која су нестала у овом периоду.

Образлажући овај закон, Александар Џомбић, министар финансија Републике Српске, навео је да се допунама Закона предвиђа да блиски сродници нестале особе подносе захтјев за накнаду штете Правобранилаштву РС са роком до 31. децембра 2009. године.

Он је рекао да се усклађивањем овог закона са измјенама Закона о утврђивању и начину измирења

унутрашњег дуга РС побољшава квалитет усвојеног закона и обезбјеђује његова спроводивост.

Џомбић је подсетио да се измјене Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга РС у одређеним сегментима односе и на ратну штету, јер је уређено да се - у току верификације појединачних потраживања утврђеним правоснажним судским одлукама по основу материјалне и нематеријалне ратне штете - затезна камата обрачунава до 23. јула 2004. године.

Он је навео да је измјеном тог закона скраћен рок доспијећа обвезница са првобитних 50 и 35 година на рок од 15 година, те да је уређена исплата парничних, као и трошкова извршења са досуђеним каматама.

МЕЂУНАРОДНИ СУД ПРАВДЕ СЕ ПРОГЛАСИО НАДЛЕЖНИМ У ТУЖБИ ХРВАТСКЕ ПРОТИВ СРБИЈЕ

Одлуком, коју је саопштила председница Хашког трибунала Розалин Хигинс, одбачен је приговор Србије да највиши суд Уједињених нација није надлежан по тужби Хрватске, зато што у вријеме подношења тужбе, у јулу 1999. године, тадашња СР Југославија није била чланица УН - примљена је у новембру 2000. године - нити потписница Конвенције о геноциду. читање одлуке, за коју је гласало десет, док је седам судија било против, трајало је пуна два часа.

Поступак ће бити настављен размјеном писаних аргумената о суштини хрватске тужбе, односно о томе да ли је у Хрватској почињен геноцид, и да ли је Србија одговорна за то. У одлуци се, између осталог, каже и то да, и поред тога што је статус СРЈ у Уједињеним нацијама од 1992. до

Министар спољних послова Србије Вук Јеремић

Убрзо након што је поменути суд правде у Хагу објавио своју одлуку, као што се могло и очекивати, услиједила је реакција из Београда. Министар спољних послова Србије Вук Јеремић потврдио је да ће и Србија тужити Хрватску овом суду за ратне злочине почињене у акцији Хрватске војске и полиције "Олуја" 1995. године.

- Хрватска није на адекватан начин одговорила на руку помирења коју јој је Србија пружала у више наврата и на наше напоре да оставимо прошлост иза себе и да се окренемо заједничкој европској будућности. Они су одбијали да се суоче са чињеницом да је 250.000 Срба етнички очишћено са простора Хрватске. Овога пута ће то морати да учине пред међународним судом правде.

ДВОСТРУКИ АРШИНИ МЕЂУНАРОДНИХ "ПРАВЕДНИКА"

Међународни суд правде у Хагу прогласио се 18. новембра надлежним за тужбу Хрватске проти Србије у којој се тврди да је званични Београд одговоран за геноцид, наводно почињен над несрбима у тој републици од 1991. до 1995. године. Србија најављује контратужбу

2000. године био "нејасан", из односа који је Србија имала према суду у вези са ранијим процесима, може се извући закључак да је прихватила његову надлежност!?

Суд подсећа да је СРЈ декларацијом из априла 1992. године упућеној Генералној скупштини УН објавила да преузима све међународне обавезе СФРЈ проишле из чланства у међународним организацијама и конвенцијама, укључујући и Конвенцију о геноциду. Суд није уважио аргумент Србије да та декларација није усвојена, ни упућена у УН на правно ваљани начин, оцјењујући да су државни органи СРЈ касније поступали у складу са њом. Зато је надлежност Међународног суда правде у поступцима покренутим од 1992. до 2000. године била јасно успостављена, наводи се у одлуци које су пренијеле агенције..

Ваља подсјетити да се овај исти суд 1999. године прогласио ненадлежним за тужбу коју је

против осам земаља НАТО-а поднијела тадашња СР Југославија за геноцид и прекомјерну употребу силе током бомбардовања. Ове земље су тада уложиле приговор да суд није надлежан, јер Југославија 1999. године није била чланица УН, што је суд прихватио и прогласио се ненадлежним у том спору!?

Управо та одлука давала је наду заступницима Србије је да би Суд у Хагу могао да уважи исте аргументе и у овом случају. Међутим, суд је овај пут поступио обрнуто. И не само то. Суд је такође одлучио да до главне расправе остану отворени и захтјеви Хрватске да се Србија обавезе на кажњавање починилаца ратних злочина, утврђивање истине о несталима и повратак одузете културне баштине. Судија Розалин Хигинс је, међутим, подсетила да је у процесу по тужби БиХ против Србије за геноцид 2007. године овај међународни суд правде пресудио да уништавање културног наслеђа не може бити облик геноцида.

Хрватски званичници, колико чујемо, позивају се на то да треба да се утврди истина. Слажемо се, нека се утврди истина, нека се ова ствар стави на суд историје и на суд правде - рекао је Јеремић и додао:

- Учинићемо све да наш случај буде адекватно представљен и представимо га у контексту цијелог историјског догађања на овим просторима. Сагледаћемо сва догађања у току 20. вијека, догађања у току Другог свјетског рата, у вријеме Независне државе Хрватске. Дакле, окренућемо се историји да бисмо утврдили истину ради заједничке будућности у Европској унији.

Тибор Варади, главни правни заступник Србије, рекао је за србијанске медије да је његово увјерење да је одлука Међународног суда правде у Хагу "мање од правде", односно да није на чврстим правним основама.

На питање како је суд исту аргументацију различито тумачио у два случаја, Варади је рекао да су десеторица судија рекли да

је тачно да је тако одлучено у "случају НАТО", али да постоји потреба за флексибилношћу.

Србија је, такође, као приговор истакла да предмет тужбе не могу бити догађаји прије 27. априла 1992. године када је формирана СР Југославија, будући да тужена држава до тада није постојала. Суд је одлучио да се о овом приговору Србије расправља тек када спор почне.

- Хрвати су, као контрааргумент, износили то да је у спору са БиХ већ одлучено да се Конвенција о геноциду може ретроактивно примјењивати. Суд је, међутим, рекао да Хрватска није у праву, али је такође истакао да би за цјеловито разматрање нашег приговора требало располагати са више чињеница и зато је одлука о њему одложена - објаснио је Варади. Према његовим ријечима, Србија ће добити најмање годину дана да одговори на тужбу Хрватске.

За разлику од многих у Хрватској, угледни загребачки адвокат Анте Нобило покушао је да "спусти лоптицу" и реално сагледа постојећу ситуацију, шансе Хрватске али и Србије у овом спору.

Он је, прије свега, навео да је "прихватање хрватске тужбе против Србије изазвало у Хрватској непримјерену еуфорију и велике наде, а да се ради само о

Загребачки адвокат
Анте Нобило

ма у доказивању умјешаности Србије у сукоб у одређеном времену, али ће имати проблема у доказивању геноцида јер га, на сву срећу, није било - рекао је Нобило чије су ријечи у овој републици, буквално, дочекане на нож.

- Било је масовних злочина против цивила и ратних заробљеника, етничког чишћења, али то, по свом обиму, раширености, интензитету, није прешло ону границу која би значила геноцид. Дакле, сматрам да Хрватска неће успјети са тужбом против Србије.

Посланик Истарског демократског сабора у Хрватском сабору Дамир Кајин рекао је да је рушење 20.000 српских објеката послје "Олује" било

КАЈИН

свјесно урађено, да се Срби не би враћали у Хрватску.

- Истру готово да није напустио ниједан Србин и тиме се поносим. Оно што Павлићу није пошло за руком, догодило се након 1995. године српској заједници, понајвише захваљујући српским вођама побуне, а истина је да су неки у Хрватској то једва дочекали - истакао је Кајин.

Коментаришући одлуку Међународног суда правде у Хагу Кајин је рекао да би и Србија и Хрватска, можда, требало да одустане од тужби пред тим судом, јер не вјерује да ће се тиме ишта постићи.

техничкој одлуци Суда да ће се бавити спором.

- Сматрам да Хрватска, за разлику од БиХ, неће имати пробле-

Нобило, такође, мисли да Србија мора ићи са противтужбом, ако ни због чега другог, онда да побољша своју преговарачку по-

зицију. Али, како је додао, ни та противтужба неће успјети.

- Ако у тужби обухвати НДХ, неће успјети из два разлога. Први, што је Конвенција о геноциду донесена након Другог свјетског рата, а други што садашња Хрватска није правна наследница квислиншке НДХ и не може, по међународном праву, одговорати за њене злочине - оцијенио је Нобило. Што се "Олује" тиче, загребачки адвокат је истакао:

- "Олуја" је имала више битних елемената који се приближавају геноциду, него што је то било у Вуковару. Међутим, ни она није прелазила у геноцид. Вуковар је био велики злочин у многим дјеловима, али нема обиљежја геноцида.

Мислим да ни оно што се догађало након "Олује" нема обиљежја геноцида, премда неких елемената има и могу се окарактерисати као етничко чишћење. Не мислим да су Хрвати истјерали Србе, већ да су се Срби повукли у збјег. Али, Хрвати су уништавањем српских кућа и услова за живот, те убијањем оних који су остали, онемогућавали повратак.

Дакле, ту се ишло глобално на цјелокупно становништво одређеног подручја, и ако ту чињеницу повежемо с Туђмановом изјавом да ће Срби у Хрватској након рата пасти на "подношљивих" три одсто, онда се на томе може штошта градити, али се још увијек не може тврдити да се радило о геноциду. Треба имати на уму, додао је Нобило, да је хрватска тужба сачињена у специфичним околностима у вријеме Туђманове власти. Екипа са шимоновићем на челу, навео је он, касније је ту тужбу - коју је за велике паре саставио амерички адвокат Рифкин - дотјерала колико је могла у правно-техничком смислу и заступаће је најбоље што може. Али, поновио је он, неће моћи доказати геноцид, јер га није било.

- Проблем би требало преустити међународном правосуђу. Даља политизација би довела до погоршања односа, и вратили бисмо се неколико корака уназад у односу на постигнуту нормализацију, а то би се највише обило о главу "обичним" људима у Хрватској и Србији - закључио је Анте Нобило.

Г. К.

У БОЦУ ОТКРИВЕН СПОМЕНИК ПОГИНУЛИМ БОРЦИМА

У мјесној заједници Бочац, 23. новембра ове године откривен је споменик посвећен погинулим борцима овог краја.

На споменику су уклесана имена 23 погинула јунака из, чије породице нису могле суздржати сузе присјећајући се времена када су се најљепши снови претварали у најгору ноћну мору.

Међу њима је била и Мира Милиновић, чији је супруг погинуо 1991. године у Славонији, са непуних 35 година. Сада јој је остала самоћа и име на споменику. И бол у души. Бол у души носи и Лука Улетиловић за погинулим братом који је иза себе оставио супругу и двије кћерке. Вријеме је

смирило сјећања, али бол за најмилијима никада неће проћи.

- Погинуле саборце никада нећемо заборавити! Ово је један од неколико споменика који је изграђен у сарадњи Борачке организације Бање Луке и мјесних борачких организација. У 43, од 54 мјесне заједнице на подручју града,

изградили смо спомен - обиљежја. Преостале би требале да их добију до краја наредне године - рекао је Роговић који је поручио младима да је њихова обавеза да обилазе споменике, прислуже свијеће за страдалнике и не дозволе да жртве покрије заборав.

Предсједник Борачке организације Мјесне заједнице Бочац Славиша Поповић истакао је да је иницијатива за изградњу споменика у овом мјесту покренута прије двије године али је најважније да је споменик завршен.

То је најмање што смо могли да учинимо за наше погинуле саборце.

Г. К.

КОЗАРСКА ДУБИЦА

ГОДИНА НАПРЕТКА И ИСКУШЕЊА

Како је крај календарске године вријеме када се збрајају резултати рада за протеклу и праве планови за сљедећу годину о свему што је урађено и о ономе што планира да уради општинска борачка организација у Козарској Дубици разговарали смо са предсједником предсједништва скупштине ове организације, Душаном Дрљићем. Најодговорнији човјек дубичке бораčke организације оцијенио је протеклу, 2008. годину као годину напретка. Али не и потпуног успјеха. Такође, он сматра да је било и неискоришћених прилика, али и неуједначености коју су изазвали фактори изван општинских организација.

"Статус удружења од посебног јавног интереса који је додијељен борачкој организацији у Републици Српској би, у околностима бољих економских прилика под разумијевао и добар буџет бораčke организације а он би, осмишљеним програмима задовољио или бар ублажио тешку материјалну ситуацију појединих бораčkih категорија које су све више и више у стању социјалне потребе. Међутим, начин финансирања бораčkih организација различит је од општине до општине и умногоме зав-

иси од челних људи у локалним заједницама а њихови приступи у том погледу нису исти. У општинама у којима је више изражено осјећање за ове категорије, бораčke организације у виду гранта добијају значајна новчана средства, па је њихов годишњи програм рада свеобухватнији. Ми, остали, морамо да се уклапамо у скромна и недовољна средствав-сматра Дрљић.

Поред редовних послова и радних задатака предвиђених законима, уредбама и одлукама Владе РС, односно ресорног министарства и БОРС-а, општинска борачка организација из Козарске Дубице свој рад фокусира и на друге значајне активности. Једна од најважнијих је његовање традиције и евоцирање успомена на погинуле борце, с посебном пажњом према њиховим породицама. У оквиру тога донијели су одлуку, коју велико проводе, да у овом мандатном периоду, на петнаестогодишњицу погибије, обићу породице и гробна мјеста погинулих бораца и положе цвијеће. У 2007.-ој години обишли су 51, у 2008.-ој петнаест, а у 2009. планирају да обићу двадесет и једну породицу.

"Општинска борачка организација је ове године обезбједила а за Светог Николу ће и подијелити пакетиће дједи узраста до 10 година, чији су очеви ратни војни инвалиди од 1.-6. категорије.

Када је ријеч о овим видовима помоћи борачким категоријама - истиче Дрљић, не могу да не споменем и почасног грађанина наше општине, грчког свештеника Пар-

тенијуса који већ 16 година заредом, више пута годишње, обезбјеђује и довози робну и новчану помоћ дједи погинулих бораца и ратних војних инвалида, на чему смо му неизмјерно захвални."

У протеклом периоду општинска борачка пријављивала се на јавне позиве Министарства рада и борачко-инвалидске заштите у Влади РС, локалне заједнице као и код организованог прикупљања новчаних средстава грађана, што им је омогућило изградњу споменика погинулим борцима кнежичког краја, иконостаса у Спомен - храму Свете Петке, а очекују се средства за изградњу споменика погинулим борцима у мјесном подручју Слабиња као и за наставак изградње споменика погинулим борцима мјесног подручја Раван. Такође, из средстава предвиђених општинским буџетом Борачка је додијељивала скромну материјалну помоћ која иначе није обухваћена Одлуком о допуским правима породица погинулих, РВИ и бораца (нпр. средства за куповину лијекова борцима са емоционалним стресовима који су посљедица рата, сахране бораца, обилазак борца оптуженог за ратни злочин и друго).

Општинска Борачка организација скромно се укључила и у неке спортске активности. Опремила је екипу спортских риболоваца за такмичење спортских риболоваца ратних војних инвалида у Републици Српској на језеру Дренова. Такође, борци традиционално присуствују и Меморијалном фудбалском турниру "Зоран Булић-Зоки" који се сваке године одржава у селу Бјелаци у општини Козарска Дубица.

Ово је дио активности које је у протеклој години провела ова организација. Оне ће се наћи у завршном извјештају који ће се усвајати почетком наредне године. Важно је истаћи да општинска Борачка организација у Козарској Дубици дјелује јединствено и а није подлегла политичким и другим парцијалним интересима.

Нада Маркуц-Раниловић

КОТОР ВАРОШ

"НИЧУ"

НОВИ СТАНОВИ

До 2010. године, у Котор Варошу би требало да буду збринуте све породице погинулих бораца и РВИ од прве до четврте категорије.

Тренутно је у изградњи објекат са 20 станова, а у овај посао Влада Републике Српске је уложила милион марака, док је локална заједница обезбједила земљиште и инфраструктуру.

Објекат ће, према ријечима надлежних, бити покривен у августу идуће године.

Д. К.

КАКВА ОПАСНОСТ ПРИЈЕТИ РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ ОД СУДА БИХ

ПРЕСУДЕ ПО ОБРАСЦУ „ОБУКА ЗА ГЕНОЦИД“

Судије и тужиоци у Сарајеву не признају Конвенцију о геноциду коју је донијела Генерална скупштина УН 1946. већ подижу масовне оптужнице против Срба по обрасцу који је објављен у књизи „Обука за геноцид“, а увођење у судску праксу неспостојећег кривичног дјела „удружени злочиначки подухват“ пронађен је у идејама из „Исламске декларације“ муслиманског лидера Алије Изетбеговића. Према стратегији и политичким пројектима из Сарајева потребно је изрећи што већи број пресуда против Срба за геноцид како би се РС прогласила за геноцидну творевину. Вријеме је да се власти у РС супроставе овом пакленом сценарију из Сарајева

Када покрећу истраге и подижу оптужнице против Срба домаћи и страни тужиоци у Сарајеву као да пред собом држе „Исламску декларацију“ коју је почетком седамдесетих година прошлог вијека сачинио муслимански лидер Алија Изетбеговић. Када је објављен овај својеврсни национални програм за стварање исламске државе Изетбеговић је, са групом исламских фундаменталиста, у Сарајеву 1983. године осуђен на робију. Уочи избијања политичке кризе у БиХ 1991. године „Исламска декларација“ је претрпјела неколико издања и штампана у великим тиражима.

Да би дали неку врсту алибија и пуни легитимитет „Исламској декларацији“ готово сви муслимански медији из Сарајева су се обрушили на „Начертаније“ Илије Гарашанина, које представља програм спољне и националне политике Србије с краја 1944. године. „Начертаније“ је у почетку многих судских процеса у Хагу било главни предмет оптужбе све док судије нису схватиле

да се ради о подметањима из Сарајева и тај програм из 1844. године се више не помиње у Хашком трибуналу.

НАМЕТНУТИ АНТИСРПСКИ ЗАКОН

Данас се, међутим, у Суду БиХ у Сарајеву увелико ради на практичној реализацији „Исламске декларације“. Наравно, многе судије и тужиоци нису тога ни свјесни, али добре плате, накнаде и дневнице су довољан мотив да ћуте и раде оно што им се сервира. Да није тако онда је сасвим сигурно да тужиоци и судије у Сарајеву не би слијепо слиједили инструкције из „Алијиног животног дјела“ већ би се детаљно упознали и проучавали одредбе Конвенције УН о спречавању и кажњавању злочина геноцида из 1946. године. И, оно што је поразујуће поред „Исламске дек-

ларације“ у витринама им на дохват руке стоји најцрњи злочиначки памфлет „Обука за геноцид“, којег су у вријеме најкрвавијег грађанског рата у БиХ у форми књиге објавили муслимански генерал Мустафа Бисић и бивши председник Војног суда у Сарајеву Сенад Крехо. Предговор за овај памфлет, који обилује изливом патолошке мржње према Србима, написао је Муниб Бисић, помоћник министра одбране бивше БиХ.

Међутим, и начин на који је, 1. марта 2003. године, динијет Кривични закон БиХ, представља сумрак демократских вриједности и прави сунворат правосућа у БиХ пошто се већ на првој страници овог акта, односно у првој фусноти наглашава да је „Кривични закон БиХ наметнут одлуком високог представника (Педи Ешдаун, пр. а.) и објављен у „Службеном гласнику БиХ“ бр.

3/03". Треба одмах нагласити да овај закон нема никакво упориште у Уставу БиХ (Анекс 4, Дејтонски споразум) и то је највјероватније једини закон у свијету по којем се пресуде доносе са ретроактивним дејством. Умјесто да се судски поступци и пресуде против оних који су заиста починили ратне злочине доносе по законима који су били на снази у вријеме извршења тог кривичног дјела, а то је Кривични закон СФРЈ, Суд у БиХ на неуставан начин хоће да се наметне као ад-хок суд као што је Савјет безбједности УН, почетком 1993. године, успоставио Међународни кривични суд за ратне злочине почињене на тлу бивше Југославије од 1990. године. Национални судови нису ад-хок судови, то јест не могу бити привремени за само један случај, већ судови који трају колико траје и држава.

САРАЈЕВСКИ РАТНОХУШКАЧИ

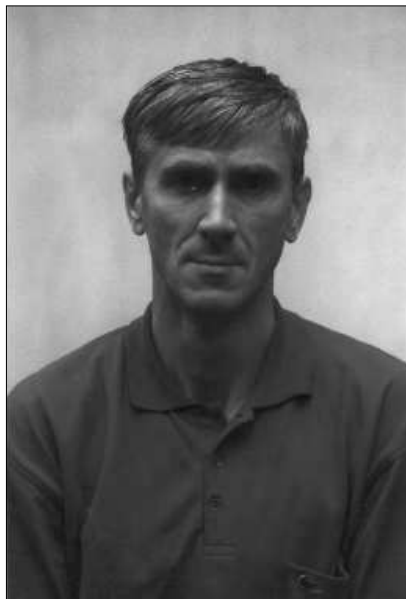
Да домаће и међународне судије и тужиоци раде свјесно и професионално и по овом наметнутом и неуставном закону онда би прве оптужнице биле подигнуте против Мустафе Бисића, Сенада Крехе и Муниба Бисића који су у ратнохушачком памфлету „Обука за геноцид“ написали образац по којем треба ширити мржњу и физички поступати према сваком заробљеном Србину, али и Хрвату. Овој тројици могли би се придружити и новинари попут Нагорке Идризовић из „Ослобођења“, као и Асје Хафнер и Младена Кристића из сарајевских „Дана“ који су, грубо прекршили не само новинарски кодекс и етику већ и међународно хуманитарно право. Наиме, под физичком присилом објавили су интервју са затвореником Бориславом Хераком у циљу ширења ратне пропаганде против Срба. Дакле, да судије и тужиоци држе до закона и правде на оптуженичкој клупи би умјесто Гојка Кличковића и других честитих Срба одавно сједио бивши предсједник судског вијећа Фахрудин Тефтердарија, који је, попут „судија за вјешање“ из филмова о Дивљем западу, током рата у Сарајеву изрицао троструке смртне казне заробљеним Србима, а његовим путем сада очигледно настављају тужиоци и судије у Суду БиХ.

Поменути памфлет „Обука за геноцид“ настао је поводом мон-

тираног судског процеса у Сарајеву против Сретка Дамјановића, Борисава Херака и Наде Томић, почетком ратне 1993. године.

ДАМЈАНОВИЋ ЖРТВА СУДСКОГ ЗЛОЧИНА

Био је то досад незапамћен злочин који је данима спровођен у затворским хелијама, а настављен у судници. Троје ухапшених Срба мучени су најстравицијим методама, тако да су морали прво у судници, а потом и пред новинарима да износе међусобне оптужбе. Претходно су их батинали и психички обрађивали полицијски и војни истражници. Ипак, кроз најстрашније овоземаљске муке прошао је Сретко Дамјановић, коме је три пута изрицана смртна казна, једном је осуђен на 40, а потом на двадесет година робије. Послије десет година проведених у сарајевским казаматима, који су по начину мучења и малтретирања правилазили и најцрње азијатске методе у вријеме турске

Сретко Дамјановић

тираније, остао је тежак инвалид. Подсјетимо, све док Дом за људска права није интервенисао, тортуре и тешки злочин над Дамјановићем спроводили су војни и цивилни судови у Сарајеву. Оптужен је, између осталог, за убиство браће Асима и Касима Блекића из Вогошће. Случајно или не, новинар лондонског Ројтерса, почетком фебруара 1997. године, пронашао је живе и здраве браћу

Блекић у Вогошћи. Кад их је упитао да ли знају да се у Сарајеву води судски процес против Сретка Дамјановића млађи Асим је одговорио: „Не познајем тог младића, али сам чуо да ме је убио!?!“. Захваљујући овом новинару Дамјановић је послје свакодневног бруталног премлаћивања и језивих злостављања у сарајевским казаматима и судницама, као тежак инвалид дочекао слободу.

НОВИНАРИ РАТНОХУШКАЧИ

Подсјетимо у памфлету од књиге „Обука за геноцид“ пренијет је комплетан интервју којег су двоје претходно поменутих новинари сарајевских „Дана“ водили са Бориславом Хераком. На њихово питање да ли познаје неког у СДС-у ко је почињено више злочиња од њега, Херак је, наводно осговорио: „Има један Драган Дамјановић. За њега се у Вогошћи прича да је убио и заклао 300 људи.“

Такве као што је он тамо право поштују, они су за њих прави хероји, они су за њих богови“.

Да би наши читаоци стекли што објективнију слику о овом најмонструознијем судском процесу и незапамћеном ратном злочину којег су у то вријеме спроводили званични муслимански органи у Сарајеву треба подсјетити да је Сретко Дамјановић (1961) из Вогошће, заједно са Бориславом Хераком и Надом Томић случајно ухапшен 11. новембра 1992. године, Наиме, послје изласка из кафане те ноћи их је пратила велика несрећа пошто су због густе магле залутали аутомобилом и изненада доспјели право на пункт којег су држали муслиманске снаге. О овом изненадно хапшењу „троје четника“ данима је брујала тадашња Телевизија Сарајево и сви други муслимански медији.

МУЦАХЕДИНСКО ИЗДАЊЕ

Иначе, Нада Томић, дјевојка Сретка Дамјановић, коју су у затворској хелији тукли и мучили, на свим рочиштима била је приморана да понавља унапријед срочену причу о томе како је Сретко убио браћу Блекић и заклао Касима Кршу, те силовао двије муслиманске дјевојке. Тек по завршетку рата, у нешто нор-

малнијим условима за суђење, које су пратили међународни представници, Нада је оповргла све раније дате изјаве пред судом тврдећи да их је морала понављати због сталног мучења и батинања у затвору.

Овај неочекивани исказ свједока оптужбе шокирао је судије и тужиоца Мустафу Бисића. Међутим, када је објављена вијест да су браћа Блакићи живи и здрави потпуно је разоткривена најгнусна лаж и досад најцрња судска фарса у овом дијелу Европе која је трајала пуних десет година у главном граду БиХ и пред очима цјелокупне јавности.

Кад је ријеч о злочиначком пројекту „Обука за геноцид“ треба подсјетити да је одговорни уредник и издавач поменуте књиге био извјесни Халед Акили. По имену и презимену могло би се закључити да се ради о муџахединском финансијеру из исламских земаља, који је на овај начин подстицао злочиначку пропагандну активност.

СРАМНА УЛОГА ТУЖИЛАЦА

Све напријед наведено добро је познато судијама и тужиоцима, али и политичким лидерима и органима власти у Сарајеву, који ништа нису предузели да се процесуирају лица одговорна за ратне злочине, распириваче мржње и гебелсове пропагандисте. Оптужница против хрватског генерала Анте Готовине можда никад не би била подигнута да његова књига, „Нападајни бојеви и операције ХВ-а и ХВО-а“, није доспјела у руке бившег главног хашког тужиоца Карле дел Понте. Међутим, и поред чињеница које се налазе у више пута цитираној књизи неречно је очекивати да би тако нешто могао да предузме сарајевски кантонални тужилац Бранко Шљивар, а камо ли в. д. главног тужилоца Тужилаштва БиХ Милорад Барашин из Српца. Штавише, Барашин се показао као врхунски стручњак за прикривање злочина над Србима. Зато му је по већ устаљеној сарајевској шеми повјерен предмет Суада Капића, свирепог убице и кољача српских заробљеника у Санском Мосту, 1995. године. Била је то права бурлеска у којој су се тужилац и судије надмудривали, не о суштини тешког злочина већ о томе да ли Суад Капић има или

нема надимак Хоџа. Тако се умјесто бављења доказима о почињеном бруталном ратном злочину над заробљеницима читав процес свео на утврђивање идентитета и надимка Суада Капића. Првостепеном пресудом Капић је ослобођен од оптужбе, али је другостепено Жалбено вијеће ову одлуку поништило тако да ће поступак бити обновљен. То, међутим, ништа не мијења на ствари. Барашин је потврдио своју лојалност и

Гојко Кличковић

пуну оданост политици која се судским параграфима води против Срба, а крајњи исход би требао да произведе посљедице по Републику Српску.

ДА СЕ ВЛАСИ НЕ ДОСЈЕТЕ

Такозвани принцип независности, на коју се често позива Високи судски и тужилачки савјет, настоји се прикрити кроз високе плате и накнаде судија и тужилаца, а генерална стратегија заснива се на политици Странке за БиХ и њеног лидера Хариса Силаџића. Многи у Републици Српској нису ни свјесни колико се догађаји у сарајевској судници поклапају са ставовима из „Исламске декларације“ и да Судом БиХ, уствари, управљају људи из сјенке као што је најпознатији муслимански лобиста у Америци Френсис Дојл, затим квази-историчар из Сарајева Смаил Чекић и бивши главни заступник

тужбе БиХ против Србије за геноцид Сакиб Софтић. Они се, као вјерни сљедбеници Алијине политике, још нису помирили са поразом којег су дочекали пред Међународним судом правде у Хагу и сада смишљају паклене планове. Наиме, они сматрају да се судски поступак пред Међународним судом правде у Хагу може обновити уколико прикупе нове доказе о геноциду.

Неиме, у поменутој пресуди којом је Србија ослобођена од оптужби за геноцид стоји да осим двије пресуде у Хагу ниједан од локалних судова није донио сличну пресуду. Да би се обновио процес потребно је да Суд у Сарајеву исфабрикује што више оптужби за геноцид и удружени злочиначки подухват. То је главна стратегија коју већ мјесецима у Суду БиХ покушавају да прикрију кроз некакве јавне расправе да се „Власи не досјете“.

Дакле, и поред чињенице да су тешке повреде међународног хуманитарног права починиле све три зарађене стране у БиХ Суд у Сарајеву се претворио у паклени инструмент за уништење Срба и Републике Српске. Тужиоци и судије, као да живе у средњем вијеку, па се још нису упознали са правом дефиницијом и примјеном Конвенције о геноциду, већ су по тајном сценарију почели да доносе масовне пресуде за геноцид и то не само у Сребреници већ су то проширили и на општину Кључ.

ДИЛЕТАНТИ И ПОСЛУШНИЦИ

У посљедње вријеме подижу оптужнице против куvara под оптужбом да су починили „геноцид“ и да су били дио „удруженог злочиначког подухвата“. У протеклих петнаест година Хашки трибунал није изрекао ниједну једину пресуду за геноцид. Истина, таква пресуда била је изречена генералу Радославу Крстићу првостепеном пресудом, али је у жалбеном поступку пресуда преиначена у „помагање и подстицање на геноцид“. Такође, првостепеном пресудом, Видоје Благојевић је осуђен за „саучесништво у геноциду“, али жалбени поступак у овом предмету још није окончан.

Да се у Суду БиХ олако, нестручно, али и злонајерно тумаче закон и Конвенције о геноциду потврдило је поменута седморица оптужених у предмету

Кравице. Конвенција УН о спречавању и кажњавању злочина геноцида садржи 19. чланова којима се детаљно описује појам геноцида, те начин и услов њене примјене. У Кривичном закону БиХ, којег је наметнуо Педи Ешдаун, постоји само један члан, то јест 171., у коме се на уопштен начин говори о геноциду у шест нестручно срочених тачака.

Скандалозно је за једну државу да судије и тужиоци у Суду БиХ попут лаика тумаче појам геноцида и то баш онако како га је дефинисан у књизи „Обука за геноцид“. Поред тога у последње вријеме све су очигледнија настојања да се у судским процесима инаугурише кривично дјело удружени злочиначки подухват.

ТАДИЋ ПРВА ЖРТВА НЕПРАВДЕ

Иначе, Хашки трибунал је ослободио од оптужбе за геноцид бившег председника Републике Српске Биљану Плавшић, као и председника Народне скупштине РС Момчила Крајишника. Такође, бивши премијер Аутономне регије Крајина Радослав Брђанин ослобођен је оптужбе за удружени злочиначки подухват.

Хашки трибунал још није донио ниједну пресуду за удружени злочиначки подухват иако се тренутно за то кривично дјело води поступак против тројице хрватских генерала (Анте Готовина, Младен Маркач и Иван Чермак), те неколицини српских официра и функционера за наводни злочин на Косову и Метохији 1999. године, против шесторице функционера ХВО у БиХ и против Војислава Шешеља. Иначе удружени злочиначки подухват први пут се помиње у предмету Душку Тадићу из Приједора, који је прва жртва хашке неправде и који је већ одслужио 15 од укупно 20 година затвора.

У вријеме када се Хашки трибунал суочио са недостатком доказа тужилаштво је паковало разне оптужбе на рачун првог хашког оптуженика Душка Тадића.

Истина, Тадић није осуђен за удружени злочиначки подухват, али се у пресуди Жалбеног вијеће, да би се оправдала тако превисока казна за невиног човјека, судије позивају на некакав судски процес у Есену из 1946. године када се судило четворици британских

војника за убиство Франца Шенфилда.

НЕМА КОЛЕКТИВНЕ ОДГОВОРНОСТИ

Угледни професор међународног права Миленко Крећа, који је уједино и судија Међународног суда правде у Хагу, овако тумачи кривично дјело удружени злочиначки подухват:

- Пошто се појам заједничког злочиначког подухвата заснива на природним и предвидивим посљедицама конкретног дјела, он спада по својој природи у кривична дјела нехата која се тешко могу поис-

товјетити са најтежим злочинима, а нарочито геноцидом који у суштини карактерише посебна намјера. Као такав, заједнички злочиначки подухват је "облик антидруштвеног понашања које се оцјењује другачијим аршином него они који почине злочине злонамјерно и с предумишљајем".

Што је још значајније, појам „заједничког злочиначког подухвата“ очигледно не спада у геноцидно право установљено Конвенцијом. Кажњива дјела поред геноцида која су исцрпно побројана у члану III Конвенције о геноциду не обухватају „заједнички злочиначки подухват“.

Сва та дјела у погледу захтјева из члана II почивају на субјективном стандарду процјене. Насупрот томе, „заједнички злочиначки подухват“, пре подразумевљава

објективни стандард разумно формулисан тако да више одговара делегираној грађанској одговорности него кривичној одговорности.

У редовним извјештајима које Хашки трибунал подноси Савјету безбједности напомиње се да се у Хагу суди појединцима за индивидуалну одговорност, а не за колективну кривицу. Такво образложење наведено је и у пресуди Дарију Кордићу коју су изрекле судије Меј, Бенуна и Робинс.

- Опасности од „кривице удруживањем“ Хашки трибунал је констатовоао у свом првом годишњем извјештају. Трибунал је сматрао да то може да доведе до „колективне одговорности“ као примитивног и архаичног концепта који значи да ће се „цијела група сматрати кривом за масакре, мучење, силовање, етничко чишћење, необузвано уништавање градова и села“.

Међутим, историја показује „да се чврсто држање за осјећања „колективне одговорности“ лако изроди у озлојеђеност, мржњу и фрустрацију и неизбјежно води у даље насиље и нове злочине“ - стручно је образложио Крећа зашто је Хашки трибунал у већини случајева одустао од квалификације кривичног дјела „удружени злочиначки подухват“, који уствари и није постојао у Стату овог суда али су га неке судије покушале да инаугуришу.

СКАНДАЛОЗНИ СУДСКИ ПРОЦЕСИ

Да бар тужиоци и судије у Сарајеву детаљно проучавају судске пресуде и Конвенцију о геноциду онда им ни у сну не би пало да подижу тако накарадне оптужнице и воде скандалозне судске процесе.

Под оптужбом кривичног дјела за наводни удружени злочиначки подухват тренутно се у Суду БиХ воде процеси против Гојка Кличковића, Јована Остојића и Младена Дрљаче. Затим ту су предмети Митра Рашевића, Радмила Вуковића, Рајка и Ранка Вуковића, Ратка Бундала, Васе Тодоровића, Винка Кондића и још неких оптуженика.

Тако се Гојко Кличковић, бивши председник Владе Републике Српске, који је првобитно био оптужен од правосудних органа Републике Српске, а послје

након што је изручен из Србије у Сарајево је оптужница за привредни криминал преквалификована у ратни злочин, односно удружени злочиначки подухват. Да фарса буде још већа страни тужилац Питер Алкок терети Кличковића да је крајем 1991. године учествовао у формирању српске општине Босанска Крупа!?

Као што је познато формирању српских општина у БиХ претходило је референдум српског народа који је одржан 18. и 19. новембра 1991. године након што су муслиманско-хрватски посланици 14. октобра исте године у Народној скупштини БиХ грубо прекршили тадашњи Устав Републике БиХ и без присуства српских посланика усвојили меморандум о сувереној и независној БиХ. Ријеч је о документу којег је још у фебруару 1991. године покушала да пусти у скупштински процедуру и који из темеља поништава Устав РБиХ и устичује унитарну БиХ у којој по принципу један човек један глас ствара доминацију муслиманског народа над друга два народа.

АЛИЈИНО ЖРТВОВАЊЕ МИРА

Меморандум о суверености је проистекао из „Исламске декларације“, а када се на поменутој Скупштини у Сарајево председник СДС Радован Караџић томе успротивио и затражио од Изетбеговића да не спроводи уставно насиље над српским народом и да не води БиХ оном истом ауто-сатрадом која је одвеле Хрватску у пакао, јер би муслимански народ могао да нестане.

Караџић је зарад мира у БиХ замолио Изетбеговића да одустане од усвајања меморандума о суверености. Међутим, после убијивања Мухамеда Ченгића, тадашњег потпредседника Владе Р БиХ да се обаве преговори са СДС и да се сачува мир у БиХ, Изетбеговић је изрекао највећу пријетњу за скупштинском говорницом, коју бошњачки медији и данас вјешто скривају од јевности а стално емитују и препричавају Караџићеву изјаву о „нестанку муслимана“.

- Ми нећемо одустати од усвајања овог меморандума. Никад не бих жртвовао суверену БиХ за мир, а за суверену БиХ мир бих увијек жртвовао - овако је Алија Изетбеговић исказао спремност

да жрвовањем мира добије суверену БиХ. Колико су његова заблуде биле трагичне потврдило је то троипогодишње крварење у БиХ. На крају, после мировних преговора у Дејтону и Паризу 14. децембра 1995. године БиХ је територијално подијељена ентитетском границом на Републику Српску и Федерацију БиХ у омјеру 49:51. БиХ се и данас налази под неком врстом протектората.

ТАКОЗВАНИ ПЛАЋЕНИК АЛКОК

Ово подсећање биле је неопходно да би се схватио прави смисао подизања политички монитинских процеса, које покреће Тужилаштво БиХ Докле сеже дрскост и безобразлук тужиоца Алкока говори и чињеница да у оптужници против Гојка Кличковића Војску Републике Српске, као у вријеме најжешће ратне пропаганде, назива такозваном иако је она призната Дејтонским миривном споразумом, као и што је на мапама из Дејтона учртана и српска општина Крупа на Уни.

Тужилац Питер Алкок подиже оптужницу против Гојка Кличковића који никад није узео пушку у руке умјесто да је оптужио бивше муслиманске официре попут Сулејмана Врања, Сефера Халиловића и многих других који су тајно, 10. јуна 1991. године, формирали Патриотску лигу, чија је војна формација, према њиховим признањима бројала 40.000 добро наоружаних војника.

Понављамо то се десило почетком јуна, а шта су у том тренутку Срби требали да раде? Да чекају да их као и у Другом свјетском рату восу у логоре и бацају у јаме безданке.

Србима се седа суди зато што су се бранили од новог геноцида и што нису допустили да се воде у логоре попут Јасеновца и других масовних стратишта.

КАСАПНИЦУ ПРЕТВОРИЛИ У СУДНИЦУ

Београдски професор Миленко Крећа овако појашњава Конвенцију о геноциду:

- Кривично дело геноцида може постојати само под условима који су дефинисани у скупу правила утврђених Конвенцијом... Чини се да се могу разликовати

четири елемента у склопу геноцидне намјере: (а) степен намјере; (б) уништење; (в) национална, етничка, расна или вјерска група; (г) потпуно или делимично.

Иако одвојена, ова четири елемента чине правну цјелину карактеришући својим кумулативним ефектом геноцидну намеру као субјективни елемент злочина геноцида.

Одсуство било којег од њих дисквалификује намјеру у смислу геноцидне природе. Као правна цјелина, ови елементи, узети *ин цорпоре*, показују да геноцидна намера није само нешто додато физичким дјелима која могу да униште групу људи...

У члану 171. Кривичног закона БиХ о геноциду се каже:

„Ко у циљу да потпуно или дјелимично истријеби националну, етничку, расну или вјерску групу људи нареди учињење или учини које од ових дјела: а) убијање припадника скупине људи; б) наносење тешке тјелесне повреде или душевне повреде припадницима групе људи; ц) смишљено наметање групи људи или заједници таквих животних услова који би могли узроковати њеним потпуним или дјеломичним истребљењем; д) увођење мјера којима је циљ спрјечавање рађања унутар групе људи; е) присилно пресељење дјеце из те у другу групу људи, казниће се казном затвора најмање десет година или казном дуготрајног затвора“.

Оваком формулацијом, којом је потпуно заобијена Конвенција о геноциду, Суд у Сарајево може судити сваком појединцу или групи људи, а да претходно уопште не докаже план и геноцидну намјеру.

Зато су дубоко убијеђени у раније изнијету констатацију да се пресуде у Суду БиХ у Сарајево изричу на основу идеја из „Исламске декларације“, злочначког обрасца „Обука за геноцид“ и дилетантског, али веома погубног и наметнутог Кривичног закона о БиХ.

Послије свега вријеме је да званични органи у Републици Српској стану у крај неправди која излази из зграде Суда БиХ, која је у вријеме рата била служила као логор у којем су мучени, пребивани и убијани многи Срби. Изгледа да је једино у БиХ могуће да се мучилишта и касапнице претворе у „палату правде“.

ПРИЈЕДОР

ИМА МЈЕСТА ЗАДОВОЉСТВУ

Годину 2008. у општинској борачкој организацији Приједор оцјењују као годину успеха и корисних помака у настојањима да се поправи и трајно регулише статус борачких категорија

У протеклих једанаест мјесеци текуће године у приједорској борачкој организацији организовано је низ акција, посјета, радних састанака и слично, којима се настојао побољшати положај борачких категорија. Ово је за "Борац" потврдио њен председник Радован Рајлић изражавајући задовољство постигнутим резултатима, те подсетио на догађаје који то потврђују.

- Почетком године одржана је скупштина борачке организације наше општине на којој је усвојен извјештај о раду у 2007, финансијски извјештај, те план рада за 2008-каже Рајлић, додајући да је, с тим у вези, дефинисан рад комисија, а посебно комисије за учешћу у рату, који је оцјењен веома успјешним.

- Не смије се заобићи ни рад комисије за координацију и унапредјење мјесних борачких организација која је, до сада организовала седам сједница-каже Жељко Мацура, председник Скупштине Борачке организације Приједор истичући да се, на овим скуповима расправљало о актуелним проблемима у раду мјесних организација, те дали приједлози и сугестије за ефикаснији рад органа општинске борачке организације.

Према наводима Рајлића и Мацуре текућа година је била веома плодна и када је у питању рад одбора породица погинулих бораца и одбора ратних војних инвалида, у чијем саставу дјелује фонд солидарности РВИ, који броји 1.300 чланова.

- У овој години, из средства овога фонда, обишли смо 27 ратних војних инвалида и петнаест породица погинулих бораца. Уручили смо им новчану помоћ и пригодне поклоне - каже за "Борац" потпредседник овога одбора, Раденко Прељић, подсећајући да су из поменутог фонда издвојена средства за рјешавање стамбене проблематике ратних војних инвалида, а нису занемарене ни потребе категорија о којима брине одбор породица погинулих бораца.

- На састанцима оба одбора једна од примједби је била да Закон о правима бораца није предвидио протокол сахрана ужих чланова породица погинулих бораца, бораца и ратних војних инвалида, носиоца високих одликовања и функција у току рата-каже Прељић и подсећа на податак да је, у овој години, посредством Борачке, на бањско

лијечење упућено двадесет ратних војних инвалида, десеторо дјеце ове категорије на љетовање у Кумбор, те једна ратни војни инвалид на одмор у Игало.

У Борачкој организацији Приједора посебно подвлаче да су у овој години имали фер и коректну сарадњу са представницима локалне власти посебно са начелником општине Марком Павићем и начелником општинског одељења за борачко-инвалидску заштиту Мишом Родићем.

- Општина Приједор је у овој години обезбједила 32 хиљаде марака за допунска права ратних војних инвалида а то су лијечење, набавка уџбеника, те финаснирање дијела смјештаја дјеце ратних војних инвалида у предшколске установе као и сахрану незапослених инвалида-истиче, не без задовољства, Радован Рајлић, први човјек Борачке организације општине Приједор.

Он, такође, подсећа и на почетак реализације новог програма који се тиче изградње педесет станова за ратне војне инвалиде и породице погинулих бораца на подручју Пећана. Овај пројекат ће бити реализован захваљујући средствима из програма Владе о стамбеном збрињавању, те помоћи општине Приједор која ће, у ове сврхе, издвојити око 600 хиљада марака.

Кординатор борачких организација регије Приједор, Зоран Предојевић,

оцијенио је рад у овој години такође веома плодним и значајним. Главна активност борачких организација приједорске регије била је, по ријечима Предојевића, усмјерена на запошљавање демобилисаних бораца и ратних војних инвалида.

- То је, уједно, била и главна тема посебне сједнице која је одржана у Костајници на којој је један од закључака био и тај да се формира привредна комора, те инфо-центар регије Приједор-каже Предојевић изражавајући жаљење што посланици у републичком парламенту нису прихватили ове приједлоге и нагласио да ће борци остати при овој идеји и истрајати док се она не реализује.

Предојевић је, такође, нагласио да је, усаглашен и календар обиљежавања значајних датума по општинама а у току је и израда програма на основу кога ће бити издефинисана социјална карта ратних војних инавлида компелтне регије.

Д.Б.

Током године Борачка организација Приједор брине и о ратним војним инвалидима

БРЧКО

Откривен споменик погинулим борцима у Грчици

**ЊИХОВ
ДОМ ЈЕ НАШЕ
СЈЕЋАЊЕ**

Након лутургије коју је служио поводом крсне славе парохијске општине Грчица у Брчком, у сркви Свете Петке, владика зворничко-тузлански Василије, одржао је помен и освештао споменик за 76 погинулих припадника 3. пјешадијског батаљона 1. посавске бригаде ВРС из овог насеља.

Споменик је грађен четири године, искључиво добровољним прилозима грађана и привредника парохије грчичке, а коштао је 60.000 КМ. Поред имена погинулих бораца из Грчица овдје су уклесана и имена погинулих добровољаца из више градова у Србији, те избјеглих Срба, из Смолуће, Возуће, Тиње, Потпећи који су током рата били борци у саставу наше јединице.

- Батаљон је током отаџбинског рата поред 76 погинулих, имао и 127 лакше и теже рањених бораца, а дао је изузетан допринос у одбрани коридора и РС у цјелини - рекао је Мишо Јовић, ратни командант ове јединице и председник одбора за изградњу споменика.

- Њихов дом је наша сјећање и обавеза да се РС и достојанство свих жртава, али и преживјелих који су је бранили и одбранили, и даље бране и чувају као светиња, поручио је Милојко Грујичић, савјетник министра рада и борачко-инвалидске заштите у Валди РС. Он је нагласио да ће у наредне три године Влада РС уложити 50 милиона КМ за побољшање статуса свих борачких категорија у РС.

Председник председништва Борачке организације Републике Српске, Михајло Парађина, подсетио је на жртве чији су животи положени за Коридор живота, истичући обавезу преживјелих ученика отаџбинског рата да чувају сјећање на погинуле саборце и да помажу породице које су иза њих остале.

Споменик су открили Дејан Богдановић, Раде Станковић и Тијана Вујчић, потомци страдалих српских бораца из овог брчанског насеља.

Вијенце и цвијеће под спомен-куполом положили су посланици Народне скупштине и Борачке организације Републике Српске, породице погинулих бораца, те бројне делегације из Србије, сусједних општина и локалних организација и удружења.

М.Д

ПАЛЕ

**ГРАДИ СЕ
ПУНОМ ПАРОМ**

*Михајло Парађина,
председник Председништва
Борачке организације
Републике Српске*

На подручју општина сарајевско - романијске регије потребно је збринути још 200 породица погинулих бораца и ратних војних инвалида. Михајло Парађина, председник Председништва Борачке организације Републике Српске вјерује да ће, кроз Програм стамбеног збрињавања који спроводе републичка Влада и локалне заједнице, изградњом станова и додјелом бесповратне новчане помоћи, ово питање у потпуности бити рјешено.

На сједници Одбора борачких организација сарајевско - романијске регије, која је одржана 18. новембра на Палама, Парађина је подсетио да су практично све општине ове регије ушле у спровођење Програма потпуног стамбеног збрињавања.

- У неким општинама је у потпуности дефинисан начин на који ће бити збринуте породице из приоритетних група, као што је то урађено на Палама гдје се гради 27 станова.

Бесповратну новчану помоћ добиће 23 породице.

Општина Рогатица се одлучила за куповину 20 станова док ће у Источно Старом Граду шест породица добити бесповратна средства. У Источној Илици ће ове године 15 породица добити новчану помоћ, а већ је започела изградња 13 станова.

Наредне године, почеће изградња још 12 станова - казао је Парађина који је додао да је „дефинисана и изградња 12 станова на Сокоцу, али да је у тој општини тренутно спорна ранг листа за додјелу новчане помоћи“.

Прије свега због тога што је нереална бројка од 100 захтјева.

- У Трнову ће бити изграђено десет станова, а у општини Источно Ново Сарајево шест, с тим што ће бити додјелјен помоћ за 20 корисника. Инсистираћемо на поштовању уговорених рокова као и на квалитету радова - нагласио је Михајло Парађина.

Г.К.

МИЛЕНКО БАКОВИЋ, ДИРЕКТОР ДРУШТВА "БОРС ИНВЕСТ"

Миленко Баковић, директор Друштва „Борс инвест“

Док не дође до стабилизације финансијских тржишта у свијету, није реално очекивати повратак инвеститора на наше тржиште капитала. То значи, условно речено, мир на берзи. Међутим, Фонд "Борс инвест" није угрожен, јер се овдје домаћински пословало - навео је за наш лист Миленко Баковић, директор Друштва "Борс инвест".

Он је подсетио да је "негативан тренд на финансијским тр-

ИМОВИНА

Фонд тренутно има у енергетици 64 одсто портфеља, у индустрији 10,17, у финансијском посредовању 9,37, саобраћају 6,45, у трговини 4,7, пољопривреди и рибарству 3,38, рударству 1,22 и нешто у грађевинарству и угоститељству.

жиштима у свијету, који је почео прошле године, и пренио се у ову, био гори од свих очекивања". То је пољубило и повјећење инвеститора у ово тржиште. Почели су да се повлаче, што је проузроковало мању понуду за куповину, а самим тим је дошло и до обарања цијена акција.

- Практично, вратили смо се у 2005. годину. Дешава се да акције падају испод набавних цијена,

а у тој фази их је неоправдано продавати да би се евентуално трговало, односно неповољна је позиција за куповину јер акције и даље падају. Стање је прилично сложено, и за сада нико нема одговор на постојеће стање - рекао је Баковић који је напоменуо и то да све више брокерских кућа престаје са радом.

четком 2007. године, оне су порасле за десет пута, што је привукло инвеститоре из цијелог свијета.

- Тренд на берзи није у складу са пословањем предузећа, јер су она у истом стању код нас као што су била и прошле године. чак смо у првој половини ове

ПОСЛОВАЛИ СМО ДОМАЋИНСКИ

Када је ријеч о акционарима Фонда "Борс инвест", нико од крупних није продао своје акције, што би, оцијенио је Баковић, на неки начин, требало да буде знак позитивног тренда у наредном периоду.

Пословање Друштва у првој половини ове године било је позитивно, а Баковић очекује да ће тако бити и на крају, али да ће, нажалост, показатељи у случају Фонда, бити негативни. Прије свега, објаснио је он, због пада тржишних цијена, али и промјене методологије за обрачун нето вриједности имовине, која се почела примијењивати у децембру прошле године.

Подсећања ради, половином прошле године, нето вриједност обрачунске имовине Фонда "Борс инвест" била је 40 милиона марака, да би сада пала на десет милиона, јер зачајан број акција више не улази у обрачун.

- Методологија у основи обрачуна има акције које су на посебном тржишту котације, и оне улазе у обрачун, без обзира на количину трговања, док акције на слободном берзанском тржишту улазе зависно од тога дали се у једном мјесецу трговало са више од један одсто акција, или ако се за годину дана трговало више од шест одсто - казао је директор Друштва "Борс инвест". Када се све то узме у обзир, грубо речено, од априла прошле године до данас, акције Фонда су пале за десет пута. Цијена акције је била достигла 34 марке, а сада је пала на три до четири марке. Исто тако, крајем 2006. и по-

ИНВЕСТИТОРИ

Миленко Баковић је казао да је било заинтересованих инвеститора да преузму Фонд од Друштва, које је основала Борачка организација Републике Српске.

- Тада смо процијенили да би евентуални купац, неком свом, по ниским цијенама, могао да прода акције Фонда, а то би се дешавало управо у оваквим условима на тржишту. Сад, нажалост, имамо ефекте који су умањили вриједност Фонда, али је очувана његова актива, што се тиче БОРС-а, као оснивача, он има право на дио добити из пословања Друштва. И ове године исплаћено им је 50.000 марака добити из претходних година - објаснио је он.

године, код електропривредних предузећа, имали значајну добит - напоменуо је Баковић и додао:

- Друштво обавља све послове у складу са уговором о управљању Фондом, једино што је, тренутно, врло мало присутан на тржишту капитала. Цијене готово свих акција пале су испод такозваних набавних и даље трговање може само наштетити Фонду.

Аналитичари процјењују да би до стабилизације могло доћи тек у 2010. години, па је једино што нам преостаје да одржавамо систем. Рецимо на крају да је више од 50 одсто почетних акционара Фонда продало своје акције, углавном у фази значајног раста.

Г.К.

ИСТРГНУТО ИЗ ЈЕДНОГ РАТНОГ ДНЕВНИКА

Грмеч је био умотан у тишину. Хладан и мрк, потамнио од сумрака, међу дрвећем је крио своје путеве и утваре. Неко рече:

- Ево, легенде!

У његовом подножју свјетлуцали су прозори живота. Те ситне свјетлуцаве тачке биле су звезде засеока Лукића, Поповића, Мајкића. Од њих до цесте простирало се Сухопоље, грмовита пустара, мртва простирка, каменита голотиња Грмеча. Гледали смо слику мрака која је путовала са нама према фронту.

У нама згуснута тмина.

Аутобуси, пуни војника, возили су нас кривудаваом подгрмечком цес-

је било неспокојно очекивање рата.

Борци, који су до сада губили битке, рекоше ми да су се прво повукли са шумовите планине Грабеж на цесту у Дреновом Тијесну. Ни ту нису дуго били и сад су у Врањској. Тамо су оставили служве за спавање и деке. Нису имали времена да их утрпају у камион.

Мене је команда бригаде половицом 1993 године повукла са положаја командира батерије топова Б-1. Био је то период кад се није озбиљно ратовало и на моје мјесто су поставили неког техничког директора једног предузећа. Тај није ни одлазио на ратиште и само је пар

сеоска дворишта. Угашени димњаци су били споменици залобају хљеба. Тако сам шетајући своју покислу стварност стигао до санитета. Тамо сам сазнао да је линија фронта далеко од нас. Наши су се закопали у шумама испред Великог Радића. Вратио сам се ратној јединици и тражио покрет. Кренули смо нашим великим камионом, у којем су већ били утрпани топови и муниција. Војници су се увјежбано смјестили у слободан простор. Цеста је водела Бихаћу, али сад је слијепа улица. Дан се изљепотио. Постао је ведар и зрео. Пред Радићем сам зауставио камион. Опасно је залијетати се у

ПУТОВАЊЕ ЖИВОТА ДО СУМРАКА И ЈОШ ДАЉЕ

том ратној неизвјесности. Недостаје уобичајена пјесма и конзумирање алкохола. Амерички новинар је рекао да Срби пјевају, пију и иду у рат да гину. Овај пут та је истина изостала. Линија ратишта је помјерена петнаест километара у нашу територију. Непријатељ напредује. Наша контраофанзива звана „штит“, треба да заустави напредовање непријатеља и да га потисне назад. Личимо на путујуће конзерве неспокоја.

Мој бркати саборац се усудио рећи:

- Капетане, ево мало медицине!

- Хвала, пријатељу, треба ми и залагај ведрине.

Брчко, као у причама, поглади бркове и врати ракију у торбу. Прошли смо Јасеницу, чардак и друга села и стали у Врањској код Крупе. Поред аутобуса чула се вика, дозивања, поздрављања, комешање мрака и зрака.

Страх се обрадовао нашем доласку.

- Ево капетана! Ево капетана!

Тако сам удружио свој неспокој са саборцима. Мој живот и даље путује са мном до првог метка.

Смјестли смо се у подрумској радионици једноспратне куће. Дан је завршио као угашена свијећа. Још се димио у нашим разговорима. Ноћ и киша били су завјеса на јесењим прозорима. Хладноћа је ушла кроз прозоре и стигла до наших ратом заражених разговора. У тој просторији били смо неуобичајене вреће кромпира. Стражнице су нам бридјеле од бетонске поднице. Неспавање

пута направио излет до Команде бригаде. Тако су важном човјеку уписали учешће у рату. Ја нисам био човјек великог калибра. Постављен сам за оперативног официра за артиљерију. То је било унапређење. Рат се опет захуктао и у јесен 1994. године непријатељ нас је озбиљно поразио на бихаћком ратишту.

- Капетане, ништа без тебе - озбиљно ће ми рећи борац звани шилџо. - Гдје вам је командир? Ја се само придружујем као обичан борац, односно добровољац.

- Њега нисмо никада видјели, а млади потпоручник не зна ништа о топовима. Ти си наш командир био и остао.

- Добро, Шилџо, ја ћу помоћи колико ми буду допуштати.

- Капетане, сви смо уз тебе - јавише се и остали.

- Добро Дајте онда ракију да попијемо! Покушао сам да разведрим тмину.

- Немамо ракије, а нисмо ни јели два дана.

Тако смо са старим навикама и забринутим разговорима дочекали свануће дана жељама смо успјели зауставити кишу. Била је то прва наша пobjеда.

Дан је био пун јесење трулежи и магле. Разведравање нам је потребно као смисао живота. Стомак ми је дојавио прве знаке свога постојања. Осјетио сам угриз глади. Лутао сам покислим селом тражећи трачак наде. Омамљен сам од кишног испаравања и распадања душе.

Мисли су ми биле миниране.

Као пас лугалица њушио сам

непознато. На путу иза нас смо примјетили војни чип који нам се приближавао. Из њега је изашао пуковник Кајтез Никола, мој некадашњи командант бригаде. Сада је командант Прве српске ударне бригаде.

- Гдје си, артиљеријо! Тако ме је увијек ословљавао.

- Добро нам дошао, пуковниче! Тражимо неку команду. Не знамо коме припадамо. Немамо командира батерије.

- Мени човјече! Како немате командира? Па ти си од сада ко командир. Иди у Радић и тражи капетана Бориса Бачинског. Његов батаљон потпомажи артиљеријом. Ја морам даље, артиљеријо! Пуковник мије дао задатак и команду.

Поздравио сам се са њим и наставио пут према Радићу.

Над селом задах тишине. Дан и село су били чаробно обасјани сунцем. Куће су закључане, да у њих неби провалио живот. Мушкарци су у рововима, жене, нејач и благо на сигумим мјестима. У нама горчина пораза. Од цигарета бораца ширио се депресивни дим.

Село нам је било већ познато. Из њега смо скретали у село Трњак на Грмушкој висоравни. Ту смо, прошле године, држали линију фронта према селима Србљанима, Језеру и Спахићима. Присјетих се капетана Бошка Шкорића. Заједно смо тамо обилазили јединице на Каменитој главици. Неки неодговорни борац је затрубио на прољетној труби направљеној од љесковине.

- Доведите ми тог трубача да му

ја затрубим! Зна ли он да нам открива положај непријатељу? - гњевно је реаговао Бошко.

Кад је борац дошао Бошко је угледао свог првог комшију из села Јелашиноваца и опет гњевно загрмио:

- Залиј ту трубу водом, јуначино, да те боље чују и затруби им поздрав од нас! Сада смо временски и територијално далеко од приче.

Капетан Борис Бачински је мој комшија и професионални музичар. Нашао сам га у новоизданој кући у подрумским просторијама. Лежао је будан на слами и разговарао са неколицином бораца. Он је заменик команданта батаљона, који је тренутно отсутан. Мало се изненадио угледавши мене и збуњено је неком наредио да пристави каву.

- Па, којим добром, капетане и комшијо?

- Пуковник Кајтез мије рекао да сам твој артиљерац.

- Онда може и ракија.

Кава и ракија увијек су биле учеснице борачких разговора. Борис ми је учртао у карту наше

положаје, рејон циљева, шифру и фреквенцију за везу. Сугерисао ми је и мјесто за ватрени положај. Окрепљен кавом и ракијом осјећао сам се много боље.

Кренули смо неколико километара назад, према Доњем Радићу и зауставили се код недовршене спратнице. На том путу наишли смо на ноћ. Са њом смо се уселили у голотињу те куће. Поставили смо страже да чувају неизвјесност ноћи. Празнина у нама имала је собну температуру.

Ноћ је била неподношљиво забавна. Слушали смо детонације граната које су одјекивале по ратишту. Можда ћемо и ми дочекати неку коју нећемо чути. Нервозни разговори и честа пишања погурали су сате напријед. Већинаје сједила на својим војничким руксацима оборене главе. Раде Тодоровић је сјео до мене. Гурао ми је нешто у руку и ја осјетих хљеб и поховану шницлу меса. У другу руку добих војничку чутурицу, а Раде ми лагано подиже лакат да ми чутурица дође на уста. Мојој срећи ниједје краја. Била је у мени и нагризала душу. У мени је пјевушио дан одређен за музику. Послије тог ужитка умор и посланост наслонише ми главу на кољена. Пред зору, у просторијује ушао мирис хладног јесењег ваздуха. Та свјежина будила је борце. Први сам изашао из куће у окриље села. Код прве куће сам се умио и поразговарао са домаћином. Времешни старац у инвалидским колицима, прво ми је помогао да добијем воду за умивање, а онда је наредио и кава да се скува.

- Немојте постављати топове близу куће. Тамо, преко Уне, са Громила виде добро нашу страну, а имају топ бестрајац који се повремено јавља и туче наше артиљеријске положаја - смирено ме је савјетовао и показао ми лијеви горњи угао крчевине на Громилама, ватрени положај споменутог топа.

- Не брини, људино, средићемо то! - одговарам му као непоправљиви артиљерац.

- У једној кући, мало одмакнутој од села, имате приземну просторију за смјештај. Ту је био војнички затвор.

- Зар има и злочестих бораца? - наивно упитам.

- Враг би га знао! Људи има свакојакх. Чувајте се дјецо и Бог ће вас чувати! Захвалио сам се на кави и вратио својим поспанцима.

Нашли смо бивши затвор и добили кључ од власника зграде. У просторији је било сламе, спужви, дека, па чак и војничких мадраца. Измјешали смо дим цигара са устајалим ваздухом. Неки су сјели за подужи дашчани сто са клупама. Ја сам први са неколико бораца приону на посао.

Одредио сам ватрени положај, учртао га у карту, срачунао елементе за гађање и дјеловање. Били смо добро заклоњени. Са једним топом смо, према подацима које сам срачунао, упутили гранату у гомји лијеви угао крчевине на Громилама. Осматрањем сам установио да је циљ погођен. Топове смо укопали. Везом смо јавили команди батаљона да смо спремни за дејство. У сусједном засеоку сам замолио да нам нешто спреме за јело, уколико то нешто имају. Добили смо кутију пуну колачића, пите, сланине, кајмака и сира. Одушевљење, а касније и спокој, умирише заталасани морал код бораца. живот је почео да функционише. И трула јесен нам је почела да мирише.

Ноћ су имали само стражари. Након безбрижне ноћи дошло је љепушкасто јутро. Умјесто пјетлова огласио се нечији транзистор. Говорили су тумачи рата уз обиле народне музике. Неко се продера:

- Угаси то говно!

Ја се накашљах да провјерим да то није из мене изашло. Раде ми донесе каву и направи филозофску гримасу. Слиједи провјера везе и долазак сивих облака. Дан је одмицао. Небо је добило трагичан изглед. У сусједни засеок дошла је батаљонска кухиња. Веза и мисли су мировале. Касно послјеподне наиђоше натрпани камиони из кухиње поред нас. Кувари завикаше:

- Што не бјегите? Јављено је хитно повлачење према Врањској.

Нас је неко заборавио обавјести-

ти. Настала је стрка око нашег утрпавања оружја у камион. Борци хтедоше оставити спужве и деке, али им ја то не дадох. Успјели смо на вријеме кренути. У Врањској смо стали. Задах страха ширио се селом. Неко рече:

- Опет нас јебаше!

Мој пријатељ, веселац, Раде Тодоровић се насмијеши и рече:

- Ваљала би ракија да нам зачепи ову рупу у души.

У селу метеж и стрка. Кишно црnilо неба умртвило је питомо подгрмечко село. Једино у његовом центру, на раскршћу путева, судбинује чекало мноштво бораца и сељана. Неки борци испљивали су свој јад из пушака. Ноћ се неопажено сакупљала испод суморног, олујног јесењег неба. И вјетар је почео снажно да фијуче. Хука вјетра, кише и живота, била је задах поражене ствамости.

Осјећао сам се као јунак неке модеме приче. У мени празнина, али не знам јој дубину. чујем гдје шиљо и Раде разговарају:

- Гдје су нам сад моралисти, Раде?

- Ту сам ја, шта ти ја значим?

- Батеријску шугу.

Наставак њихове приче нисам желио слушати, већ сам се упутио у мали обилазак села. Највише разговора ме је упућивало да бјезимо даље према чардаку.

Рекао сам људима да се пењу у камион и крену смо путем према Лушци Паланки. Олујни вјетар са кишом лијепо се на образ и очне капке. Мало смо одмакли од центра села и зауставили камион. Сви смо се поредали под камион, осим возача и двојице болесника, које смо смјестили у кабину. Имали смо војничке бунде које су нас штитиле од невремена и хладноће. Гледали смо ствамост која је пролазила поред нас. Групе војника, кроз олујну кишу, пјешачиле су путем, што даље од поражене стврности, према некој створеној илузији. Један борац је шапао, јер су га нажуљале војничке цокуле. Неко од војника испод камионаје повикао:

- Куда војско?

- Завежи! - продерао сам се на невидљивог борца. Зар не видиш у којем су стању? Имају право окренути пушке и пуцати по нама.

- Идиоте! додао сам као посласлицу.

Срећом, борци су имали мртвачку равнодушност. И народ је бјежао. Прошло је много коњских запрега и по који трактор. Најчешће, у тим колима лежало је прозебло свиње, била најпотребнија роба и друге потрештине, а за колима трчкарала несретна крва.

Бјежали су тужно и очајно у изгубљену будућност.

Била је то ноћ паклених стресова.

Да подгријем храброст код људи шаљиво запитих:

- Гдје је онај транзистор да чујемо тумаче рата?

- Изгорјеле батерије! неко одговори.

- Прегријале се од преврућег патриотизма па прегорјеле - додаје Раде.

Поредпутни кишни потоци споро су отицали као ноћ. На брежуљку се назирала мрачна, шутљива кућа.

Беспомоћно смо завиривали у њезин мрак. На улазу у дан заборависмо ноћ. Кад се кућа оданила у крошњавом лахору, поћох да јој видим утробу. Била је пуна војске, као и дворишне зграде, штале, кривињаре и двориште. Подједном кривињаром горјелаје ватра око које су се подгријавали прозебли борци. Код људи се осјећала становита трезвеност. Рекоше нам да је наређено окупљање одлуталих овчица у чардаку. Вратио сам се камиону.

Идемо у чардак! - кратко сам издао наређење за полазак.

- Момци, идемо ратовати, достаје било лијенчарења! - објави рат шашава неозбиљност неког шаљивџије.

Избацио сам је из здравог разума. Војничка ведрина ноћас је имала побачај.

Ноћ изгубљеног смјеха.

Киша несретница још је ромињала.

Стајали смо под стрехама кућа. Још увијек умебесно небо квасило је нашу нервозу. Зато су падале занимљиве псовке. Изговорене ријечи су биле уобичајена ратна јаловина. Расположење је било потпуно фригидно. Онда нас почеше пребројавати и уписивати ратне јединице. Дobar знак. Послије нам подјелише конзерву рибе и четвртину хљеба на

два војника. Кишаје престала падати. Сеоске куће постадоше јаснија слика дана. Војска је почела да се креће сеоским путевима. Изгледало је као да смо се отријезнили од кишне и ратне омаљености. Нашли смо своју дрогирану душу. У том свечаном тренутку пришао ми је Раде.

- Капетане, имам мало ракије за ту твоју напачену душу. Говорећи, вадио је чутуру из торбе.

- Нека, Раде, не уклапа се у причу.

- Какву причу? Коју причу? Па, ја уопште не читам приче. Попиј два

гутљаја ракије и чича-мича, готова прича.

Опржио сам стомак ракијом и осјетио смрдљиви задах душе да излази из мене. Негдје се огласише пси.

- Па ово је као у правом животу - коментарисао је Раде псећи лавез.

Изненада се разиђоше у простору повици среће и одушевљења. Колона аутобуса и камиона са војском и наоружањем стигла је у чардак.

- Стижу ослободиоци! Раде са призвуком ироније прихвати њихов долазак.

Заиста, створи се побједничка атмосфера, која је као разведравање неба над селом, са појавом првих сунчаних зрака, подгријавала душу.

Придошли борци побраше још не заслужену славу, али испаде да је њиховим доласком побједа осигурана, рат ријешен. Борци се измијешаше, војничке торбе отворише, здравице потекосе. Радеје неког свога познаника убјеђивао:

- Док си ти, пријатељу, лежао у рову, ја сам ратовао.

Овај је само разумио да га Раде хвали као борца из рова, а они су заиста били посебни. Као награду Раде је добио искрен осмијех и ракију. Мени је послао дискретан поглед, а мало касније и ракију. Придошли

борци су били искусни, храбри, способни и млади. Прославили су се на многим ратиштима. Мој бивши начелник артиљерије сад је командант једног од батаљона. Оба се са мном срдечно поздравише, а бивши артиљерац рече:

- Откуд ти овдје? Знао је да више нисам командир батерије.

- Свратио сам на каву код својих.

- Озбиљно те питам, потребан си ми.

- Па досадно је бити оперативни официр, а видиш овдје шта се догађа.

- Добро, није важно! Ти ћеш, као некад, водити батерију и бит ћеш у саставу мога батаљона. Договараћемо се и заједно извршавати задатке. Врати се са војском у Врањску.

- Али, пуковник Кајтез тражи да њега потпомажем.

- Сви смо овдје да погнемо његовој бригади. Не брини, ја ћу то средити.

Одоше. Раде се приближи.

- Да не траже да им градим тријумфалну капију? Симпатични заједљивац је био у пуној форми.

Док сам смишљао шта да му одговорим он је нестао. Заборавио сам питати команданта да нам обезбједи храну.

У Врањској смо се зауставили на истом мјесту гдје смо ноћас били. У дворишту куће коју сам у зору обишао. Наћох домаћина. Објаснио сам му потребу да у његовим појатама преноћимо.

- Ви ће те, дјецо, лијепо ноћити у мојој и синовој кући, ако имате спужве и деке. Само ми немојте правити штету. Ја сам, за сад, сам код куће.

Замолио сам борце да поштују доброту коју нам је домаћин даровао.

Кренуо сам у село за разумом и стомаком. У стомаку ми се варила Хамлетовска реченица: "Бити ил не бити, питање је сад."

На раскршћу су аутобуси били спремни за повратак. Борци су већ кренули у правцу Злоимењака. Питао сам неког возача да ли је батаљонска кухиња остала у селу. Ништа у селу није остало осим наше батерије топова. Возач је осјетио да сам гладан. Извадио је из ташне комад круха и сланине.

- Узми, мени неће требати! Ми се враћамо кући. Понио сам половицу оброка Ради.

Војници су намјестили спужве за спавање. Упознаше и мене са мојим лежајем. Остало је још неколико сати до ноћи. Војскаје кренула у село у потрагу за хљебом. Ја сам се одлучио на одмор и спавање...

(наставка у сљедећем броју)

ИЗ САОПШТЕЊА БОРС-А

Иако смо до сада вјеровали да нас ништа не може изненадити када су у питању Хашки трибунал и дио међународних институција чији је овај суд само инструмент и средство за сатанизовање и понижавање Срба ипак нам је из Хага преко Сарајева стигло још једно изне-

почињени у њему, већ се редизајнира цјелокупна историја на Балкану, а што је посебно скарадно и дегутантно то је чињеница да се без икаквих ограда, без срама и без имало поштовања редизајнира читав један народ. Српски народ.

Од Хашког суда никада нисмо ни очекивали да буде

извјесте и обавијесте о томе шта нам систематично и плански ради моћни свијет и његови прљави и подли представници?

Докле ћемо слушати жалопојке и јадиковке о страдањима самог једног народа и докле ћемо трпити да нам се качи улога джелата и лоших момака у овој салун-

РЕДИЗАЈНИРАНО ПОНИЖАВАЊЕ ЖРТАВА

нађење у виду редизајниране веб странице овог суда.

Тако су само потврђене наше сумње и слутње у исправност и добронамјерност Хашког трибунала. Хагу то, очигледно, не смета. Нама смета. Јер ми, српски борци, увијек смо знали шта заправо јесте и шта је одувјек био Хашки трибунал и која је његова сврха.

Знали смо да ту, уистину, никада није било ни суда ни правде, да је хашка суданија направљена искључиво за политичку борбу и политичке циљеве дијела међународних снага а, прије свега, истурених лобија неких европских земаља и Америке, и да је његов рад унапријед одређен, као и његови циљеви.

Несхватљиво и неприхватљиво је, међутим, да се у тим опскурним работама иде толико далеко да се редизајнирају, не само одређена збивања на подручју бивше Југославије, посљедњи грађански рат и злочини

непристрасан и правичан суд. Нисмо очекивали ни милост, ни правдено суђење, али нисмо ни у сну очекивали да ће Хашки суд ићи толико далеко, да ће вријеђати и понижавати српске жртве. У име чега и докле? Презентација поменуте веб странице у Бања Луци управо је показала сву дволичност посленика Хашког трибунала и разобличила њихову политичку позадину, али нас још више забрињава што на овакав рад, на овакву сатанизацију, на овакву беспризорност, нису реаговале наше институције задужене за сарадњу са Трибуналом укључујући и нашег официра за везу са Хагом. Зар уопште постоји нека наша веза са Хагом, зар уопште постоји нека повратна информација нашој Влади и нашим институцијама, зар уопште постоји икаква обавеза наших добро плаћених службеника да нас барем

ској суданији на којој би позавидио и злогласни каубојски судија Рој Бин?

Ако већ не можемо да равноправно учествујемо у судским процесима, ако се већ не питају и не уважавају наши свјedoци и докази, ако је већ прешло у навик у да се у хашкој судници истичу драконске пресуде и за измишљене злочине и непостојећу командну одговорност, а истовремено ослобађају истински джелати и крвници под изговором да за њих нема доказа и свједока - има ли потребе да се сарадња са Хагом и са сличним институцијама уопште настави? И није ли то увертира да се та пракса пренесе, ако већ није, и на Суд БиХ за ратне злочине, гдје се користе исти дупли стандарди и дупли образци?!

Упркос свему, упркос жестоцима настојањима организатора рата у бившој Југославији да суде само Србима а да другима додјељују државе, нације, језик и све

остало што је потребно да неко буде народ и држава ми знамо да такви пројекти не могу бити дугог вијека и да не могу опстати без наше воље и без истинског помирења, а то је немогуће ако се и даље буде инсистирало на црно-бијелом обрасту, на добрим и лошим момцима, ако се и даље једни буду тетошили и хранили лажима, куртоазијом и мрквама, а други сатанизовали, хапсили и убијали.

Измишљањем и повећавањем жртава на једној и джелата и злочинаца на другој страни подстичу се само мржња и атавизам, подстичу се инат и злокобно увјерење да су уистину и даље на дјелу пројекти из исламске и неких других декларација који преферирају само једну цивилизацију и једну вољу.

Хашки трибунал се изгледа ставио на страну таквих идеолога и мрачњака и својски се брине да под различитим изговорима укључујући и историју и географију, и људске слободу и људска права - скроји истину по њиховој мјери и потреби а не истину каква она уистину јесте!

Борачка организација Републике Српске са тим се никада неће сложити и неће одустати од својих циљева да се докажу и истина и позадина сукоба у посљедњем рату гдје је положено више од 30.000 српских живота, а да не говоримо о Јасеновцу, и другим српским стратиштима гдје су у претходним антифашистичким ратовима током 20. вијека у Европи страдало преко два милиона Срба.

Редизајнирана веб страница Хашког трибунала представљена у Бањој Луци

СРАМНА ИГРАРИЈА СА ИСТИНОМ

На веб страници се говори о опсади Сарајева, злочинима које су починили Срби, док се ниједном ријечју не спомиње страдање српског народа у БиХ

Редизајнирана веб страница Хашког трибунала, која је 16. децембра представљена у Административном центру Владе Републике Српске у Бањој Луци, изазвала је лавину реакција у Српској, јер њени "дизајнери" ниједном ријечју нису споменули злочине почињене над Србима у БиХ.

На веб страници се говори о трогодишњој опсади Сарајева, свједочењима Бошњака у Хагу, злочини које су починили Срби...

Ни једног слова о побијеним Србима у Сијековцу, Братунцу, тузланској колони, масакру у Добровољачкој улици у Сарајеву... голготи српских логораша у бројним муслиманским логорима, страдању Срба у западнокрајишким општинама и иним српским стратиштима за које дјелиоци правде у Хагу, очигледно, немају нимало слуха.

Свој протест оваквим односом према српским жртвама, осим представника невладиних организација из Српске, изразили су и српски новинари који су напустили презентацију а огласили су се и представници политичких партија из Српске.

Шаша Кошарац, шеф Клуба Срба у Вијећу народа Републике Српске, оцијенио је да је презентација редизајниране веб странице Хашког трибунала, на којој су само Срби у БиХ приказани као ратни злочинци, наставак политичког дјеловања овог суда који је још једном

показао да се бави политиком, а не правом, чиме прекраја историју Срба у БиХ.

- То је наставак политике Хашког трибунала чији је циљ да прикаже да је само српски народ чинио злочине над друга два народа. Нико нема право да минимизира српске жртве у протеклом рату и да се игра са историјом српског народа, па ни Хашки трибунал - рекао је Кошарац, додајући да ништа бољи однос према српским жртвама није ни у Тужилаштву БиХ.

Он је истакао да је основни национални и политички интерес Срба у БиХ да заштите свој народ од прекрајања историје.

Напуштање новинара медија из Републике Српске и негодовање невладиних организација на презентацији редизајниране веб странице Хашког трибунала, догађај је који показује на оно на шта се већ годинама упозорава, у смислу пристрасности и једностраности у цијелом сегменту третирања ратних злочина, а нарочито од Хага, па и Суда БиХ, мишљења је Рајко Васић, извршни секретар СНСД-а.

- Немогуће је градити БиХ након рата на тај начин. Требало је избјећи такве кораке као што је презентација. Ако већ Хашки трибунал не може да ради по правди, не треба о неправди да свједочи на веб страници - оцијенио је Васић.

Г. К.

СРПСКА СЕЛА БЕЗ СРБА

УГАШЕНИ БРВНИК

Од 149 српских кућа у Брвнику код Шамаца, у 105 домаћинстава сада, углавном, живе старци. Око 30 одсто села припало је Федерацији БиХ. Брвник је порушен, јер се налазио на линији разграничења, а село нико не обнавља, јер донатори заобилазе Србе

Брвник је пуст. Рушевине нико не поправља. Оне су ниједи свједоци да је то некада било лијепо село. У српском Брвнику некада је било 149 домаћинстава. Село је врвило од сељана, а школа је била препуна ђака. Сада је у Брвнику свега 105 домаћинстава, а половину од њих чине само страци. Порушене куће се не поправљавају, јер донатори заобилазе Србе. Већи број житеља Брвника се иселио а највећи број Брвничана је себи свио ново гнијездио у околним мјестима или самом граду Шамацу. Када су ове

старе куће у Брвнику саграђене, ни најстарији Брвничани не знају, а зна се добро да је до рата било лијепог живота. Данас га нема. Млади су давно отишли из села, а најстарији су се преселили на онај свијет. Многа огњишта су погашена а на старим објектима су постављени катанци. Њиве су необрађене, зарасле у коров...

А, село је некада имало пуно стоке на пашњацима. Земља се обрађивала, амбари су били пуни усјева...

Један од Брвничана Ратко Михајловић није се одрекао свог

Брвника. Он ради у општини Шамац, а у његова супруга је лаборант у Дому здравља. Саградили су себи лијепо кућу у Брвнику и не мисле га напустити.

Уочи рата, Брвничани су саградили нову школу у свом селу. Била је једна од најмодернијих. У рату је срушена као и Дом културе и други објекти у селу.

Утјеха је што су мјештани смогли снаге да тешком муком саграде сеоску цркву и читаоницу. Ипак, не треба губити наду.

В.А.

ДОЊА ДУБИЦА КОД ОЦАКА

ОКРУГЛИ СТО
О СТРАДАЊУ СРБА

У Храму Успења пресвете Богородице у Доњој Дубици, општина Оцак, служен је парастос за 750 погинулих и закланих у Другом свјетском рату, од којих је 333 дјеце до 15 година и парастос за погинуле у отаџбинском рату од 1992. до 1995. године. Након парастоса, одржан округли сто о страдању Срба из овог дијела Посавине

Осим потомака погинулих и закланих на овом подручју, округлом столу присуствовали су начелник општине Шамац Саво Минић, председник Скупштине др Предраг Маринковић, потпредседник Савеза логораша РС Милан Милетић, посланик у НСРС Јовиша Ковачевић, представници ОБО и Удружења логораша Шамац Лазар Благојевић и Спасо Лазић, и други.

Седмог децембра 1944. године на простору Доње Дубице и Трњака усташе су починиле стравичан злочин који се поновио и 1992. године. То зло се никада не смије поновити, а мртвих се требамо сјећати са дужним пијететом, заједничка је порука са округлог стола у Шамацу.

Начелник општине шамац Саво Минић је истакао да је да ће к

учинити све да се од заборава отргну догађаји у Доњој Дубици и Трњаку.

Професор Алекса Минић је предложио да се оформи петочлани одбор који би сваке године организовао обиљежавање у знак сјећања на погинуле. Такође, предложио је да књига Милана Боројевића "Доња Дубица" буде испод славске икон јер она вјеродостојно описује догађаје на овом подручју.

У организациони одбор, осим Минића, именовани су Симо Зарић, Саво Вујичић, Јовиша Ковачевић и Божо Нинковић.

Симо Зарић је овом приликом подсетио на оно што се десило у децембру 1944. године.

- Остао сам тада без комплетне породице. Погинуо ми је отац и бројна фамилија, а та судбина је

Симо Зарић

задесила преко 600 Трњачана и огроман број Дубичана. Зло никада не догоди. Наша основна порука је да се зло никада не понови. С дужним пијететом треба да се односимо према жртвама и да учинимо све што је у нашој моћи да Спомен - констурница, која на симболичан начин обиљежава мјесто гдје су сахрањене жртве, приличи ономе што представља, а не да изгледа овако као данас. Надам да ћемо наићи на разумијевање надлежних у општини шамац и Оцаку - рекао је Симо Зарић.

В. А.

БОРАЧКА ПОПУЛАЦИЈА И ДОЛАЗЕЋА КРИЗА

Правило је да криза највише погађа најсиромашније и оне који су се у моменту наступајућих ефеката нашли у раскораку. Када се то зна онда није тешко погодити које државе и у тим државама коју популацију ће највише погодит криза. РС (БиХ) је друштво у транзицији са свим тешкоћама које тај процес прате. Ту, прије свега, мислимо на осиромашење најширих слојева друштва. У тој лепези сиромаштва борачка популација је у најтежем положају.

Узроци тог положаја су општепознати: 3-5 година које смо посветили одбрани отаџбине на штету улагања у своја имања и своју егзистенцију, повратак у фабрике којих више н ије било и на запуштена

никаква, јер се, засад, нигдје ни у чему не спроводе мјере како би се спречили преноси ефеката кризе из сусједних и иних земаља на наше тло. Питање је и како то учинити у нашим условима када се зна да смо технолошки потпуно неразвијено друштво, да наша индустрија нема никаквог већег утицаја ни на домаћу понуду, а да је извоз више догађај него пракса и да смо интересантни само као тржиште другима и то из разлога што имамамо квалитетне сировине, завидне енергетске потенцијале, здрав и способан људски ресурс и највеће залихе чисте воде. Ово су параметри, који не представљају развијено друштво без прерађивачких капацитета и високих технологија, али стварају неопходне

ску производњу, односно ускратиш давање ђубрива, хербицида и инсектицида), дошао сам до веома интересантних података: **наши пољопривредни произвођачи 85-90% испуњавају услове органске производње.** Али ту настају други проблеми, јер тако произведена роба је у просјеку скупља од увезене конвенционалне, што је и разумљиво јер квалитетом далеко превазилази увезену робу, а износи се на тржиште као једнака и самим тим уништавамо домаћег произвођача. Сам домаћи произвођач престаје производити за тржиште (производи само за своје потребе), већина становништва прелази на увезену храну, по-

СПАСА НАМ НЕМА, АЛИ ИМАМО ПОЉОПРИВРЕДУ...

Гладан народ се не брани, не иновира не образује се, не прави технолошке напретке, он само тражи да се нахрани, њега често покоре само да им и оно мало опљачкају и нико их не интегрише

имања, необрађена поља, десеткован и расно запуштен сточни фонд, застарела и због неодржавања, скоро неупотребљива механизација, интерно велики број расељених породица, које су започеле живот из почетка. Све су то узроци садашњег тешког стања, спорог опоравка, често и потпуног краха појединих породица у економско-социјалном смислу. И без економске кризе, тешко би било све надокнадити, а када знамо да економска криза има принципе "комарчеве ноге" (повуци комарцу ногу па ћеш му ишчупати цријева), онда се треба добро забринути и учинити све како би се криза ублажила.

Многи тврде да је наша шанса да утичемо на ефекте криза

предуслове за високу развијеност.

С друге стране РС представља и завидан пољопривредни потенцијал са могућностима развоја лаке индустрије и природним могућностима да произведе хране за десетак пута више душа него што има становника. Њено богатство у овом моменту није у завидној количини произведене хране, већ у квалитету произведене хране. Када сам радио пројекте органске производње (у народу то зову "здрава храна") и предвиђао трошкове конверзије (прелазак са конвенционалне производње у органску, када продајеш као конвенционални производ, а улажеш за орган-

некад веома сумњивог квалитета, која потпуно и суверено влада трпезом у једној од најаграрнијих земаља Европе.

Наравно да се увезена роба-храна плаћа. А чиме? - наравно оним што злата вриједи: сировинама и енергијом, којих развијене европске пољопривредне земље имају у ограниченим количинама.

Тако су се монопол са једне и класична уцјена (уцјена глађу) с друге стране увукли у свако домаћинство у РС. И сјели за нашу трпезу.

На тај начин ће се драстично одразити и економска криза на РС, уколико одмах и сада ништа не предузмемо и то у свакој породици, у свакој невладиној организацији и у сваком сегменту владиног сектора.

Набројимо смо неколико података:

- предвиђа се да ће увоз у БиХ у 2008. години премашити 10 милијарди КМ (за 9 мјесеци је премашао 7,5 милијарди),
- од 1996. године до краја

инвестициони, на други начин створени капацитети, блокирају и условљени су производњом хране, запосленошћу становништва и баш пољопривреда даје "дах" и "вјетар у леђа" развојним могућностима државе.

2007. године БиХ је увезла хране и пића за преко 25 милијарди (просјечно 2,1 милијарде годишње) и из године у годину та ставка расте, тако да се предвиђа за 2008. годину преко 3 милијарде,

Држава је блокирана, смањују се инвестиције због повећаног увоза, незапосленост расте рапидно, јер пољопривредно становништво прелази из категорија пољопривредних произвођача у незапослене и надничаре.

Држава ресурсе које има за извоз (енергија и сировина) све више мора извозити како би увезла довољно хране и сачувала социјални мир, тако да је блокирана у свим другим својим функцијама и није у стању обезбиједити никакав напредак и развој.

Често слушам поједине "експерте" како подцјењују пољопривреду као развојни потенцијал РС.

Пољопривреда није директни развојни резултат, али је предуслов било каквог развоја, баш из разлога што се држава и

Површно гледано висок технолошки ниво пољопривреде у развијеним земљама јесте зависан од улагања из прерасподјеле буџета, што наше експерте наводи на погрешан закључак, али је све те предуслове развијености створила развијена пољопривреда. Шта значи пољопривреда у нашим условима и када је у питању запосленост. Власник посједа који производи само за своје потребе не задовољава ни те своје потребе. Услов да задовољи своје потребе је да буде робни произвођач, јер више од 60% потреба и не може произвести на свом имању (одјећа, обућа, алати, машине, намјештај, лијекови, средства хигијене, храна која не успијава у том поднебљу и слично). Одлазак у надничарење ствара три проблема:

- недовољна зарада и стални недостатак средстава за измирење својих потреба,
- постаје незапослено лице и
- имање које живот значи је сваким даном више запустено.

Треба имати на уму да готово нема пољопривредног и сеоског номађинства, које није дало најмање једног борца у отаџбинском рату (већина је сеоског поријекла, али социјална карта борачке популације није израђена па не располажемо тачним подацима).

НВО "Зелене стазе", која се бави проблематиком пољопривреде, органске производње, планирањем и уређењем сваког имања у РС као робног произвођача са пуном запосленошћу свих својих чланова дошла је до података да би се са минималним улагањима (мало више него се сада издваја за развој пољопривреде) за 2 године постигла потпуна економска самосталност за преко 120.000 домаћинстава у РС, што значи пуна запосленост најмање 1,5 лица на сваком имању и коначно запосленост 180.000 у РС. Произвело би се довољно хране за домаће потребе, те би настала увозно-извозна размјена, изједначен увоз и извоз, што у крајњем има за ефекат потпуну супституцију увоза. То није мало, ако знамо да РС увози хране и пића за преко 1,5 милијарди годишње. Такође, то није мало, ако знамо да РС има цца 270.000 незапослених и ако се на овај начин запосли цца 180.000 радника. РС ће на тај начин имати стопу незапосленост испод 8%.

И на крају, посебно је важно да се на овај начин запошљава 95% борачке популације, да се у временима која долазе на тај начин осигурава домаћа трпеза домаћим производима и тако најефикасније умањују негативни ефекти кризе у свијету која пријети да збрише све до сада постигнуте ефекте развоја РС и да запечати развојне планове РС за дуже вријеме.

Наравно, посебну пажњу заслужује чињеница да управо БОРС кроз своје активности нуди пројекте за пољопривреду и лаку прерађивачку индустрију како би опет разумно, свјесно и потпуно одано патриотски помогли и себи и својој отаџбини.

Славко Црнић

СРПСКО ВОЈНИЧКО СПОМЕН-ГРОБЉЕ У БРАТУНЦУ, ГДЈЕ ЈЕ ПОСЛИЈЕ РАТА САХРАЊЕНО 150 МЛАДИХ ЉУДИ ПРЕНЕСЕНИХ ИЗ ХАЦИЋА

Послије потписивања Дејтонског мировног споразума с егзодусом Срба из сарајевске општине Хаџића је стигло и 150 ковчега погинулих Срба који су сахрањени у братуначко војничко гробље. Аутор ових редова често се нађе на овом тужном, можда најтужнијем мјесту на свијету. Било је тако и прошле недјеље. И било је као увијек. Тужно да тужније не може бити.

Изнад гробља чули су се злокобни крици гавранова, а доље, на гробљу, старица Гоша Петрић је јецала поред споменика за својим погинулим синовима страдаше у жеку младости. Поред ње супруг Слободан нијемо је гледао два мермерна споменика на хумкама своје дјеце. Само

НАЈТУЖНИЈЕ ПАРЧЕ СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

Мермерни једнообразни споменици, на вјечном почивалишту упијају сунчеве зраке и сузе мајки очева, браће, сестара на српском војничком гробљу у Братунцу. Први ковчези у утробу најтужнијег српског парчета земље у регији Бирча спуштени су у априлу 1992. године. Уређење овог војничког гробља, натопљеног потоцима суза започело годину дана касније. И, на жалост, још траје

су њих имали. И никога више! Сада живе само да би могли да запале свијеће својим соколовима.

- Два сина, Миломира (31) и Вону (27), у тешким мукама убише муслимани. Заробљене. А те '95. године почело оно велико зло, кад смо морали из Сарајева, из наших Хаџића. Ја сам моје синове преселио мртве овде у Братунац. Да почивају бар у миру, међу својим ратним друговима... Мени је 65 година, болестан сам тешко као и моја супруга Гаша... Дозаимо овде на гробље сваки дан, а куд би друго.

Доносимо цвијеће нашој дјеци. За цвијеће и свијеће дајем више него за хљеб... - зајца Слободан Петрић, који

је са супругом био отишао у Аустралију. Није могао издржати, вратио се гробовима својих синова поново у Братунац.

ПОСЈЕТЕ

Изузев функционера Републике Српске војничко гробље у Братунцу су посјетили предсједник Србије Борис Тадић, високи политичари попут Томе Николића, Александра Вучића, Веље Илића... Никада ни једна делегација из Федерације БиХ, високи представник за БиХ или представник неке међународне институције. Само понеко из полицијских тимова из ЕУ који дјелују на терену Братунца.

И на другом крају гробља чује се лелек... Гавранови се спустише још ниже... Оловка у руци отежа, редови бијелих споменика не могаше да стану ни у поглед ни у објектив фотоапарата... Ријечи Зорана Милосављевића, председника Борачке организације Братунца, пуне су најцрњих српских бројки.

- На овом гробљу до сада је сахрањено преко хиљаду и двјеста српских војника и цивила са ширег подручја Братунца и Сребренице. Њихова просјечна старост је око 25 године. Послије Дејтона овдје је пренешено из Хаџића 150 гробова погинулих српских витезова - каже Зоран и позива живе Србе да никада не заб-

ораве своју мртву браћу. Српско спомен-гробље у Братунцу има своју историју. На том мјесту, гдје је сахрањено преко хиљаду погинулих прије рата била је ледина. Све до те зиме 1995. и 96. године. Послије Дејтона били су велики сњегови и мразеви. И била је велика српска сеоба из Сарајева. Многи су, крећући у избјеглиштво, из Хаџића, умјесто неких ствари које преживљавање значе, ископавали и у камионе стављали посмртне остатке својих најмилијих. Тамо, уз ледени пут преко Романије, живима је говорено да мртве испрате до Подриња и те незане братуначке ледине. А на ледини су на пропланку изнад Братунца тих јануарских, фебруарских и мартовских дана пристизали ковчези са српским соколовима, који су сахрањивани наспрам погинулих Срба из Братунца и Сребренице. Као да се нијемо гледају у вјечном миру.

Предсједник Тадић у Братунчкој спомен соби

И мој син Драго је сахрањен на овом гобљу у јулу 1992. године. Учинили смо све ми из борачке организације да живима олакшамо невољу, а

Слободан и Гаша Петрић

- Била сам ту, на овом гробљу, кад су почели стизати ковчези из Сарајева. Знам и први и посљедњи гроб на овом најтужнијем парчету српске земље.

мртвима да нађу свој мир. Била је те зиме незапамћена хладноћа, земља је била залеђена. Копали смо багерима.

У ноћ би се земља смрзла, па кад су стизали ковчези, када

смо ту земљу враћали назад, имали смо утисак да враћамо велике каменице.

Оне су ударале по ковчезима. Било је болно... Најтеже је било гледати кад су ти људи, који су напустили своје куће и све оставили, последије сахрањивања свог најближег овде у Братунцу, морали ићи по граду, не знајући где ће законачити - прича Мирјана Живковић предсједница Одбора погинулих бораца у Борачкој организацији Братунац.

На гробље у Братунцу свакодневно долази родбина покојника, сјенима мртвих бораца поклањају се и многи други. Питамо Мирјану Живковић посјећују ли гробље и представници међународне заједнице у БиХ.

- Понекад је неко навраћао од странаца, али апсурдно је да тражимо од њих да долазе на гробље, кад овде не долазе ни поједине српске партије које само продефилирају кроз Братунац, када су избори а не поклоне се сјенима погинулих бораца на војничком гробљу. - каже огорчено Мирјана.

Српско војничко спомен-гробље у Братунцу се налази на пар стотина метара од уређене спомен-собе са именима и фотографијама 788 погинулих српских бораца с подручја Сребренице, Братунца и Хаџића.

Поставка није завршена... Док тишина милује уснуле хероје, а јесење сунце прелази преко младалачких ликова, чују се само јецају најмилијих у вјечном миру братуначке спомен-собе. Многим није имао ко да донесе фотографију за поставку у спомен-соби.

Затрте су у рату цијеле породице! Много болних подсјећања на рат на тако малом простору српске земље. Ваљда и опомена за обе обале Дрине. И шире, наравно!

Како је тешко и са колико жртава се чува свој родослов и покољење!

Перица Васовић

**ЦРКВА СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ВЕЛИКОГ У КОЊИЦУ НАПАДНУТА
ТРИ ПУТА У ЧЕТИРИ МЈЕСЕЦА**

ЈАСНА ПОРУКА СРБИМА- НЕ ВРАЋАЈТЕ СЕ НА ОГЊИШТА

За посљедња четири, мјесеца црква Светог Василија у Коњицу била је три пута на удару вандала. Овај православни храм који је саграђен 1886. године је све чешће на мети оних који јасно поручју Србима да се не вађају на своја вјековна огњишта са којих су протјерани током протеклог рата

Реља Глигоревић

Посљедњи напад догодио се средином прошлог мјесеца, када су, како нам је у телефонском разговору рекао мјесни парох Милан Бужанин, за сада непознати починиоци провалили кроз прозор, упали у цркву и направили велику материјалну штету.

- Упали су у олтар, одакле су редом разбијали и бацали предмете по цркви. Када

сам ујутро отворио цркву, затекао сам хаос - све је било разбацано и поразбијано, иконе оштећене, а по цркви проливано вино - казао је парох Бужанин.

Занимљиво је, додао је коњички парох, да сијалица која освјетљава цркву и порту никада није у функцији, јер је неко разбије чим се постави нова.

Он је напоменуо да су приликом првог напада полупани прозори на цркви, те да су вандали други пут исписали графите на кући поред цркве у којој живи свештеник.

- Обнову оскрнављене цркве, која је дјелимично изгорјела у рату, започели смо прије двије године. Углавном прилозима вјерника и од средстава које општина издваја за вјерске заједнице, уредили смо унутрашњост храма, а планирамо да у скорије вријеме уредимо и спољну фасаду - каже парох Бужанин истичући да се у коњичку парохију, од предатних око 5.000 Срба, вратило само десет одсто становника.

У српска села Куле и Чичево, према његовим ријечима, вратиле су се само три породице.

- Села немају струју, нису обновљени путеви до српских насеља, и овдје нема основних услова за живот и повратак.

Руше надгробне споменике наших предака - истакао је парох коњички.

Славко Глигоревић, који је прије рата живио на подручју општине Коњиц, а који се након прогона

привремено настанио у Братунцу, оцијенио је да се напади на цркве у ФБиХ организују с циљем да се Срби повратници заплаше.

- Више пута разговарали смо са представницима власти у Коњицу и тражили да нам помогну да обновимо запаљене куће, али ништа није урађено на нашем повратку. Немајући куда, већина Срба са подручја те општине иселила се у Америку и у Аустралију - каже Глигоревић, истичући да пре-

Реља Глигоревић поред срушеног споменика своје мајке у Брадини

остали Срби, који намјеравају да се врате, страхују након сазнања да се и у миру врше стални напади на њихове светиње.

- Срби са тог подручја прошли су страшне тортуре у бошњачким логорима и након напада на наше цркве, тешко ће одлучити да се врате. То знају они који стоје иза тих вандализама - нагласио је Глигоревић.

Перица Васовић

ШЕСНАЕСТ ГОДИНА ОД ПОГИБИЈЕ ДЕСЕТ СРПСКИХ БОРАЦА НА ГРБАВИЦИ

Само блиска родбина - мајке, очеви, сестре, браћа, потомци и највјернији пријатељи новомученика, сјећају се страдања седмог октобра ратне деведесет друге. Ове године, сјећања на страдалнике на улицама сарајевске Грбавице пала су у сјенку расправе о петоктобарским изборима.

Када јесењи мразеви озбиљније ударе на лишће дрвећа и јутарње магле почну да скраћују видокруг, у мисли и растргане снове често ми се враћају кржаве слике из седмог октобра прве ратне године. У том дану ужаса, десет српских бораца пошло је стазама вјечности, тамо гдје

пред стрељачки строј. И данас је велом тајне обавијен тај крвави октобарски дан.

У сусретима са саборцима оних којих више нема међу живима, неријетко потекне прича о крвавом седмом октобру. Међу најчешћим саговорницима је Вељко Папић, човјек који је преживио пакао поменутог октобарског дана. Данас, као ратни војни инвалид, живи са болним ратним ранама и сјећа се крика и јаука, посљедњег погледа, чак и осмјеха у тренуцима када се смрти гледа у очи. Листа фотографије и ратне усмене. Мисли му, попут живих рана, притишћу страшни и језни призори.

страдалника за слободу и отаџбину, није било оних што су, заогрнути завјетрином, заобишли ратну олују и данас, захваљујући "ратним заслугама", заваљени у удобне фотеље, које им доносе хиљаде марака мјесечно, не смију ни да помену страдање свог рода. Да се убице не увриједе. Као страشان гријех и препреку напредовању на путевима похлепе, грамзивости, гомилања богатства, виде и излазак на гробља у данима када се оплакују погибије оних што су им својом крвљу и мучеништвом обезбиједили лагодан живот.

Овогодишњег седмог октобра, сјећања на убијене на улица-

ЈОШ ТЕЧЕ КРВ ТРАГОВИМА ЗЛОЧИНА

Туговала је, као никад до тада, Прва романијска пјешадијска бригада. У Сокоцу, Хан Пијеску, Рогатици, Палама и Невесињу, уз свијеће воштанице, текла је туга родитељска и нада да ће престати умирање

праведници почивају. Погинули су устом дану: Славиша Савчић, Миланко Ђерић, Петар Петровски, Манојле Борковић, Драган Савић, Васо Глишић, Недељко Нинковић, Велемир Делић, Миланко Каностревац и Војислав Јовановић.

Туговала је, као никад до тада, Прва романијска пјешадијска бригада. У Сокоцу, Хан Пијеску, Рогатици, Палама и Невесињу, уз свијеће воштанице и мирис тамјана, текла је туга родитељска и нада да ће престати умирање.

Још су ми свјежа сјећања на тај дан када је текла крв улицама Грбавице. Сусрет родбине и пријатеља погинулих са командантом Милошевићем вјечно ми се урезао у памћење. Питали су ожалашћени команданта - како се могло десити да у обруч, у безизлаз, уђу српски ратници, већ свикли на жестоке окршаје са непријатељем? Тихо је зборио старјешина, након непроспаваних ноћи. Потамњело и уморно лице све је говорило. Био је спреман, због туђе кривице, стати и

Посљедње ријечи, заклетве, поруке најмилијима са њим су у свакодневици. Неизбјежни су пратиоци сјећања на дане умирања. Ко може да заборави дјечачко лице Недељково, ведрину и хумор Миланка Ђерића, стамени карактер Славишин, Велемиров, Миланков, Војиславов, Манојлов, Драганов, Петрове враголије, Васа Глишића, јуначину који је чак пет пута пролазио путем смрти да би извукао рањене другове на безбједно мјесто и, након часно извршене војничке дужности, придружио се погинулој браћи у вјечности.

Прошло је пуних 16 година од дана страдања, које ни најсуровији и најупорнији заборав не може покрити. На романијским и херцеговачким гробљима горјеле су воштанице у часовима прије поднева седмог октобра. Сузе најближих текле су низ црни мермер и сливале се у вјечна почивалишта јунака.

Опет, међу онима који су се присјећали тих дана у којима су се животима градили темељи Републике Српске, поред хумки

ма Грбавице пала су у сјенку расправе о резултатима петооктобарских избора. Мјерила се количина освојене и изгубљене власти у вријеме док су мајке мученице на гробљима преклињале и молиле Свевишњег да их прими у одаје гдје њихови синови почивају, да им прекарати овоземаљске муке.

Да ли је дошло вријеме у коме нам све што је људско постаје страно, у коме губимо осјећаје солидарности, патриотизма и у коме равнодушно гледамо на муку другога?

"Много смо патили. И ево, већ пева припитомљени пакао". Давно је ове стихове написао рано преминули пјесник Бранко Миљковић, којим завршавам ово кратко сјећање на седми октобар деведесет друге, на јунаке којих више нема међу живима.

Још крв тече траговима злочина и кружи прича о издајству, али име издајника су, изгледа, заувјек похрањена у нека тајновита мјеста, до којих истина тешко или никако не долази.

УМРЛА ЉУБИНКА СИМИЋ, МАЈКА ТРИ ПОГИНУЛА БОРЦА

ПОЧИНУЛА "СТОЈАНКА" ИЗ ПОДРИЊА

Старица Љубинка Симић (68) из села Полома код Братунца умрла је залијевајући хумке тројице својих погинулих синова, бораца Војске Републике Српске. На завтину села Полома као да је сам Бог одредио да тако своју племениту душу испусти

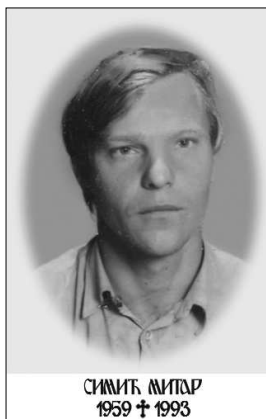

Љубинка Симић из Полома

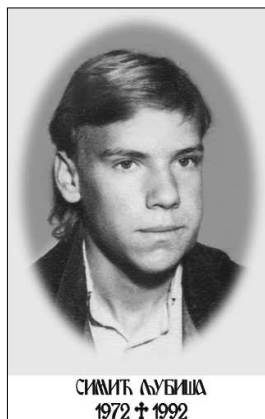
Мајка "Кнежопољка", како су је звали, умрла је тихо и без муке. Љубинка, жена јунак, патила је читав живот за своја три изгубљена сина. Родитељска љубав, топлина и сјај у загаситим очима ове старице, мајке Југовића двадесетог вијека, никада нису престали да сијају у вјечној тузи за синовима: Митром, Ненадом и Љубишом који изгинуше у цвијету младости.

За свакога мајка Љубинка имала је претоплу, само њој знану мајчинску реч. У недељу, посљедњег дана августа је свако од присутних плакао за њом. И имао само лијепу ријеч. Јер та жена је била тиха, непримјетна у животу, чак и у свом селу Полому, гдје је проводила старачке дане са сином Ђуром и унуком Љубомиром, одличним учеником четвртог разреда основне школе.

Била је од оних жена које су ту само кад устреба. Посљедње своје старачке дане живјела је

СИМИЋ МИТРО
1959 † 1993

СИМИЋ ЉУБИША
1972 † 1992

СИМИЋ НЕНАД
1963 † 1992

скромно као и читав свој живот. Национална пензија јој је добродошла да преосталој породици колико-толико помогне. Радила је до пољедњег дана. У кући све блиста, све на свом мјесту, иако су само њене старачке руке биле задужене да све то постигне.

- Захвална сам држави на националној пензији - говорила је. Хвала свима који су се сјетили мајчиних мука и туге, која је непроболна. Хвала им!, говорила је потписнику ових редова прије само мјесец дана.

- Бар ћу за мога живота, мом унуку моћи да приуштим бољи живот, мом једином сину Ђури и унуку Љубомиру. За мене више није важно. Ја

живим као биљка, од како сам изгубила три моја сина, три моје снаге, три моја сокола. Живим да им палим свијеће за покој душе-говорила је Љубинка.

Скромни дом Симићима у селу Полому код Братунца изградило је надлежно министарство уз помоћ општине Братунац. Љубинка, мајка великог срца, свакога је у њему дочекала, угостила, мајчински поразговарала. Бринула.

- Несрећан је онај ко доживи да му у селу неко погине, а о тузи и несрећи мајке која изгуби дијете, или више дјеце не може се причати.

Само ми знамо како је нашим напаћеним мајчинским душама. Дјеца су радост и сав живот. Какво друго богатство. Ако њих немаш, цаба је све у животу. А ако их имаш, па их изгубиш - нема веће несреће и Божије казна.

Не, не бих ни једној мајци пожељела судбину сличну мојој-говорила је Љубинка Симић, мајка Храброст, мајка Југовића, мајка "Стојанка" из Подриња.

ПОЛОМ

Жал за Љубинком Симић је био велики. На сахрани су се окупили сви који су вољели ову старицу. Од Братунца до Зворника. Борачка организација је послала делегацију, али су на сахрану дошли и представници општине, политичких партија... сви који су бар слутили колико је велика бол изгубити три одрасла сина.

Перица Васовић

Милка и Сњежан Јовановић

покушавам да с њим радим одређене вјежбе и пратим да редовно узима лијекове, истиче Милка, коју краси ведар дух и оптимизам, што јој омогућава да лакше савлада бројне животне недаће.

Како успијева преживјети мјесец са нередовних 170 марака мјесечно, а да обезбједи лијекове за дијете, плати комуналије и обезбједи храну, то најбоље зна ова храбра жена.

- Мени је важно да мој Сњежан није гладан, а за мене није проблем, навикла сам да будем гладна, каже Милка.

Сњежан још увијек не прича, не изговара ријечи, али како кажу стручњаци из ове области, видљив је свакодневни напредак, управо захваљујући Милки, која се свим силама труди да направи помак у његовом здравственом стању.

Милка је скромна жена, није склона да се жали, да тражи помоћ, да кука. Напротив, пуна је неког чудног ентузијазма, оптимизма, позитивне енергије. Вјерује у љепшу будућност. Каже, нема пуно жеља, а прва и најважнија је Сњежан буде још боље, јер његова болест се не

ЖИВОТ БЕЗ ЖИВОТА

Мени је важно да мој Сњежан није гладан, а за мене није проблем, навикла сам да будем гладна, каже Милка Јовановић

Тешко је наћи праве ријечи којима би се могао описати живот избјегличке породице Јовановић, односно Милке Јовановић и њеног 14-годишњег сина Сњежана. Можда је најбоље кренути од сада већ прилично далеке 1993. године када су Милка и њен супруг Боро избјегли из двособног стана у Зеници и током рата настанили се у Блажевцу, у општини Пелагићево, у неусловној хрватској кући, без купатила, воде... Милка је тада била у седмом мјесецу трудноће, али кроз тај несрећни рат није су пуно освртала на проблеме, јер сви су их имали. Онда је рођен Сњежан, који од рођења има Даунов синдром, болест, којој, на жалост, нема лијека.

- Супруг Боро и ја настојали смо да све недаће, које су нас задесиле, пребродимо гледајући позитивно на живот, а да тога није било, тешко да бих то психички могли поднијети. Тада нисам имала пелена за дијете, него сам свог Сњежана увијала у старе чаршафе.

Живјели смо са том његовом болешћу, настојећи да гледамо напријед. Боро је умро 1998. године, а ја сам остала сама са Сњежаном. Четири године касније, 2002. године, морали смо наћи други смјештај, јер је уследио повратак предатних

власника, па смо добили ову кућу, у четници, у којој смо у алтернативном смјештају, прича своју тужну причу Милка Јовановић.

Иако је у Зеници била добро ситуирана, са добрим послом, Сњежанова болест приморала је да се само њему посвети тако да, иако у тешкој материјалној ситуацији, није у могућности да се запосли, јер њен Сњежан мора бити под њеном пажњом свих 24 сата.

- Сњежан од рођења има Даунов синдром, а од пете године и епилепсију. И поред тога израстао је у једног лијепог дјечака, и ја се радујем сваком његовом напретку. Тренутно примам 80 марака дјечјег доплатака мјесечно, који је редован, и социјалну помоћ за испомоћ и његу другог лица у износу од 90 марака мјесечно. Тешко се борити са беспарицом, али, ето, преживљавам. Природа Сњежанове болести је таква да је неопходно да сваки х шестмјесеци треба ићи на Дјечју неуропсихијатрију на Паприковцу и на медицинску рехабилитацију у Центар "Др Мирослав Зотовић" у Траписте, али са 170 марака, тешко преживљавам и нисмо у могућности да обављамо те прегледе.

Последњи пут смо били у овим установама прије двије године. Ја

може излијечити. Ипак, сан породице Јовановић је да, напосокон, имају свој кров на главом, скроман, али њихов.

- Од општине Пелагићево, као избјегла породица, добила сам плац да направим кућу. Међутим, са садашњим примањима, немам никакве шансе да то урадим. Маштам да имам своју кућу за Сњежана и мене, да више не живимо у неусловном смјештају, али то су само моји снови пусти, вели Милка.

Сурова животна стварност породице Јовановић, тешко може некога оставити равнодушним. То је разлог што смо се и ми одлучили на акцију. Желимо помоћи, и позивамо све људе добре воље да то учине, јер вјерујемо да Милка и Сњежан заслужују свој кров над главом и тако, бар на тренутак уистину буду срећни.

Број текућег рачуна
Милке Јовановић, отворен је
код "НЛБ Развојне банке",
експозитура Пелагићево, бр.
562-011-3000042-19,
бр. Партије: 4200702722.

Војо САЈЛОВИЋ

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНА РЕГИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА О НЕСТАЛИМ ОСОБАМА

ПОТРАГА ЗА ИСТИНОМ ПРЕДУГО ТРАЈЕ

размјене информација и унапређења сарадње.

Она је додала да ће ови закључци бити упућени владама земаља у региону и другим институцијама које

су укључене у процес тражења несталих особа.

- Важно нам је да будемо партнери у рјешавању питања несталих особа и створимо заједнички фронт у том смислу. Успјели смо да анимирамо представнике власти и одржали смо низ састанака са председницима и премијерима земаља у региону. Упутили смо и писмо Европском парламенту и затражили да један од услова за улазак ових земаља у ЕУ буде и рјешавање проблема у процесу тражења несталих - истакла је Бојићева која је поновила да је констатовано и то да цијели процес иде споро, али да они који се баве тражењем несталих сматрају да су резултати задовољавајући. То из разлога што нигдје у свијету, последице неког конфликта, није пронађен толики број несталих као у БиХ.

Милијана Бојић је рекла да породице такође инсистирају на томе да се поведе свеобухватна акција узимања узорака крви од породица које траже своје најмилије, а тренутно живе у иностранству.

- Велики је број неидентификованих посмртних остатака, много је лоцираних а неексхумираних гробница, посебно у Хрватској али и БиХ. О Косову и Метохији да не говоримо - навела је Бојићева и додала да цијели процес може ићи пуно брже и да је зато потребно израдити заједничку стратегију на нивоу региона.

Председник Комисије за нестале особе Владе Србије Вељко Одаловић рекао је да се на простору бивше Југославије још око 17. 000 особа води као нестало, и да је на територији Србије ексхумирано свако познато гробно мјесто за које се претпостављало да је ту сахрањен неко од несталих.

- Учинили смо све што се од нас тражило. У Србији је отворено 1. 205 гробних места. У региону је ситуација доста компликована, јер немамо нових информација. Они који би могли да нам помогну, те информације нам не дају - рекао је Одаловић.

Г. К.

Милијана Бојић

Учесници 11. регионалне конференције о несталим особама са подручја бивше Југославије, која је од 28. до 30. новембра одржана у Београду, затражили су од БиХ, Хрватске и Србије да потпишу билатералне међународне уговоре о размјени информација и сарадњи у тражењу несталих особа.

Потврдила је ово за наш лист председник Савеза удружења породица заробљених и несталих лица Милијана Бојић.

- Владе треба да предузму мјере и обезбједе непристрасне истраге у свим случајевима нестанка, кривично гоњење и кажњавање починилаца, без обзира на њихово етничко поријекло. У закључцима се наводи да је потребно сачинити извјештај о спровођењу одлука Дома за људска права и Уставног суда у БиХ, које се тичу питања несталих особа и права њихових породица - рекла је Бојићева. Она је навела да су учесници конференције затражили да у БиХ буду покренути поступци за оцјену уставности закона који регулишу права чланова породица несталих у случају да ти закони нису у складу са Уставом.

Учесници конференције су, такође, затражили да у Србији, те на Косову и Метохији, буду донесени закони о несталим особама, а да у Хрватској буду измијењени и допуњени постојећи закони, који регулишу права цивила настрадалих у рату, а да Хрватска и Србија, без одлагања, размјене сву могућу документацију и информације. Представници институција за тражење несталих ових земаља, препоручиле су породице несталих, треба да организују редовне састанке с циљем

ТРГОВИНА ОРГАНИМА

Вељко Одаловић је подсетио да је јавност ове године била узнемирена податком из књиге бивше хашке тужитељке Карле дел Понте која је навела да је више од 300 киднапованих Срба и осталих неалбанаца пребачено у Албанију, и да је велики број њих био предмет трговине људским органима.

- Упутили смо захтјев Комитету за заштиту људских права да се спроведе истрага о томе. Парламентарна скупштина Савјета Европе одредила је специјалног извјештоца да истражи ове околности, а Тужилаштво за ратне злочине Србије је отворило истрагу - подсетио је он и додао да власти у Албанији не желе да сарађују, као ни међународне институције са Косова и Метохије. Ако би се добио одговор на питање шта се тамо стварно десило, сматра Одаловић, била би позната судбина великог броја киднапованих Срба и осталих неалбанаца, али би то онда неминовно значило и утврђивање пуне одговорности међународне мисије на Косову и Метохији.

- Није добро што Карла дел Понте, када је имала довољно доказа и чињеница, није отворила истрагу у овом случају - закључио је он. На питање зашто у закључцима не постоји захтјев за спровођење истраге о овом случају, директорка Међународне комисије за нестале особе БиХ Кетрин Бомбергер је рекла да постоји закључак да сви наводи у вези тајних мјеста масовних гробница буду истражени у потпуности.

- У сагласности са свим члановима конференције донесен је закључак да се не потенцира само један појединачни случај у односу на све остале. Међутим, током рада саме конференције, и у радној групи која се односи на конфликт на Косову и Метохији, закључено је да треба да буду истражени сви наводи о несталим особама са овог подручја - рекла је Бомбергерова.

У БИЈЕЉИНИ ОДРЖАН СЕМИНАР О ПОСТТРАУМАТСКОМ СТРЕСНОМ СИНДРОМУ

Пројекат помоћи Борачке организације Републике Српске, борцима обољелим од посттравматског стресног поремећаја (ПТСП-а), настављен је почетком децембра семинаром у Бијељини, на којем су представљени резултати истраживања ПТСП-а међу борцима ВРС, али и презентовани конкретни начини помоћи овим људима.

Семинару су поред предједника Борачке организације Пантелије Ђургуза и руководства Борачке организације, присуствовали и Бошко Томић министар рада и борачко-инвалидске заштите у Влади РС, Милан Латиновић помоћник министра здравља и социјалне заштите, Буро Станојевић предједник Од-

СТРАХ ОД ЖИВОТА

Учесницима семинара презентовани су резултати истраживања ПТСП-а међу борцима ВРС, а приказана је и стратегија која ће се у РС примјењивати у борби против ове окупне болести

бора борачко-инвалидске заштите у Народној скупштини РС, представници Координационог центра за ментално здравље РС, те представници центара за социјални рад, центара за ментално здравље и општинских борачких организација регије Бијељина, као и делегација универзитетских професора из Београда који се баве овом проблематиком.

Татјана Поповић и Биљана Лакић из Координационог центра за ме-

има проблема са блажим или јачим обликом ПТСП-а. Истовремено је и објашњено шта све борце подсећа на трауме које су проживјели, на који начин ПТСП утиче на човјекову личност и оно што је најважније - како превазићи ове проблеме.

У широјој расправи која је потом отворена о ПТСП-у, борци су изнијели своја искуства са ПТСП-ом и проблеме које имају због тога. Из личних искустава указали су на узроке овог поремећаја и нагласили да треба пронаћи ефикасне и конкретне мјере за превазилажење овог проблема.

Као горући проблем борачке популације и додатни стрес, означена је незапосленост и несигурност у егзистенцији, а заједнички закључак је био, да би се рјешавањем ових проблема и ниво ПТСП-а сигурно смањило за 20 процената.

У рату се нисмо бојали, а сад се бојимо живота. Немамо посла и можемо се једино окренути алкохолу, дроги или криминалу. Морамо запошљавати борце да бисмо добили здраво друштво. Држава демобилисаним борцима

мора обезбиједити сигуран живот, достојан човјека, побољшати и здравствену заштиту, помоћи борцима да се лијаче од ПТСП-а.

Многи људи имају проблема са ПТСП-ом, али неће да се јаве доктору, страх их је или срамота. ПТСП није знак лудила, оно је последица стреса и људи се морају суочавати са овим проблемом. Морамо кренути и у једну ширу кампању за помоћ овим људима - рекао је Милорад Јовић, предједник обо Бјељина.

На семинару су такође представљене мјере којима ће започети борба против ПТСП-а. Наиме још током децембра у неколико градова РС отвориће се, при борачким организацијама, клубови самопомоћи за борце обољеле од ПТСП-а, а након тога клубови ће се отворити и у свим општинама Републике Српске.

Ово је у свијету јако присутан метод лијечења обољелих од ПТСП-а. То је групни облик терапије који подразумјева да се у клубовима ветерани састају једном седмично и под надзором и уз помоћ стручног лица разговарају о траумама које су проживјели током рата, те на тај начин умањују свој стрес. Ветерани се тако науче борити својим проблемима и управљати стресом. Такође, искуство је показало да се на овај начин постижу добри резултати у лијечењу ПТСП-а - рекла је Татјана Поповић.

Предједник Ђургуз је додао да је ово тек почетак реализације програма помоћи ветеранима обољелим од ПТСП-а и да ће Борачка организација поред отварања клубова самопомоћи предузети и друге конкретне мјере које се у лијечењу обољелих од ПТСП-а увелико примјењују у свијету, као што је дежурни телефон на који се ветерани, који имају проблема са ПТСП-ом, могу увјек јавити и затражити помоћ или укључивање породице у лијечење борца обољелог од ПТСП-а.

Т.М.

нтално здравље РС приказале су резултате истраживања ПТСП-а међу ветеранима Републике Српске, проведеног крајем 2007. године. Резултати су поражавајући, јер према њима чак 45 процената бораца

ВИЈЕТНАМСКИ СИНДРОМ СВЕ РАШИРЕНИЈИ МЕЂУ БОРЦИМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

РАТНА ПРОШЛОСТ - ЗЛА КОБ

Тринаест пуних година је прошло од завршетка рата у БиХ, али зла коб ратних траума и даље убија. Из дана у дан се увећава број оних који сами дижу руке на себе и извршавају самоубиства. Ратне ветеране како вријеме одмиче све чешће прогањају епизоде и догађаји из рата, који у њиховим личностима изазивају менталне поремећаје са несагледивим посљедицама. Појединци имају катастрофално тешке кошмарне снове ноћу, све су агресивнији у понашању, избјегавају друштво, осамљују се и постају веома нервозни и незгодни су за окружење, посебно за породицу. Овим веома великом проблемом нико се не бави организовано у институцијама РС

Ова појава, која је код нас све више раширенија, у медицини је позната као посттрауматски стресни поремећај или "вијетнамски синдром". Она све више узима маха код директних учесника рата, и све је учесталија појава широм Републике Српке и БиХ. Тачних података за сада нема колико је тачно лица обољело од овог синдрома, али су нека обављена истраживања показала да у РС готово трећина бораца болује од ПСТП-а.

Пошто у Републици Српској функционише само 13 центара за ментално здравље, од планираних 27, и пошто се веома мали број љекара и установа бави овим проблемом, а услови живота су такви какви јесу већина оних који имају тежак трауматски поремећај немају ни елементарних услова за основну здравствену заштиту, а камоли за специјалистичке третмане. Зато они бјекством од стварности утјеху налазе у алкохолизму, дрогама а понекад и у самоубиствима. Једноставно су препуштени сами себе, без имало бриге друштва и околине. Под сталним су психичким при-

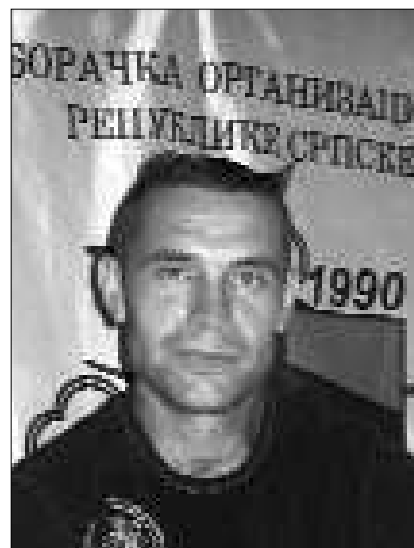

Др. Стоја Стјешић

тиском због страха од евентуалног хапшења или оптужбе за неко ратно кривично дјело или злочин.

- Посттрауматски стресни поремећај, или вијетнамски синдром, дешава се код људи који су прошли нека трауматска искуства. Сам рат јесте изазвао много више траума у једном згуснутом временском периоду и за очекивати је да више дође до сломова личности у немогућности да превладају сва та негативна искуства која преживљавају. Скуп симптома поновног прежи-

вљавања једног одређеног периода изазива ПСТП. Ратне трауме су преживљавали и остали чланови породице који нису носиле оружје и били у борбама, а то су жене и дјеца-каже специјалиста неуропсихијатар др. Стоја Стјешић оснивач Центра за ментално здравље у Власеници а потом и Милићима - дода-

Милосављевић Зоран председник Борачке организације Братунац

јући да дјеца која су се родила и одрасла у породици гдје се стално прича о рату, жртвама, о крвавим призорима, гдје се стално на телевизији гледају слике

Братунац - Борачка организација

ископавања убијених, доживљавају психичка оптерећења или како љекари кажу трансгенерацијски пренос синдрома.

- Најбољи начин да се помогне лицима која имају

ШОКОВИ

Посљедице рата са којима се суочавају борци, проузрукују кошмаре и члановима породице. Посебно изазивање колективних кошмара, тегоба и шокова је изражено код породица чији чланови доживљавају свакодневно подсећање на ратне страхе кроз муке и патње самог рањеног члана породице. Посебно стресови су изражени код дјеце која су имала прилику да виде своје мртве родитеље који су претходно били искасапљени, спаљени или им је био одсјечен дио тијела. А, на жалост, у посљедњем рату тога је било највише.

проблема са менталним здрављем је тимски рад љекара и осталих стручњака. Ту се мисли на рад психолога и социјалних радника са пацијентима и у установама и на терену коришћењем лијекова као и психотерапије и других метода уз укључивање свих осталих сегмената друштва, а не само љекара- каже др. Стјепић.

У борачкој организацији сматрај да друштво мора много озбиљније да се посвети проблему ПСТП на много адекватнији и професионалнији начи.

- Ратни ветерани долазе код нас у борачку организацију и нешто траже. Не знају шта, али неку врсту сатисфакције. Средина и окружење их не разумију, јер су много тога доживјели и изгубили у току рата. Они постају радно неспособни, склони алхохолу који подстиче агресивност. Долази до породичних драма, распа-

ВИЈЕТНАМСКИ СИНДРОМ

Болест ПСТП се помиње после Првог свјетског рата као "шок од гранате", да би стручњаци после Другог свјетског рата закључила да је за појаву ове болести довољно провести 200 до 240 дана на фронту. Озбиљна истраживања су почела после рата у Вијетнаму, а медији су га назвали "вијетнамски синдром". У протеклим оружаним сукобима на подручју РС већина бораца је провела у просјеку преко хиљаду дана на фронту.

да породице, многи немају ни стамбени смјештај, незапослени су, без основне животне егзистенције. Ти људи улазе у зачарани круг из којег тешко или уопште не излазе-каже Зоран Милосављевић, предсједник Борачке организације Братунаца додајући да тешко свима пада када ратне ветеране, смјештају у психијатерске центре, јер знамо да тамо њима није мјесто.

- Људи се тамо осјећају још горе и узнемиреније. Многи после упућивања у психијатријску установу дуго не живе. Једноставно, када постану свјесни своје ситуације и окружења гдје се налазе, ископне, умру веома брзо или често изврше самоубиство. Борачка организација Републике Српске уз сарадњу са Министарством здравља РС планира да уз помоћ љекара сними здравствено стање и осмисли пројекат за помоћ лицима оболелим од посттрауматског стресног поремећаја. Финансијску помоћ очекујемо и од влада неких европских земаља-каже Милосављевић.

Перица Васовић

Пише: Анђелко Анушић

СРПСКА ПОВЕСНИЦА О ОЧЕВИМА И СИНОВИМА У РАТУ И МИРУ

Библијска парадигма о Оцу и Сину, о пораженима и победницима, о Каину и Авељу, о памћењу и самозаборава, о нашим кобним поделима, неслози и самопорузу у роману Жарка Команина "Господ над војскама" који је стекао велику читалачку популарност у Српској и Републици Српској Крајини у расејању

Контраверзе стварности и есхатолошке апорије наше националне историје из расколничког, трагичног периода уочи и током Другог светског и грађанског рата у Југославији, Жарко Команин покушао је да осветли и разреши у роману "Господ над војскама" ("Просвета", Београд, 2001) библијско-хришћанском контекстуализацијом своје теме и приповедног поступка. Можда се тежина и сила трагичног у нареченом исечку српске историје - трагичног чија метастаза, на жалост, досеже (и пресеже) и до наших дана - једино може обухватити, појмити, антрополошки и културолошки компензовати старозаветно-новозаветним пројекцијама вечне повеснице о грехопадним људима. Зато се у овоме делу преплићу и надопуњују две библијско-хришћанске парадигме: парадигма о Оцу и Сину, и парадигма о пораженима, што би се можда могло узети као једна парадигма са својом раскошном палимпсестном матрицом.

Већ у поднаслову романа пише да је посреди "петокњиже о пораженима", што читаоцу не оставља никаквог избора, већ да храбро, попут Команинових јунака-трагичара, крочи у земљу оних на чијој страни је вечност. Није лако ступити на ово тле, у *страшну вечну земљу*, где се - не само слуги - већ јасно види и читава и властити удес, сопствени изгуб и пораз. И онај сутрашњи и изасутрашњи, а не само презентни. У *вјечном животу нема побједника*, подсетиће писац на једном месту у своме роману, и лиши читавца сваког облика идеолошке идеализације или предубеђења у вези са земним биткама. Старовремена и нововремена трагедија појединца (српског човека) осликана је у овоме роману кроз фигуру колектива, у његовом непрестаном повесном посртању, и обратно - *разур, страшно изгубљеније* и вајкадашња историјска пометња нашег националног корпуса - крстопутно су отеловљени у *паденију* појединца. У овоме интеракцијском пољу *које је како ниједно, жалобито тече и опомињуће струји* Команинова повесница, поштено и потресно сведочење о нашим људима, о њиховом неразумевању (и непрепознавању) *страшних знакова најстрашнијег доба*, о страхопогубним идеолошким и политичким поделима и закрвљењима, о времену (које, на жалост, није завршило) кад је брат ударао на брата, син на оца. За туђи наум и рачун.

"...Пошто нећу да наврћем воду ни на чију воденицу, Бог зна како ће ову књигу поднијети и побједници и

Петровачка цеста - мјесто злочина који су починили припадници Хрватске авијације

поражени. Али је истина потребна и једнима и другима. Истина ће, једнога дана, можда, бити потребнија победницима. Истина усељава у душу благодат и доноси мир. Зато нећу да судим, него да свједочим. Свједочим за мир, за рат. Свједочим за воћке, траве, вјетрове, за годишња доба. Свједочим за љубав, за мржњу, за видјело, за мрак, за смрт и живот..." , исписује, на почетку свога романа, свој књижевни завет писац Жарко Команин.

Библијску контекстуализацију своје деликатне теме, својеврсну претектност у облику лајт-мотива, Команин започиње већ у првој пролегомени-деоници свога романа (*У трагању за оцем*) : *Све је мени предао Отац мој, и нико не зна Сина до Отац; нити Оца ко зна до Син и ако коме Син хоће казати.* Овај новозаветни призив неизбежно дозива шпанског философа **Мигела де Унамуна** који на једном месту каже: "...*Сва створења јесу свој творац. Бог се никада није осетио већим творцем, већим оцем, него кад је умро Христос, када је Он, у своме Сину, окусио смрт...*"

Драма у Команиновом роману одвија се управо на релацији отац-син, и обратно. Али, та драма - *драма приволења националној или комунистичкој идеји, приволења туђину или својину* - испуњава земаљске дане и робене браће, као и истодушних саплеменика српског националног корпуса.

Да ли је отац (с)познао сина, и син оца? Наизглед се чини да није, да је оца изненадила и издала, изневерила (одрекла га се) његова властита крв. То ће рећи да ни син није познао оца. Отац јесте све предао сину, али син је све узео, раскућио, разобезотацбинио и на крају убио оца, е да би у његовој смрти окусио - земаљску, силничку моћ. Бога су се одрекли, и убили га, разметни,

разблудни синови. Зато је њихов пораз био неминован, али и пораз на обема странама - оних који су себе, у земним надигравањима и истрагама, сматрали победницима, и оних других, онтолошки поражених. Једни су то схватили (знали) одмах, други касније. Једино је земља (гроб) знала све и поравнала све, изједначила и помирила и једне и друге. Али, као да до нас није умирила и свађалачко-деобничку крв која, као да се отела влоравнавајућимг законима глине. Овако изгледа, у Команиновом роману *Господ над војскама*, библијска перцепција земаљских, расколничких дана очева и синова и рођене браће у крилу нашега народа, двадесетог века, понеких од њих склонијих туђину и окупатору, неголи прецима и властитој историји. Дана чије утишане, мукле разбоје чујемо и данас, готово у сваком дому, где се чак и родственици (а камоли неће саплеменници) још увек деле на леве и десне, напредне и назадне, националисте и европејце, балканце и прозападњаке, људе прошлости и људе будућности, традиционалисте и мондијалисте, просту, домаћу чељад и ввишуг сорту глобалиста.

Поручника краљевске (отаџбинске) војске Јакова Рујанића, распад Југославије затиче у тридесет осмом пешадијском пуку "Његош". Комунистичке клице већ

епидемично продиру и у војну организацију у чијој је хијерархији Рујанић, а тај клицоноша је припадник пука, његов саплеменник и завичајник, Пелиновљанин Матија Мркић, даљњи рођак Јаковљеве жене Златије. Продиру и нападају, али Јаков, нити било ко други у његовој војној организацији, као да то не схватају озбиљно. Јаков ничим не кажњава Матију, премда му је надређен. Тај пасиван однос у самом почетку, пореметиће убрзо, на нивоу система, идеолошку, политичку, потом и војну равнотежу, и нанети непоправљиву и далекосежну (до дана данашњих) штету краљевској (отаџбинској) војсци и самој националној идеји. Идеји националног уједињења и ослобођења. Најзад, а последично, самој идеји стварања српске државе у њеним природним, историјским границама. Биће тога свестан, доцкан, Јаков Рујанић, док се буде ламатао босанским горама и водама у саставу војске Драже Михаиловића, тражећи излаз и спас из незавидне војне ситуације. Војске остављене, преварене и издане од краља и савезника, Енглеза. Црвеном клицом зарана биће заражен и Јаковљев рођени брат Владимир, који ће се приволети левом (партизанском) царству; приволети слепо и сурово, да неће познати ни властитог оца Јована кога ће проказати својима из комунистичког покрета као њиховог несимпатизера и негатора, одвести га до Ђаволје јаме (братопоубне гробнице у Црној Гори) и убити руком свога садруга, вплавокосог партизанаг, како каже писац. Владимир ће доцније, кад комунисти војнички и политички крунишу своју победу, доћи главе и брату Јакову, који ће се извући из савезничке и партизанске клопке, препешачити од Словеније (Кочевски рог) до родног Пелинова, где ће га неизбежно сачекати

братова рука. Владимир ће се и по други пут осветити пораженом и мртвом брату, убити га још једном, онда када, другог дана након сахране, са његовог крста почупа гвоздена слова и баца их преко гробљанске оgrade. Владимир као да је носио у себи двогубу (двоструку) Каинову природу која га је неминовно водила у двоструку трагедију - братоубиство и самоубиство, што је, заправо, једно те исто. Овај комунистички верник ће - после пада Берлинског зида - пресудити самоме себи - обесити се о јавор изнад Ђаволје јаме. Његове последње речи, уочи самоубиства, биле су: "Мисао ми се загадила. Душу можеш да зацијелиш, али не можеш да је очистиш."

Могу ли се ове речи читати као катарзичне, речи очишћења, а сам чин самоубиства који је са хришћанског становишта велики грех - нека врста обрнутног очишћења? Тешко да на ово има једнозначног одговора. Поготово не оног са вдаг и внег, како налаже Логосова (ологошена) препорука опрезног и судржаног коришћења речи чија је прекобројност и неумереност извор свих зала.

У часу кад је син Владимир довео оца Јована пред јаму-погубницу - да ли је тада отац познао сина, запитајмо се? Као у каквој античкој драми, кад Владимирове сестре Косара и Вукосава - прозревши братовљев злокобни наум - стају на пут оцу и настоје да га спрече од одласка са прикривеним целатима на губилиште - овај, као антички јунакxерој, проговара:

"Кћери, не лудујте. Немам ја чега да се бојим ни пред чијим штабом. Вечерајте ви. И не брините за мене. Мене у штаб води син, а не крвник. 'Оћу да видим и да знам кога сам и шта сам родио, ради тога ваља и умријети."

А над самом јамом, отац који је познао разметног сина - овако збори:

"Сине, сад видим у шга су те претворили. Истина је што се за вас прича. Ти ћеш

нашу кућу ископати, ако те не заустави Јаков. Због таквих као што су они који су те на ово навели, доћи ће вријеме кад ће сви Црногорци моћи да стану у 'лад оваквог једног јавора. Јербо тако радите. Ти ћеш се касно сјетити. Тебе је Бог сада напустио, сине, не бојиш се ни Бога ни народа. 'Оћеш да будеш што и они. Више нећеш бити ни ка' други, ни оно што си био."

Дакле, отац је познао сина, познао његову грешну, првобитну, падовну природу, и испунио време које је писано. Које се испунило. И Матија Мркић убиће, лично, свога оца Митра из пиштоља, и бацити га у Ђаволу јаму. Пре своје страшне смрти, отац ће познати сина. Ево како се одвијао дијалог оца и сина:

"Пуцаћемо и у рођеног оца, ако је против нашега народа", каже Матија Мркић пред оцем.

"А је ли овај народ власништво шаџице твојих истомишљеника?! 'Оћете све, видим ја! - каже му отац Митар да сви чују.

Те ријечи Митра Мркића су коштале главе, рећи ће писац.

Ово је библијски сукус фавуле Команиновог романа,

сама библијско-хришћанска со његове драмске структуре. Сукоб оца и сина, сукоб новог и старог човека, старозаветног и новозаветног, традиционалног и лажнопрогресивног, националног и наднационалног, историјског и надисторијског, сукоб добра и зла, идеологије и вере прадедовске, писац је ставио у библијско-хришћански контекст, дајући на тај начин својој повесници дубљу темпоралну перспективу, универзална значења и зрачења, надвремену пробојност и метафизичка самерања.

Да закључимо: у оба ова случаја син није познао оца. Није било ни могуће да га позна, јер је син носио у себи огреховљену, смртну, земаљску природу. Природу крвне, а не духовне жртве, на коју позива Христос *Не може смртно (пре)познати бесмртно*, каже светоотачка литература. *Не може земно познати небеско. Нити бива да материјално може докучити духовно.*

Али, да би уистину било како је писано, да би се испунило (и вечно испуњавало) како је у *Књизи над књигама Светим Дугом записано* - Симон Рујанић, син Јакова Рујанића познаће оца кога физички није ни упознао. Пуних четрдесет година трагаће за својим оцем, за истином о његовом животу и страдању "скривеној у девет јама".

Причу о томе он ће слушати од многих људи, и ту повесницу склапати од комада, како каже писац. И казаће је другима, у првом реду аутору овог романа. Гласник и апостол његовог јеванђеља (јеванђеља по његовом оцу) биће писац. *Гласник од Књиге*. А сам писац који је од истих оних био поражен од којих је то био и Јаков Рујанић - писаће о пораженима. Већ само књижевно стварање јесте, у неку руку, писање о пораженима. Пише онај који је поражен од света. *Који је побеђен од свих. И у томе јесте његова победа* - да парафразирамо *Бориса Пастернака*. А само је један међу (нама) грешнима победио свет - Исус Христос. *Један, једини, јединствени, непоновљиви, неуспоредиви и несравњиви* који је, по промишљу Свете Тројице, узео нашу природу, и сишао међу нас да би нас измирио са Богом, спојио божанско и земаљско, искупио наше грехе и страдао због нас е да би преобразио (обожио) нашу падовну природу; пружио утеху и наду и прилику да будемо причасници и заједничари царства небеског Оца нашег небеског.

"...*(У будућим сјећањима на диобе, побједници ће натјерати синове поражених да забораве очеве, као што ће, послје пада комунизма, синови побједника потискивати, у стиду, своје очеве. Ми смо народ оцеубица, рећи ће у будућем сјећању, Симон. Али ће сваки убијени рећи своју ријеч. И гледаће Господ очеве и синове како се, с временом, мире, као што се вода Зете, послје поплаве, смирује у своје корито, јер нема куд.)*

"...*Поражени су они који су разумјели. Ако је иједан побједник разумио, довољно је Госпде. Нека се покаје тај један! Ко се сјети, покајаће се!..*"

"...*Јакову је Господ ту њивицу одредио за починак. Само поражени постоје. Поражени су вјечни, као њива,*

као гроб, као сјећање...Поражени се поново рађају у туђим сјећањима и враћају се у туђе памћење које ће бити прошло. У вјечном животу нема побједника. Има поражених, и биће их, док је земље..."

"...*Књигу која је пред Тобом писао сам цијелога мога живота. Писали су је и моји преци, чини ми се. У њој се слијезу три времена: прошло, садашње и будуће, а преплављује је четврто, унутрашње вријеме, као понорна вода, која, прочишћена, извири из сјећања и удара на врата вјечности. То се четврто вријеме зачело и расло у Симону, у другима, па у мени, и сада га отварам пред Богом и људима..."*

Роман "Господ над војскама" је књига о готово пословичним идеолошким неспоразумима, суревњивостима и закрвљености истоверног народа, о памтивечној неслози, деобама и поделама тога народа који је - како упозорава наша историјска наука - одувек био склон самодробљењу и самоситнењу чак и на географском плану (регионализација, чији смо савременици и сведоци), а немоли на идеолошком, културолошком и историјском фону. Књига је то и о издаји и превари, наивности и лаковерности, глупостима и самозаборава, чега, нажалост, никада није мањкало у епилептичној повести овога народа. Књига о победи и поразу, који су се, с временом, стопили и измешали, заменили местополове (плус и минус) и најзад постали једно - табор пораженик који сад главњају здробљеним простором и обезбоженим, глумим веком, преварени, остављени и наружени од свих. Због тога је овај роман повесница о *пораженику у победнику, и победнику у пораженику*, а можда је

понајпре и понајвише српска повесница о очевима и синова, о Каину и Авелу у нашем несрећном колену. Али, ово је и књига о нашим непријатељима. *Књига памћења. И књига о нашем самопоразу*, свакако! Можда се управо овом чињеницом илити спознајом може објаснити читалачка популарност овог Команиновог романа након грађанско-верског рата на простору друге Југославије.

Роман је био веома тражен у Републици Српској и Републици Српској Крајини у расејању. У надахнутом поговору овоме Команиновом делу, трагични исход отаџбинског покрета (рата) и краљевске војске 1941-1945 године - проф. др Драган Недељковић објашњава чињеницом што се, у то страшно време, према његовом мишљењу, *внационална идеја нашла у погрешној улици*. Није ли се то исто, или слично томе (исто то, само мало друкчије, како би рекао Вук!) десило српском народу и у периоду 1991-1995. године?

И на крају, треба рећи да је Команинов роман "Господ над војскама" осигурао себи трајно, естетско место у читалачкој перцепцији народа на чијем је језику написан. Ово је чиста књижевна чињеница, и она је с оне стране било какве идеолошке, геополитичке, географске или историјске импликације и читавања.

ДЕВЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ЈЕДНЕ ОД НАЈВЕЋИХ ОПЕРАЦИЈА У ПРВОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ-ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА

ЈУНАЦИ, НАПРИЈЕД У ОТАЏБИНУ

"Сви команданти, командири и војници треба да буду ношени идејом - од брзине продирања зависи цео успех офанзиве. Треба дрско продирати - без починка до крајњих граница могућности људске и коњске снаге. Са непоколебивом вољом и надом у бога - јунаци, напред у отаџбину".

Овако је, пре тачно 90 година, гласила наредба српске Врховне команде издата уочи почетка једне од највећих операција у Првом светском рату - пробоја Солунског фронта. Резултат те операције, која је почела у зору 14. септембра 1918. године, били су капитулација Бугарске, Аустро-Угарске и Немачке, ослобођење Србије, прелазак српске војске у прекодринске крајеве и стварање Краљевине Срба Хрвата и Словенаца - заједничке државе јужних Словена, која је проглашена у Београду 1. децембра 1918. Тако је савезничка победа на једном, за неке земље готово споредном фронту, одлучила

исход рата и била одлучујућа за стварање нове државе. Али, како је све почело?

ЈУРИШ У ЗОРУ

На Солунски фронт, чија је дужина била неколико стотина километара и који се, преко Албаније на западу простирао све до Јадранског мора, српска војска је пребачена већ на пролеће 1916. године, одмах после опоравка на Крфу. Са једне стране фронта били су француски, британски и српски војници, којима се касније прикључио и један број Грка и Италијана (руска бригада је повучена после Октобарске револуције), док су их са друге линије, добро укупани у ровове, гледали немачки и бугарски војници.

Већ 1916. српска војска је имала своје ватрено крштење на Кајмакчалану када је, после огромних жртава и борбе прса у прса са Бугарима освојила тај врх, планину Ница и град Битољ. Али,

што због проблема на осталим фронтовима, што због става неких држава, пре свих Енглеза да је Солунски фронт споредно ратиште, а што због неуспешног уласка Румуније у рат, на страни сила Антанте операције су обустављене. Тако је, на жалост наших војника којима се журило кући и чији је морал због тога полако почео да опада на Солунском фронту, од 1916. до септембра 1918. углавном владало затишје. А онда је уследио расplet.

За команданта Солунског фронта изабран је француски генерал Франше деЕпере. Он је јуна 1918. одржао саветовање са српским генералима и регентом Александром на коме је донета одлука да се коначно крене у - пробој. Одлучено је да офанзива почне на сектору Добро поље - Ветерник - Козјак на којем се налазила српска војска, као и да борбе почну средином септембра. Српска војска била је подељена у две армије - прву којом је коман-

довао Петар Бојовић и другу на чијем је челу био Степа Степановић, док је командант штаба био војвода Живојин Мишић. То је укупно чинило шест дивизија са 140.000 војника, међу којима је било и око 25.000 добровољаца.

Борбе су почеле 14. септембра артиљеријском палбом и свих савезничких топова да би, у зору 15. септембра (у 5.30 часова) друга српска армија кренула у јуриш и то на потесу Соко-Ветерник-Добро поље. Водила се борба прса у прса, бајонетима на бајонете о чијој страхови сведочи и запис Огиста Албера, француског официра за везу:

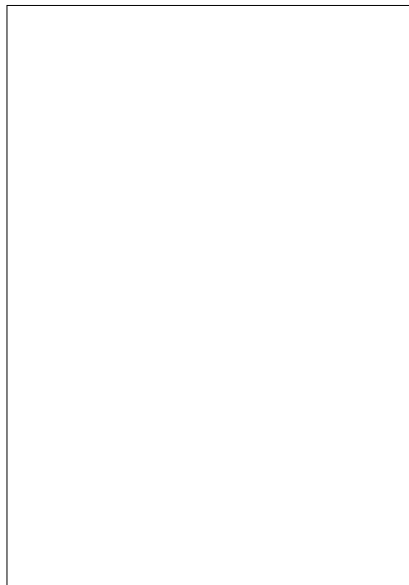
"Оно што сам видео на Ветернику памтићу до краја живота. Измешали се француски и српски војници. Растурене десетине пентрају се по камењару. Људи подеране обуће, искрварени, освајају метар по метар. Наједном све замуче, ни пушка да опали, чују се само јауци. То се води борба прса у прса, оружје више не помаже. Судбину овог дела фронта решавају нож и срце јуначко. Мој митраљез ћути, не могу да гађам, побићу српске војнике који су се измешали са бугарским и носе се, носе. Крај мојих ногу нађоше се двојица. Ухватили се у коштац, побацали оружје и сурвавајући се низ масив планине кидишу један на другог. Гледам ужас, час је Бугарин одозго хоће да удави Србина, час је Србин горе покушавајући да задави Бугарина. А обојица снажни, шкргућу зубима, не малаксавају. Збуњен сам, хтео бих да окончавам овај двобој, али немам снаге. Сад је на једном Србин јачи, удара Бугариновом главом о тло и виче - ово је моја земља, ово је моја земља, упамти. Најзад малаксао Бугарин више не може ништа да упамти, чује се његов ропцац и ту, испод Ветерника, заврши ратовање. А српски војник стресе прашину са одеће и викну ми - хајде Француз напред"...

ПРОДОР КОЈИ ЈЕ ОДЛУЧИО ИСХОД РАТА

После таквих борби и напора главни део фронта је пробијен. Освојен је важан положај Соко, а 16. септембра Југословенска дивизија, састављена од добровољаца, и врх Козјак, чиме је отворен пут за Тиквешку долину. Почео је продор који је одлучио исход рата.

"Сломили смо сваки отпор непријатеља, а онда кренули у јуриш који ниједна сила није могла да заустави. Вукла нас је неизмерна жеља да што пре стигнемо у родни крај", сећао се Иван Филиповић, редов Дринске дивизије из Уба.

Та огромна жеља водила је војнике из победе у победу тако да је, по речима Д'Еперea "српску

Војвода Степа Степановић

пешадију и француска комора на коњима једва стизала". Зато и не чуди што је Скопље ослобођено већ 25. септембра, после чега је српска војска кренула према бугарској граници. Само четири дана касније, у штабу Франша д'Еперea Бугари су потписали капитулацију...

Српска војска је наставила продор и када су Британци и Грци код Дорјана доживели неуспех чиме је и исход целе операције био доведен у питање, а спречили су и Немце да се утврде на линији Пећ-Косовска Митровица-Куршумлија-Ниш. Јединице прве армије су у Нишкој операцији за само неколико дана победиле противнике, тако да је српска војска већ 11. октобра ушла у Ниш. Тиме је првој армији био отворен пут у моравску долину тако да је Петар Бојовић, на челу Дунавске дивизије 1. новембра победоносно умарширао у Београд. За то време јединице друге армије су ослободиле западну Србију. Већ 3. новембра капитулирала је Аустро-Угарска, чиме су се стекли услови да српска војска пређе Дунав, Саву и Дрину.

ПРИПРЕМА ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА

Држава која је била на прагу уништења у јесен 1915, оставши без војске, владе и краља, тада се подигла из пепела и задивила већи део света (сем оног, махом с немачког говорног подручја, који је Србе и даље сматрао краљеубицама и рушитељима поретка). Разбијена нападима Немаца, Аустријанаца и Бугара, војска је одлучила да не капитулира, већ да се преко Црне Горе и Албаније пребаци до обале где би је савезнички бродови спасли од сигурне смрти. На том путу страдања умрло је или убијено на десетине хиљада људи, не само војника, већ и жена и деце који нису хтели да сачекају окупаторе, већ су се придружили војсци - глас о аустријским и бугарским злочинима над цивилима проносио се брзо.

Стигавши на албанску обалу, међутим, Срби су били разочарани. Обећаних савезничких бродова није било - стигли су тек кад је руски цар Николај послао претећи телеграм владама Француске и Велике Британије да ће се Русија повући из рата ако савезници не спасу "остатке остатака српске војске".

Тада је решено да Французи окупирају Крф - Грчка је у то време још била неутрална - и да главнину српске војске, скупштину и владу, пребаци тамо. До априла 1916. на ово острво стигло је више од 150.000 људи, али страдање ни ту није престало. Оне који су се први искрцали сачекала је ледена киша, морали су да преживљавају на отвореном, без огрева и хране, све док српска влада није постигла договор са савезницима да ће преко зајма отплатити трошкове своје војске. (На Крфу је, треба рећи, било и Албанаца, припадника војске српског савезника Есад Паше Топтанија, а у костурници на Виду сахрањен је Мустафа Емрилах из Тиране.)

Војска се на јонском острву брзо опоравила и реорганизовала, па је пребачена на Солунски фронт, где је - после Кајмакчаланске битке и ослобођења Битоља 1916. године - у рововима чекала коначну наредбу за ослобођење отаџбине.

Кад је напад почео, српска војска је после Бугара прегазила и неколико немачких дивизија које су покушале да зауставе српско-француски пробој код Ниша и уз местимичне борбе код Врања,

Лесковца и Крагујевца силовито ослободила земљу. Држава којој је аустроугарска влада написала посмртницу вратила се из мртвих.

У пробоју Солунског фронта погинуо је 681 Србин, 182 су нестала, а више од две хиљаде је рањено. Губита кстановништва у Првом светском рату био је вишеструко већи - од последица рата, злочина Аустријанаца и Бугара, албанске голготе и болести страдало је 1.300.000 људи, или трећина популације - и до данас није надокнађен.

Нема данас ни оне наклоности западног дела света коју смо зарадили у време Великог рата - британска јавност која се згражавала због ужасног злочина

ничим неометану везу са Турском и Блиским истоком. То да је овај фронт наводно отворен са намером да се помогне Србима, који су тада у тешком одступању под борбом већ били у рошцу на граници своје земље са Албанијом, било је више пропагандни него војни маневар, јер је око Солуна 30. новембра 1915. године било само 150.000 енглеско-француских трупа, што је било недовољно да се за спас Србије било шта озбиљно предузме.

На конференцији савезничких генералштабова од 5. до 7. децембра те године у шантијиу, Французи су признали да су велики савезници одговорни за пораз Србије до којег је дошло због

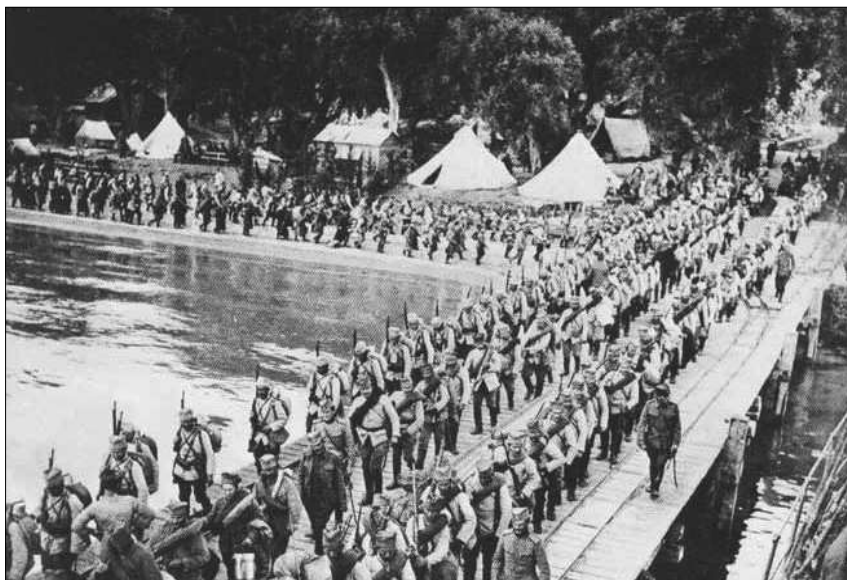
контингент трупа.

Према томе, јасно је да су савезничке намере на балканском ратишту од краја новембра 1915. до средине марта 1916. биле испуњене колебањима и неслогом и да савезницима до спасавања свог највернијег савезника Србије није било много стало.

Са опоравком око српских војника на Крфу, у пролеће 1916. године Французи су већ почели да планирају њихову даљу употребу. Иако и тада нису придавали велики значај операцијама на Балкану, на конференцији савезничких шефова влада и генералштабова у Паризу 27. и 28. марта 1916. они су уз руску помоћ издејствовали решење да савезници остану на Балкану, наоружају српску војску и пребаце је у Солун, доделивши јој, после прилично великих погађања око команде, као самосталној армији њен део фронта у духу захтева српске Врховне команде и регента Александра. Тако је после дугог колебања одржан Солунски фронт.

НЕИСКОРИШЋЕНИ ВОЈНИ УСПЕСИ

У јуну 1916. године реорганизована српска војска од три армије са по две пешадијске дивизије, коњичке дивизије и неколико помоћних јединица са укупном снагом од 151.920 бораца почела је да запоседа свој део фронта у зони западно од Вардара, подкомандом новог начелника штаба Врховне команде, генерала Петра Бојовића. Савезници су планирали ограничену офанзивну акцију у долини Вардара за 20. август 1916. али су их Бугари и Немци у томе предухитрили својом превентивном офанзивом три дана раније. Надирући против српског Добровољачког одреда и Дунавске дивизије који се нису били довољно развили, будући да су још били без артиљерије, непријатељ је на правцу Битољ-Лерин-Островско језеро за пет дана напредовао око 40 километара, али је тамо заустављен. Српска војска је 12. септембра прешла у противофанзиву. У тим борбама које су трајале до децембра 1916. она је непријатеља потукла у биткама код Горничева, на совичким положајима, на Кајмакчалану, у луку Црне реке и на Селечкој планини, ослободивши у тим акцијама Битољ, први град на својој предратној територији. По приз-

Тимочка дивизија - Солунски фронт

краљеубиства у Београду 1903. године током рата је пожртвовано помагала Србима, у малу земљу која се нашла на удару великих сила стизале су медицинске сестре, а 28. јуна 1916. више од 12.000 британских школа укључило се у акцију "Косовски дан".

Британци данас ништа или готово ништа не знају о подвигу српске војске и страдању Срба од 1914. до 1918.

СТВАРАЊЕ СОЛУНСКОГ ФРОНТА

До стварања Солунског фронта у јесен 1915. године дошло је после катастрофалног пораза енглеске морнарице на Дарданелима и трупа код Галипоља и потоњег брзоплетог напора сила Антанте да Централним силама не допусте

њихове "неодлучности и задоцњења у извршавању потребних мера". После мученичког тромесечног повлачења српске војске преко Албаније, саботираног на сваком кораку од стране Италије, која није желела да Србија у послератним поделама добије било шта на Јадрану, савезници су једино одлучили да се француско-енглески експедициони корпус око Солуна стави у стање одбране.

Против целе идеје даљег одржавања тог фронта су највише били Енглези. Они су крајем априла 1916. послали Французима меморандум свог Ратног комитета усвојеног од владе у коме је речено да они на Солунски фронт гледају као "искључиво француску иницијативу коју су одобрили само из пријатељске солидарности" и да би најрадије повукли одатле свој

нању бугарског штаба у Македонији, непријатељ је тада био пред катастрофом, али због млатаве активности савезничких дивизија и промашаја француског главнокомандујућег генерала Сараја да потпомогне српско напредовање, ови значајни бојни успеси нису искоришћени до краја.

У тим борбама српска војска је нанела непријатељу губитке од око 68.000 људи, али је и из њених редова избачено око 28.000 бораца. Ти губици и недовољна агилност савезничких трупа су довели до тога да се постепено прешло на рововски рат, као и на западном фронту, без много промена у борбеним линијама, што је трајало око две године.

Због великих губитака у битолској офанзиви српска Врховна команда је крајем 1916. године поново реорганизовала своје трупе, тако што их је прегруписала у две армије.

У првој половини 1917. године долази до фебруарске револуције у Русији, ступања Сједињених Америчких Држава у рат на страни Антанте и свргавања проремачке владе у Грчкој. Подстакнута тим променама српска влада у мају 1917. године преговара са представницима Југословенског одбора на Крфу и сходно са прокламованим ратним циљевима Србије из Нишке декларације српске владе 1914. године, изгласава Крфску декларацију у којој потврђује народно јединство Срба, Хрвата и Словенаца и њихову жељу да се створи заједничка држава организована као уставна монархија.

Од савезничких влада декларацију је поздравила једино буржоаско-демократска Русија. Остале савезничке владе су ћутале, јер у то време Британија још није желела да сасвим растури Аустро-Угарску због стрепњи да ће то ојачати руске аспирације на Балкану. Катастрофални пораз Италијана код Кобарида у октобру те године и излазак Русије из рата због Октобарске револуције поново наводи западне савезнике да ослабе подршку идеји јачања Солунског фронта. Британци су опет хтели да га се реше премештајући две своје дивизије на Блиски исток, алије фронт француским инсистирањем ипак остао, безнаде за неке веће офанзивне акције. Све до пролећа 1918. године трупе су на том фронту углавном остале пасивне.

У јуну 1918. године за начел-

ника штаба српске Врховне команде је постављен војвода Живојин Мишић, после оставке генерала Бојовића због неслагања са углавном пасивним главнокомандујућим савезничким командантом генералом Гијомом.

Живојин Мишић

После краћег времена у Солун је дошао и нови главни савезнички командант генерал Франше д'Епере, који је схватио српске предлоге после посете осматрачници српске Врховне команде на месту Јелак и обећао да ће их проследити савезничком врховном команданту маршалу Фошу.

ПРВА ВЕЛИКА ПОБЕДА

После огромних колебања и дебата у савезничким западним штабовима, Француска влада је најзад одобрила генералу деЕпереу да почне планирање солунске офанзиве, пошто је немачка "офанзива за мир" на Западном фронту тог лета сломљена. Припреме за пробој Солунског фронта су трајале два и по месеца. Тешко притиснути на Западном фронту, Немци тада нису више имали слободних снага да помогну Бугарској, којој је тако изненада пало у део да скоро сама брани и своја дотадашња освајања и позиције својих савезника на Балкану. Обе српске армије су 14. септембра 1918. у осам часова отпочеле артиљеријску припрему на свом делу фронта према Добром пољу и Ветернику.

Разорно дејство те ватре је било веома успешно, те су трупе првог нападаог ешелона Друге

српске армије 15. септембра кренуле на јуриш.

Избијањем српских армија на Вардар и освајање Дренске планине 21. и 22. септембра завршава се стратешки пробој Солунског фронта одсецајући немачку 11. армију од бугарске 1. и 2. армије празним простором широким 50 а дубоким 40 километара. Кроз ту брешу, српска војска наставља да напредује дуж леве обале Вардара и даље према штипу, Велесу и Скопљу. Тиме је ратни крах Бугарске био потпун. Њен главни штаб 25. септембра шаље парламентарце у Солун да траже примирје а 28. септембра ту стиже и владина званична делегација да дан касније потпише протокол о примирју које је у ствари било безусловна капитулација Бугарске пред силама Антанте.

Пробојем Солунског фронта цела бугарска војна сила од преко 700.000 бораца је за две недеље избачена из табора Централних сила. Та претежно српска операција је била прва велика победа снага Антанте у завршници Првог светског рата и главни фактор за одлуку немачких ратних команданата да је рат изгубљен.

Чим је немачкој Врховној команди то јављено, маршали Лудендорф и Хинденбург су 29. септембра тражили да се њихова влада обрати савезницима са понудом примирја, пошто је "слом бугарског фронта пореметио све њихове диспозиције". Исто тако, истражна комисија Рајхстага је касније закључила да је "рат био изгубљен у војном смислу кад је слом Бугарске, за којим је дошао слом Аустро-Угарске... потпуно изменио ситуацију немачке војске на бојном пољу. Од тог времена био је очевидно узалудан сваки покушај да се добије мир чисто војничким путем".

И поред великих но краткотрајних славопојки српској верности и пожртвовању, не може се рећи да су савезници Србије на Версајској мировној конференцији на било какав значајан начин признали Србији њене жртве.

За све време преговора они су гурали на прво место Белгију, коју су и поред најаве неутралности Немци прегазили у року од десет дана још у јесен 1914. године, када је у том суровом нападу страдало само око 150 храбрих Белгијанаца. И у томе је неки науч о двојним стандардима, који и ми данас, у овим новим вуненим временима на

Војвода Петар Бојовић
комадан 1. армије

Балкану, не треба да заборавимо.

ЧУВАРИ КАПИЈЕ

Српски народ ушао је у XX век догађајем који је оспорио његово место у Европи. Мајски преврат и убиство краљевског пара Обреновић у Београду, 11. јуна 1903, изазвали су запрепашћење у европским престоницама, а две краљевине (Британија и Холандија) чак су прекинуле и дипломатске односе са Србијом. Српска држава тада се нашла на самом дну по угледу у Европи, а српска владарска кућа била је под сумњом да је на крви претходника дошла на престо. Мукотрпан је био пут промене слике о Србији на западу.

Напетости између Србије и Аустро-Угарске које су почеле Царинским ратом и смелост Србије да води самосталну спољну политику довеле су до јачања карикатуралног приказивања Србије на немачком говорном подручју, у десетлећу пред Први светски рат. Ако су за Британце Срби били сумњиви полуоријенталан народ, за Немце, а нарочито Аустројанце, били су вашљиви варвари.

Тек су Балкански ратови, и низ српских победа у њима, уздигли углед Србије у Лондону и Паризу. Иако је сумња у природу народа из кога су поникле краљеубице остала, макар се на државу и војску гледало са нешто више поштовања. Истовремено у Берлину, а посебно у Бечу, гледало се са све више страха и суревњивости

према држави која се испречила аустро-немачком напредовању ка истоку. чак се и смиреном Сигмунду Фројду отела опаска о "Србима који су тако дрски".

Убиство надвојводе Фрање Фердинанда на Видовдан 1914. сместа је подсетило Европу да атентатор долази из истог народа као и они који су извршили масакр маја 1903. Бечка штампа је побеснела када су у питању Срби, док ће водећи енглески сатирични лист *Дон Бул* недвосмислено дати поруку у наслову јулског броја "До ђавола са Србијом".

Избијањем рата Србија постаје

Први светски рат уобличио је два супротна западноевропска виђења Србије. Аустро-немачко виђење посматрало је Србе као разбојнике, краља Петра као вашљивог бедника, а краља Николу (Никиту) као вођу крадљиваца стоке. Англо-француско виђење преобразило је полуоријенталне Србе у "чуваре капије", браниоце европске цивилизације од насртаја Хуна (Немаца) и Турака. Ратовање Српске војске на Солунском фронту, раме уз раме са Британцима, Французима, Италијанима и Грцима, само је ојачало и утврдило овакву слику.

МОМЧИЛО ГАВРИЋ

У књигама је забележено да је Момчило Гаврић на почетку Првог светског рата имао непуних осам година. Био је осмо дете својих родитеља, оца Алимпија и мајке Јелене. У августу 1914. године, аустроугарски војници су чинили велике покоље цивилног становништва у којима је настрадао и породица Гаврић. Отац је, спремајући укућане за збег, Момчила послао код стрица да нађе запрегу. У међувремену су стигли аустроугарски војници запалили кућу и побили породицу Гаврић. Мали Момчило је остао без најмилијих кренуо на Гучево да тражи српску војску. Пронашао је шести артиљеријски пук Дринске дивизије и испричао шта се догодило. Војници су истог дана осветили Гаврићеву породицу, а он је постао војник. У својим првим војничким данима редовно је три пута дневно пуцао из топа да се освети за своју породицу.

- Мали Момчило је са својим пуком пешке прешао Албанију и стигао до Крфа, издржавши као десетогодишњак оно што многи одрасли нису. Био је најмлађи каплар на свету.

Учествовао је у пробоју Солунског фронта гдје је рањен, а Војвода Живојин Мишић га је унапредио, па је као дванаестогодишњак имао чин поднаредника. чекајући пробој фронта и повратак у Србију, описменио се, а после рата је отишао у Енглеску, гдје је завршио гимназију и 1921. се вратио у Београд. Упознао сам га 1987, када је присуствовао отварању Музеја Јадра у Лозници, где се у сталној поставци налазе и његове две војничке фотографије - казао је историчар у овом музеју Горан Вилић.

Вилић каже да кад посјетицима музеја говори о Првом светском рату, посебну пажњу увијек посвети причи о Момчилу Гаврићу. У Београду је живео све до смрти, 1993. године. Његова ратна судбина је "јединствена у свету" и "заслужио је да га се данашње генерације сећају".

Нажалост, данас ниједна од око 250 лозничких улица не носи име Момчила Гаврића, ниједна школа или установа се не зове по њему, а нема ни споменик. Најмлађи каплар на свијету је у његовом завичају незаслужено заборављен.

предмет ратне пропаганде зарађених држава. Док аустроугарска штампа тријумфално објављује посмртницу Србији и ужива у томе да је ликовно приказује као свињу, Француска и Британија показују све већу наклоност која доживљава врхунац апотеозом Србије кроз масовну прославу Видовдана у Британији и Француској 1916, као и у САД 1918. Занимање за Србију, Србе, српску културу и Јужне Словене достићи ће тада врхунац у Паризу и Лондону.

Споменици англо-француске апотеозе Србије у време Првог светског рата и данас су видљиви у западноевропским престоницама. Идући средишњим амбасадорским степеништем посетилац здања Форин офиса у Лондону ни данас не може да мимоиђе велелепни мурал Sigismunda Gecea назван „Britannia Pacificatrix” (Британија миротворка) који оличава нови светски поредак после Првог светског рата.

Британија, приказана као нова

Атена, рукује се са Америком. Иза Америке стоје у реду савезници из Антанте, а иза Британије полунаги младићи који представљају британске колоније. На средини платна, Британија је загрлила три девојчице приказане у облику богиње Психе.

Ка Британији се уздиже Белгија, а поред ње, изнад српске тробојке, седи Србија која је загрлила Црну Гору којој се од срамоте због капитулације намерно не види лице. Тако је Србија, заједно са Белгијом, представљена као средишња тема Пакс британике, као ратни циљ Британије која обнавља независност оних које је немачка најезда лишила државе.

Слично томе, идући најелитнијим, шеснаестим арондисманом Париза посетилац не може да заобиђе отмену авенију Петра Првог од Србије, неколико стотина метара од Јелисејских поља. Авенија српског краља иде дијагонално од авеније председника Вилсона, а сече авенију другог ратног савезника, британског краља Џорџа V. Тако су српска историја и српски краљ добили у Паризу место у највишем друштву савезника из Великог рата.

Први светски рат уздигао је углед Србије, а тиме и Краљевине СХС до неслућених размера. Српски народ и српска војска постали су високо цењени у Паризу, Лондону и Вашингтону, српска култура постала је далеко познатија на обалама обе стране Атлантика, а нова југословенска држава имала је, у време настанка, сву наклоност најразвијенијих земаља запада. Све је то био производ победа у Првом светском рату и англо-француског славења Србије.

Последњи одсјај англо-француског величања Срба појавио се у Другом светском рату када је једина прозападна војна формација у окупираној Југославији - Југословенска војска у отаџбини генерала Михаиловића, у првим годинама рата, добила високо признање у Лондону и Вашингтону. Напуштањем Михаиловића од стране западних савезника англо-француско виђење Срба отишло је у историју и сећање.

Аустро-немачко виђење наставило је да живи у јавном мњењу ових земаља у међуратном раздобљу, а поново је обновљено, и то на глобалној равни, деведесетих година прошлог века кроз Гатман-

Малколмов дискурс (Рој Гатман и Ноел Малколм), систематски планирану причу о искључивој одговорности Срба за ратове за југословенско наслеђе. Тако је ратна пропаганда према Србији пораженог зараћеног блока у Првом светском рату успешно утрла пут глобалној негативној слици Срба из деведесетих година.

Сплетом историјских околности, деведесет иа после велике

на англо-француско виђење Србије из Великог рата.

Утешно је да два западноевропска одбацавања Србије (после 1903. и током деведесетих година) обухватају мали хронолошки опсег, али није нимало лагодно да други од ових одсека, иако ублажен, и даље траје.

Иван Милошевић, редов Моравске дивизије: "У рат смо пошли

ПАТРИОТИЗАМ

Заставник 11-ог пука

Слога, то патриотско осећање, надахнуло је немачког фелдмаршала Макензена да после заузимања Београда 1915. године подигне споменик у данашњем Кошутњаку и испише следећи текст: "Овде леже моји храбри противници, српски јунаци. Фелдмаршал Макензен." А само годину дана раније, почетком рата 1914. "Манчестер гардијанг је предложио "да Србија буде одвучена напред океана и потопљена".

Намера освајача није била само да казни Србију због атентата у Сарајеву, већ да сатре српски народ. Џон Рид је из шапца и Ваљева јавио "да је Србија земља смрти".

Пред том пакленом намером, запажа Енглескиња леди Хамилтон, "нико није ни много стар

ни много млад за борбу. чак је и стари краљ Петар први изнео своја времена и своја бремена до првих ровова".

- То је био четворогодишњи рат где су мушкарци, жене уз раме и њихова деца бранили своју земљу, своје огњиште, своју нејач. Кроз појединачне судбине огледали су се храброст, пожртвовање, љубав према родној грудни, поштење, жеђ за правдом, истином - готово све оно што су присконске врлине српског народа, али и невиђена патња кроз коју је прошао и злочини који су над њим извршени - записали су Антоније Ђурић и др Петар Опачић, аутори књиге "Солунци говоре".

Тај пример био је рецимо Бан Нушић, син Бранислава Нушића. Он је спремио писмо оцу:

"Драги Аго, не жали за мене, ја сам пао на бранику отаџбине за остварење оних великих идеала које смо сви ми тако сложено проповедали 1908. године. Не кажем да ми није жао што сам погинуо, осећао сам, штавише, да бих могао будућој Србији корисно послужити, али.. Таква је судбина! Твој син Бан".

Или, мало позната прича о синовима генерала Павла Бошковића, резервним официрима који су се, тешко рањени, нашли у савезничкој болници. Упитао их је француски лекар, чудећи се: "Зар су генералски синови у првој борбеној линији? Зар и они тако ратују и тако гину?"

Одговор је добио од српског сељака, шумадинца: "Видиш, го-сен докторе, сви ми имамо различите очеве, али само једну мајку - отаџбину. Е за ту мајку Србију гинемо сви без разлике..."

победе у Првом светском рату, западно виђење Србије више наликује на стање после 1903. него

одмах и прошли кроз велике и страшне муке, страдања и изгубенија. Ја сам се из велике војне

Франше д'Епере

вратио 1919, с пролећа, и то су били најтежи дани у мом животу. Све изгорело, родно село Прњавор велико згариште. На спаљеном огњишту нашао сам само брата од стрица Михајила. Жена ми умрла од глади, а ћерка од 16 година на материном гробу пресвисла од туге, глади, изнемоглости... Кућа, шљивик ограда, све сравњено са земљом и затрто."

Божа Токовић, редов пешадијског пука из села Губавац: "Са страхом приђем нашој кући. Све спаљено и уништено. Гушим се у сузама. Овде је некад била сељачка кућа, амбари, штале, шљивици и сада - пустош. У церовом гају, више куће стоји мала кровињара, травом, лишћем и напрати покривена. Из колибе се појавише жена и девојчица, голе и босе у ритама. Дуго ме гледају але ме не препознају у француској униформи и са шлемом на глави. Тек у неко доба жена гурну девојчицу испред себе и кликну - ето ти дошао отац Божо."

Илија Бркљач, добровољац из Лике: "Нисам био једини кога је мучило осећање да служи непријатељу. Било нас је много и сви смо кришом тражили тренутак да се предамо. Прилика за то указала нам се крајем октобра 1916. на румунском ратишту. Моја чета се брзо повукла, а Сава Станисављевић, Никола Продановић и ја, Илија Бркљач, Личанин из Врпоља, одлучимо да се предамо. Тако смо се најзад ослободили

осећања да смо поданици Фране Јосифа. Добровољци су били из разних крајева: највише из Босне, Лике, Војводине, Хрватске. Срећан сам што сам сав тај пут прешао да бих се укључио на Солунски фронт."

Франше д'Епере, француски маршал: "То су сељаци скоро сви, то су Срби, тврди на муци, трезвени, скромни, то су људи слободни, несаломиви, горди на себе и господари својих њива. Али, дошао је рат. И ето како су се за слободу земље ти сељаци без напора претворили у војнике, најхрабрије, најстрајније, најбоље од свих. То су те сјајне трупе, због којих сам горд што сам их ја водио, раме уз раме са војницима Француске, у победоносну слободу њихове отаџбине..."

Роберт Лесинг, министар спољних послова САД: "Кад се буде писала историја овог рата њен најславнији одељак носиће назив Србија. Српска војска је учинила чуда од јунаштва, а српски народ претрпео је нечувене муке и такво пожртвовање и храброст не могу проћи незапажено - они се морају наградити."

Винстон Черчил, министар британске морнарице: "Што се тиче Србије она се заиста борила очајнички и славно, са страшним последицама по себе..."

Пол де Шанел, председник француског парламента: "После Турске - Бугарске, после Бугарске - Аустрија, Срби су у Београду. Ми се поносимо што смо били на страни ових хероја за време њиховог трогодишњег изгнанства и ратовања."

Алфред Краус, аустријски генерал: "Овом приликом треба напоменути да смо упознали Србе као ваљане непријатеље. Ја сам их увек сматрао као војнички најјаче од свих наших непријатеља. Задовољни са малим, лукави, особито покретљиви, добро наоружани, вешти у коришћењу земљишта, врло добро вођени, они су нашим трупама задавали много више тешкоћа од свих осталих."

Вилем Други, немачки цар, у телеграму бугарској Врховној команди: "Шездесет две хиљаде српских војника одлучило је о исходу рата. Срамота!

Бања Лука није заборавила ослободиоце

ДЕФИЛЕ СОЛУНАЦА...

У Бањој Луци је поводом биљежавања 90. годишњице уласка Српске војске у овај град у Првом свјетском рату, одржан дефиле више стотина грађана, углавном младих, које су предводили чланови КУД-а "Веселин Маслеша".

Мушки чланови овог КУД-а били су обучени у униформи Српске војске из Првог свјетског рата, а дјевојке у народне ношње. У организацији Удружења потомака и поштовалаца ратних добровољаца 1912-1918. године Републике Српске одржана је и јавна трибина о теми "21. новембар 1918. године - улазак Српске војске у Бањалуку".

Професор бањалучког Филозофског факултета Ранко Пејић говорио је на трибини о општим историјским околностима и ситуацији током посљедње године Првог свјетског рата.

Међу значајним догађајима, истакао је 21. новембар 1918. године, када је Српска војска побједоносно ушла у Бању Луку, чиме је симболично означен и крај аустроугарске окупације БиХ и створени услови за улазак овог подручја у састав новонастале државе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Додијелене су награде и признање ученицима основних и средњих школа из Српске за радове о теми "90 година пробоја Солунског фронта".

У организацији Одбора за његовање традиција ослободилачких ратова Владе РС служен је парастос погинулим српским борцима у Првом свјетском рату и положени вијенци на спомен-обилежје жртвама велеиздајничког процеса.

ЉУДИ, ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВЕ

Мијо Јандрић је један од многих Гламочана који су у Бањој Луци и околи, стали и остали. Многи стигли и куће дигли, а многи то с мукама и властитим рукама још увијек граде. Мијо Јандрића тражисмо и мисли смо да је на неким од стотина њива, поља и ливада, на редовним новинарским задацима приређивања и уређивања већ легендарне емисије Радија Републике Српске, о селу и пољопривреди, а нађосмо га - на врх крова куће своје, куће будуће, јер кућу гради Мијо како може и "колико пара толико и игара", па у шали рече "

У Гламочу 1993. године - још један важан договор са синовима пред одлазак на линију одбране Гламоча и Републике Српске

Љ У Д О В А Њ Е МИЈЕ ЈАНДРИЋА

Градим брате ја кућу на рате.

Један, па други кредит и колико достигнем толико у вис кућу дигнем, а све уз помоћ људи, али и са захвалношћу Граду што плац ми дадоше..." Мијо је, ето, неколико година у Дракулићу код Бање Луке, ту гдје се крв српска пролила трагичне 1941 године. Ваљда никада више да не буде тог зла! Под плочом је Мијо неколико година, са супругом Маријом и сином Драганом, а два сина, Велибор и Синиша, стали и остали у Новом Саду, те тамо се некако снашли и неког посла нашли. Не завиде оцу Мији, као што не завиди ни Мијо њима. О Мији Јандрићу, са задово-

љством одавно каним писати и необичну причу испричати, а све зато што је Мијо необично обичан човек. Како и по чему? Ево како. - Отац Мијин Перо, имаде, ништа мање него шест синова, али годинама се тако и тиме богатио, а Мијо је са драгом супругом Маријом, у једноме срећном трену остварио необично богатство - стекао је три сина. Бијаше то 13. маја 1971. године. Родили се синови и ваљало је љуљати, а то је значило не малу родитељску бригу и љубав. И ишло је све то са срећом и на радост Мије и Марије, па одгојили синове и дочекали да војници стану у строј, па у Београду синовима на закле-

тву стигли Мијо и Марија.

Али, све се већ тада зло надвило над народом, па војници Јандрићи из строја ЈНА стали у неки мањи строј, али - СРПСКИ, у Војску Републике Српске и, шта ће куд ће, него у шуме Голије и Кујаче, да држе линије одбране Гламоча од насртаја злих србомрзаца отуда од "проклетог Лијевна".

Један од њих нам је причао о мудрости ратовања - како су се њих тројица подијелили на различите положаје, па кад би Ливњаци запуцали на положај једнога, други би запуцао на њих, да их одврати, да на себе скрену пажњу и предах другима обезбједе. То је што се синова и ратовања тиче, а о

Мији да кажем: је један од најстаријих активних новинара у Републици Српској и вели да ће га задесити згода и незгода - да априла идуће године пође у пензију, ако га потјерају, а он би да још ради, док се може.

Мијо се латио пера и камере 1973. године у родном Гламочу да би, 1979. године провјерено и повјерено, био постављен за директора и главног и одговорног уредника Радио-Гламоча и тако је почело Мијино новинарство, а било је нешто у томе и за незаборав. Није баш згодно, али причао нам је његов искрени колега са РТРС, такође са њива и поља, а Мијо нам то није крио.

Јесте у земљу црну гламочку пропадао, али овако је то било: популарну емисију радија "Поздрави и честитке", водила млађа колегиница, па у њеној од-

сутности једнога дана то запало Мији, а Мијо духовит био, хтио бити, па ће убацити и своју жељу и рећи за срећан рођендан нечијега дјетета. „Желимо му да бар толико још по-

Мијо Јандрић

ГЛАМОЧАНИ, ОВДЈЕ СТАЛИ И ОСТАЛИ

Отац ПЕРО имаде - шест синова, а син Мијо три, али у једноме трену, са срећом! Хиљаде километара преко неколико стотина села, са стотинама људи људовао репортер Мијо, да би приредио и уредио више од 600 емисија о пољопривреди и селу, за Радио Републике Српске.

Корак по корак, дан за даном и скоро ће четири деценије ефективног рада Мије Јандрића, па ће у априлу сљедеће године, можда то бити и крај активности.

живи! Ау! Као да је било ријечи о неком средовјечном човјеку! Али, било је како је било.

Не било и није било више никада. То је једно неугодно искуство. Е, сад је Мијо све то тако радо и одговорно радио, све до злокобне 1995. године, када се са свим својим родом и народом покренуо са огњишта у недођију да се глава спаси, па стигао у Бању Луку, која га је, истина и много раније знала и слушала.

Потуцао се са породицом од немила до недрага, али са срећом у Радио-Бања Луци, односно у Радију Републике Српске, повјерено му све што је

требало за рад да води и уређује популарне емисије о селу и пољопривреди.

Доказао се и показао вриједним и успјешним, па како тада, тако и данас и биланс је импозантан - неколико стотина села обишао је Мијо и прешао, могло би се рећи, неколико хиљада километара, па га данас познају и препознају људи ликом и гласом као већ легенду тог новинарског посла, што би рекли, жанра.

Нешто више од шест стотина емисија је Мијо приредио и уредио, наравно уз свесрдну сарадњу многих других колега и посленика Радија Републике Српске.

Истина, отђута једну неугодну чињеницу да су сину Драгану дали један посао у техници РТРС, али ето не задуго, па је Драган данас за истим столом и под истим кровом са оцем и мајком.

Али, шта је, ту је, одмахује Мијо и као да вели - Добро је и овако, кад није могло боље(!)

Ето, једна оваква прича, а колико би их могло бити још о Гламочанима, који су ОВДЈЕ стали и остали, а једно насеље би се могло мирне душе назвати Нови Гламоч, а то су Пријечани, пуни кровова кућа тек саграђених и у градњи и ту ваља потражити или се може потражити ко зна (а зна се) колико вриједних Гламочана, мање или више срећних (или несрећних), вриједних или мање вриједних.

Митар Пејић

ПОСРТАЊЕ И КРАХ ЗАПАДНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

БИЈЕДА, КРИЗА,
И ИЗОПАЧЕЊЕ

Дакле, све ово што се данас дешава на - недемократском, неморалном, безумном и расхристовљеном Западу није ништа чудно и није ништа неочекивано, већ, напротив, све је ово и још много горе и много црње што нас чека у скорој будућности) морало да нам се деси, као последица и казна политике западних моћника и силеджија, којима ништа није било ни свето ни грешно бескрупулоно и морбидној трци за профитом - за капиталом. Ваљда ми Срби - они који знамо бар мало лекција из новије историје и који не болујемо од амнезије, знамо за раније западњачке "усрећитеље" и њихове "нове свјетске поретке", који планети Земљи не донесоше ништа добра, сем - крви, патњи и страдања, бар не нама Србима и правосленим хришћанима уопште.

А све то силни и горди Запад чини лукаво и перфидно - увиђено у неке цивилизацијске и мондијалистичке обланде (само њима познате) с једним јединим циљем - планетарни мир, срећа, благостање свих народа, вјера и раса, планету претворити у "глобално село", што превазилази границе највећих свјетских маштара и сањара. Срби јесу филантропи, космополити, али нису толико инфантилни нити незрели (наивни) да би склапали савез с Мефистофелом, зарад неких имагинарних циљева од којих Срби немају баш никакве користи а губе баш све: територију, нацију, језик, писмо, историју, идентитет... Дакле, намеће се логично питање - на шта (не на кога) личи такав обезвријеђен и обогаћен човјек мада има очи, уши, ноге, руке и остале органе, он је - обичан предмет, камен, трупца... који свако може ваљати, лупати сјећи јер је он - нихилист - нико и ништа!

Значи, шта ће човјеку очи ако он није видовит и не зна шта је видио-шта ће му уши ако слуша а не зна шта је то чуо; шта ће му ноге ако га носе у провалију; шта ће му руке ако зло чине и себи и другима?

Није слијепи Вишњић био слијепец, већ много видовитији од многих који су имали очи за гледање, али не и за виђење.

Није ђопави Вук био непокретан и везан за постеле, већ је више од многих здравих и способних био покретан и обилазио многе земље. Свједоци смо и данас, нажалост, да су многи образовани Срби, они на највишим и најодговорнијим функцијама, били српске издајнице, изроди, непријатељи српског-рода, или, благо речено, били су - интернационалисти, југослависти, титоисти; били су све оно што их је удаљавало и окретало од свога коријена и стабла, само нису били то што јесу - Срби, светосавски православни

хришћани. Могу башчаршијски моћници свакодневно теферичити по својим махалама и мусалама и на сав авазли аваз, уз све зурле и таламбасе, лупетати о Србима као о најгорем планетарном народу - о Србима као реметилачком, злочиничком, геноцидном и вандалском народу, који, као такав, треба казнити - треба истријебити.

Али, не требамо ми Срби страховати од сатанских сила - дакле, од сила свакојаког зла и мрака, јер такве су силе ефемерне, увијек откривене и увијек поражене пред силама добротинства и свијетла пред небеским божанским силама, које увијек побеђују.

Наравно, то никако не значи да ми Срби морамо своју судбину препустити тројном антисрпском савезу (коалицији или осовини зла) да нам решава национална и сва друга питања и проблеме, јер знамо како би нам такви "суци" и "кадије" пресудили, али морамо бити мудри као Његош и чувати се - од зла домаћег.

Јер, у супротном, алаве и разрогачене чељусти Загреба, Сарајева и Приштине увијек су спремне да нас затру са лица ове планете, али и још више - из коријена. Јесте морбидно, али је - истинито.

Не требамо ми Срби мислити о томе ко је победио на америчким или било којим западњачким изборима и не требамо навијати за било коју страну, јер нама је уписано исто - нама је, дакле, свеједно да ли ће побиједити бијели или црни, или пак они мелези(мулати, местици, замбоси), јер сви они о нама мисле исто, за њих смо ми само: Словени, Византинци, Балканици, православно хришћани и русофили које као такве треба - преудковати, поунијати, европеизирати...

Ништа Западу не вриједи та фамозна демократија којом се толико поносе; јер је њихова демократија заснована на сили и моћи - на оружју и новцу, а не на Међународном праву које су дужне да поштују све чланице УН, јер су се својим потписом обавезале на то.

Ништа Западу не значи морал (то је за њих само глупи и смјешни, архаични појам) који је као пријед везан за алтруисте, филантропе, хуманисте - планетарног (сиромашног и нецивилизованог) Истока и Југа. Ништа на Западу не вриједи бити високоинтелигентан и здраворазуман човјек, уколико нема капитал, педигре и моћне спонзоре који ће га спонзорисати до остварења коначног циља - гдје новац у западном свијету, увијек и свугдје игра пресудну улогу.

Западу, најмање од свега, вјера ништа не значи, јер тај западњачки пребогати, пресити и препити (хедонизовани) свијет не вјерује ни у какваог бога, нити у било какву светињу, сем у Ма-

мона - бога злата - и моћ новца. А управо та изопачена вјера у "моћ новца" ће довести и већ је довела невјерујући и кривовјерујући, алави и проклети Запад до посртања, али и свеопштег краха, не само - духовног, културног, економског и привредног, него - апокалиптичног краја - смакнућа! Ако је лакше камили проћи кроз иглене уши неголи богатоје уши у рад, онда чему се има надати - недемократски, неморални, безумни и безвјерни Запад, који је своје богатство стекао - на туђој (отетој) земљи, знојем и крвљу домородаца и колонизованих афричких црнаца (робова), који су још увијек обесправљени и - дискриминисани.

Заиста, шта имају обесправљени Индијанци и експлоатисани црнци од оне фамозне "ДЕКЛАРАЦИЈЕ НЕЗАВИСНОСТИ" из 1776. године коју су пројектовали: Џеферсон, Адамс, Франклин, шерман и Ливингстон, којом се само декларативно свим грађанима дају право на "живот, слободу и тежњу ка срећи", кад је то само декларативно - обична бурлеска - фарса и фикција на "демократски" и "цивилизован" јенкијевски начин. Ништа домородачко и истријебљено индијанско становништво као ни колонизовано експлоатисано црначко робље није имало користи од Грађанског рата униониста и федералиста (1861 - 1865г), када су победили унионисти - индустријалци (и Абрахам Линколн), кад је њихов положај остао исти, ако не по слову закона, у стварности јесте.

Такође, ни положај америчког пролетеријата и остале сиротиње се није много промијенио ни уставним исправкама из 1870 г. ни Уставом из 1878 г. којим је Америка (ЦАД - УЈКА СЕМ) постала - Федерација, јер је сиромашно становништво, које је чинило огромну већину, било жртва злогласне К К К (Ку - Клуks - Клана) организације. Дакле, шта та америчка "цивилизација" и "демократија" значе обичном америчком америчком грађанству (у највећој мјери обесправљеној сиротињи), која има сва декларативна права а, фактички, нема ништа, јер му је политички и економски напредак онемогућен и може, само, ако је толико способан и талентован напредовати у - кошарци, атлетици, боксу...

Значи, такве персоне могу, заиста, напредовати до слућених висина - до националних идола - хероја - божанстава, али су они само - обични "гладјатори" бла-сфемичне и хедонистичке елите, којој сем Мамона (новца, профита и капитала) ништа није свето, а никакав пут који води ка том остварењу није - противзаконит, грешан, сраман... сем ако не угрожава њихове интересе, тј. - Закон који их штити.

Саво БИЛАНОВИЋ

КАКО ЈЕ РАТНА НЕСРЕЋА СПОЈИЛА ДВОЈЕ МЛАДИХ У РЕПОВЦУ КОД БРАТУНЦА

Раде и Мирна Крсмановић на лијечењу

Животна прича Мирне Лопатић (34) љепушкaste медицинске сестре родом из Сарајева и кршног момка Рада (42) из приградског насеља Реповца код Братунца, почела је у Бањи Ковиљачи прије петнаест година. Двоје младих, обоје рањени на ратиштима, после операција нашли су се на рехабилитацији у Бањи Ковиљачи. Онда се умијешала судбина и преокренула животне путеве ово двоје тешких рањеника. Најприје је све започело дружењем, а онда се родила љубав која је надјачала патње, ратне трауме и болове. Завољели су се и љубав је крунисана срећним браком.

Мирна и Раде данас живе срећно у новоизграђеној породичној кући у Реповцу уз четрнаестогодишњу кћерку Николину и два наестогодишњег сина Младена. Љубав је тако зацвијетала ране.

- Као болничарка рањена сам на Бјелашници 16. октобра 1993. године. Санитетско возило у коме сам се налазила кренуло је према бојишту да помогнемо рањеницима. Непријатељ нам је поставио мину, ми смо налетјели на њу и ето трагедије. Поткољеница ми је пукла на два мјеста, а повријеђена ми је и пета-прича Мирна.

Тешке ране су Мирну везале за постељу, гдје јој је болничко особље првог мјесеца доносило храну, возили је на терапију, били јој једино друштво. Никаквог другог дружења нити сурета, сем болова и бесаних ноћи. Мирна је после

РАНЕ ИМ СЕ ПОСРЕЂИЛЕ

Сарајка Мирна Лопатић и Раде Крсмановић срели су се на лијечењу у Бањи Ковиљачи, вјенчали се и сада су срећни поред двоје дјете

више операција у Београду упућена на рехабилитацију у Бању Ковиљачу.

- Тешко су ми падале ране, јер сам лежала у кревету готово непокретна. Када сам проходила уз помоћ штака, почела сам да излазим у паркове и ресторане у друштву млађих људи, најчешће рањеника, па ми је, наравно, било лакше. Све је, срећом, пошло набоље. Кад једног дана западе ми за око Раде, зашто не признати,

Као рањеник дошао сам у Бању Ковиљачу са тешким ранама 21. априла 1993. године. Касније сам упознао Мирну и лијечење је ишло лакше. Нашу љубав смо крунисали вјеридбом 13. јула 1994 године, а већ 8. септембра исте године смо стали пред матичара у Братунцу. Гости на скромној свадби су били, а ко би друго, рањеници из Бање Ковиљаче. После вјенчања вратили смо се поново на лијечење-каже Раде.

Раде и Мирна Крсмановић са дјецом

младић за кога сам у почетку мислила да је овде у бањи запослен, али када сам примјетила да храмље схватила сам да је и он рањеник-вели Мирна и наставља причу.

- Почела су дружења у соби, уз карте, кафицу. Ратне бриге уступиле су мјесто осјећању младости и љубави, а муке и ране устукнуше пред налетом младалачког заноса и љубав се роди. Тек тада су ствари кренуле како ваља. Жељела сам да што прије и што боље оздравим. Кад се мислима сада вратим у ратне дане, морам да признам да се све добро завршило-каже Мирна.

Раде Крсмановић је дошао у Бању Ковиљачу прије Мирне. После лијечења у Зворнику и Београду, пут га је довео у бању. И његов ратно-рањенички пут је био сличан.

- То је дефинитивно судбина.

Тако је ова несрећа у рату на крају доносила срећу.

- Стигла је најприје кћерчица Николина, стао је рат, а онда смо добили и сина који носи дједово име-каже поносно Мирна.

Крсмановићи се данас баве узгојом малина. Мирна ради у сопственој продавници. Срећни су и задовољни својим животом. Само да ране не боле са првим облацима и падавинама.

Једно другом ублажавају бол. Врата у њиховој кући су увијек отворена за сваког добронамјерног госта.

Међу њима су најчешће рањеници са којима су се лијечили. У селу Реповцу и околини, Крсмановићи су одвајкада цијењени као поштена и радна породица.

- Жеља ми је да окупим старо друштво из Бање Ковиљаче. Да сретнем старе другаре. Са некима се чујем само телефоном. Живот нас је разбацао на разне стране и доживјели смо различите судбине. Неки нису успјели да се рехабилитују од ратних траума и несрећа. Али, живот тече и све се за нас двоје добро завршило. А било је тако црно, језиво и тешко тих несрећних ратних година-каже Раде Крсмановић.

Перица Васовић

децембар 2008. 61

СРПСКЕ СВЕТИЊЕ

Манастир Моштаница

у православну цркву у Хрватској Костајници гдје се налази и данас. Друго предање спомиње рјечицу која тече поред манастира а на којој су се налазила 44 дрвена мостића. Од ријечи "мост" - "мостаница" постао је назив за ријеку Моштаницу а потом и за манастир.

Ово је најстарији споменик подигнут на подручју које је често мијењало господаре, на којем су се водиле сталне борбе између Турака и Аустрије. Ту су се сукобљавали интереси Истока и Запада. Турска је јачала Босанску крајину, а истовремено Аустрија је стварала своју војну границу од тог истог народа. У таквим условима, сваки устанак и буну манастир је први плаћао. Није познато које године је први пут спаљен, али се поуздано зна да је први пут обновљен 1557. године у доба српског патријарха Макарија Соколовића.

Према досад утврђеним подацима, манастир је у својој вишевијековној историји, 9 пута спаљиван и

MANASTIR

МОШТАНИЦА

У прелијепом, шумовитом предјелу на падинама планине Козаре, дванаест километара удаљен од Козарске Дубице, налази се манастир Моштаница, један од највећих и најстаријих манастира у Босни и у цијелом српству. "Грађевина над грађевинама, свјетлост над свјетлошћу је манастир Моштаница који је надживио сав историјски тутањ. Он заузима посебно мјесто међу манастирима српске православне цркве. Манастир, у падини Мале Градине под Козаром, чуван свјетлошћу и мирисом стољетних липа, моштима, монасима и ликом великомученика и свеца ђакона Авакума који се замонашио у овом манастиру."

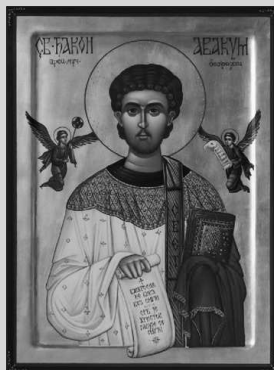
О постанку манастира, о његовим ктиторима као и самом називу МОШТАНИЦА, немамо јасних података. Предање каже да је ово задужбина светог Симеона Немање, краља Милутина или краља Драгутина. Највише се помиње краљ Драгутин Немањић као ктитор манастира. Постоји и предање према којем су манастир основали монаси из манастира Милешева, који су овамо дошли када је њихов манастир спаљен и опустошен, почетком XVI вијека.

Истина је да је манастир саграђен много прије 1579. године а те године се први пут писмено спомиње његово постојање јер је управо у том манастиру, при игуману Григорију, написана књига "Отачник".

И о називу манастира, постоје бројна предања. Једно од њих указује да је манастир добио име по светитељским моштима које су се ту налазиле. Светитељска рука из овог манастира пренесена је

обнављан. Истина, имао је тешку судбину али и славу. Био је један од жаришта свих буна и устанака у овим крајевима. Као симбол такве историјске улоге, манастир је и данас чувар гроба славног устаничког вође из прошлог вијека, Петра Поповића-Пеције, којем је општина Босанска Дубица, 1969. године на том мјесту подигла споменик.

Овај свети храм који је кроз вијекове толико пута рушен и наново, у тишини обнављан, забрањиван а потом препуручиван, то култно мјесто и његова прекрасна околина са бистром рјечицом и манастирским ливадама, данас је једно од најпосећенијих и најрадије одабраних туристичких излетишта у овом дијелу наше земље. Моштаница привлачи неким посебним магнетизмом све, без обзира на вјеру и нацију, а највећи број људи посјети је уочи и о Преображењу Господњем, на традиционалном народном збору.

ЂАКОН АВАКУМ

(1794-1814.)

...Родио се у Босни, близу манастира, отприлике године 1794. Књигу је учио и зађаконио се у ман. Моштаница, код духовника Ђенадија Шувака. Послије неког времена, турска сила и разне глобе додијају духовнику ђенадију и он са својим сином Стојаном, кога је родио док је био мирски свештеник, и са ђаконом Авакумом, остави Моштаницу и пође у свијет, да тражи какво мирније мјесто. За њима тројицом пође и старица, Авакумова мајка, која сем тог сина, није имала никога од рода. Пјешнице су сви четворо прешли цијелу Босну и Рујно, па су се најпослије настанили у Трнави, у манастиру Благовештењу, код игумана Пајсија Ристовића, који је тада остао у манастиру готово сам па их је једва дочекао, да му помогну и у цркви и у парохији и у домаћим радовима... Не лези враже, наскоро по њихову доласку, букне она несрећна Хаџи-Проданова буна 1814. те Турци Дођоше, ухватише Пајсија, Ђенадија, сина му Стојана и ђакона Авакума, па их оковане отјераше у Београд и бацише у тамнице.

Ђакон Авакум је био младић неописиве лепоте. Турци су веома жељели потурчити га, и наговарали су га ријечима и обећањима да пређе у њихову веру, али га нико нису могли наговорити.

Најпосле, кад је дошао час да се погуби, дали су му да понесе колац, на који ће га жива набити, а он је носећи га београдском улицом, из гласа пјевао:

"Нема вјере боље од хришћанске!
Срб је Христов, радује се смрти;
А суд страшни чека и вас Турке
Па ви чинте што је вама драго!
А скоро ће Турци долијати,
Бог је свједок и његова правда."
Црна његова мајка баш у тај страшни час, приступи му и стане га наговарати да се потурчи, те да сачува свој живот, а Бог ће му опростити, пошто то чини од големе невоље!
На такве речи, соко младић викне наново пјевати и пјесмом мајци одговарати:
"Мајко моја, на млијеку ти хвала!
Ал не хвала на науци такој,
Брзо ћеш се обрадоват сину,
Док пред Божје изиђемо лице;
Смрт избавља од свакијех биједа,
Цвијет прољетни тек за зимом иде.
Благо томе ко раније умре,
Омање је мука и гријеха,
Па што коме Бог и вјера дадне,
А још има браће на свијету!"

Видећи оволику тврђу у вјери својој и оволико неплашење од смрти, Турци му се смилују, те га не набију жива на колац, него му срце прободу ножем па га мртва набију на колац и исправе међу остале мученике, поред пута који је од Стамбол-капије водио ка Теразијама.

Како рече прота Славко Вујасиновић, кад нам манастир Моштаница не би чувао никакву другу успомену, него само успомену на овог мученика у чијем се херојству огледа и дубоки национално-вјерски утицај ове народне светиње, било би довољно да га значајним манастиром назовемо-у коме се тако дивно учило "без голема мријет јада, за крст часни и слободу златну!"

ВОЈВОДА ПЕТАР ПОПОВИЋ ПЕЦИЈА

(Хајдук Пеција
-1830-1858.)

Овај легендарни јунак и устанички војвода родио се у селу Бушевцу, у срезу Босанске Крупе, 1830. године од оца Петра и мајке Илинке, у породици Петровића која беше једна од првих у селу. Још у дјетињству показивао је знакове храбрости, јер се "од ничега није могао препасти". Чувајући благо са чобанима с њима је ложио ватру и пекао мисираче па су му гола кољена била сва од опекотина и варница ишарана и црвена. Зато је, кажу, добио име Пеција, ког се он радо прихватио. Прича се да је сам научио читати и писати а да је осим српског, говорио и турски језик.

Кад му Турци убише рођака, Пеција се "диже гори у хајдуке, да брани слабо и нејако." Било му је тада тек 22 године и од тада, од краја свог живота Турцима је задавао велике бриге и проблеме. У јесен 1858. заједно са хајдучким харамбашом, Петром Гарачом из Стригове, диже велику буну у Кнешпољу и пред Костајницом те сагради шанац познатији под називом Пецџијин шанац. Ова буна је у народу позната као Костајничка или Пецијина буна.

Послије Костајничке буне, Пеција је два пута пао Турцима у руке. Тако је досио у Истамбул гдје је осуђен на смрт, али под условом да буде погубљен у свом крају јер јевтамо највише зла починио. "На путу у родни крај, Пеција је побјегао Турцима и до новог устанка у Босанској Крајини, радио у Крагујевачкој тополиници. Када је вијест о устанку 1875. године дошла до Пеције, одмах је приступио устаницима те се и овога пута доказао својим јунаштвом. Међутим, недуго након протјеривања Турака, а прича се због издаје неког Илије Чолановића, Турци изненадише устанике и након дугог и жестоког боја разбише хајдуке од којих неки побегоше у Просару, а њих педесетак на челу са Пецијом, остадоше да се боре на обали ријеке Саве.

Потјерани турском силом, Пеција и устаници су се докопали лађе и прешли преко ријеке, али без заклона, изложени турској пушчаној ватри, готово су сви изгинули. Само Пеција и још два устаника остали су живи, али Петар немирног и храброг духа, умјесто да се склони изађе на истину и повика на Турке. "Ево, Турци, нека знадете, Пеције нисте убили, још је жив и наскоро ће вам се осветити!" Тог тренутка га је погодило турско тане и на мјесту га убило. Било је то 29. августа 1875. године. Међу народом је кружила прича да га није убило пушчано зрно већ је пушка била набијена пшеницом. Сахрањен је у селу Јабланцу код Јасеновца, а десет година касније, Пецијине кости су пренесене и похрањене код Манастира Моштаница.

Припремила Нада Маркуц-Раниловић
(кориштена литература: "Манастир Моштаница" и "Хајдук Пеција", проте Славка Вујасиновића, "Књига о Ђакону Авакуму" Милисав Д. Протића)

ПРИЧА О МОМИРУ ВУКОВИЋУ, РАТНОМ ВОЈНОМ ИНВАЛИДУ ИЗ ГАЦКА, КОЈИ ЈЕ СВОЈУ РАТНУ ТРАГЕДИЈУ ПРЕТВОРИО У ЕНТУЗИЈАЗАМ С ХЕПИЕНДОМ

према овој витешкој дисциплини која је, уз велика Момова одрицања и ентузијазам, резултирала оснивањем стрелачког клуба "Младост" 2003. године.

- У почетку је било тешко, нисмо имали ни простор за вјежбање, ни новац, ни оружје. Имати своју стрелану и организовати турнире изгледало је као недостижан сан - прича Вуковић.

Упркос свему, уз сагласност надлежних институција у општини, почиње се са преуређењем дијела магацина при полицијској станици у Гацку са циљем да се направи импровизована стрелана. Истовремено се Момо и група ентузијаста око њега ангажују на анимирању чланства, али и људи који би финансијски помогли клуб. Од

МИНА АКТИВИРАЛА СТРЕЉАЧКИ КЛУБ

Момир-Момо Вуковић, ратни војни инвалид из Гацка, данас је алфа и омега стрелачког клуба "Младост" и најзаслужнији човек за постојање и успјехе гатачких стрелаца

- У моменту кад сам нагазио на мину мислио сам да је са мном готово. Сваки рат је ужасан, а овај наш је био, ако тако може да се каже, за читаву димензију ужаснији.

Овим ријечима почиње и завршава своју причу о ратовању Гачанин Момир Вуковић који је цијели рат провео на ратишту, готово без огреботине, да би на крају, као пјешадинац, на подручју Борака, близу ТВ релеја на планини Прењ, нагазио на мину и задобио тешке повреде због којих је седамдесет пототни инвалид.

Још је Достојевски писао да је живот често фанта-

стичнији од литературе. Свако од нас у свом окружењу има мале људе, велике хероје живота, који су смогли снаге да се уздигну изнад тешкоћа и замки које живот поставља и почетни удес преокрену у своју корист. И Момо, како га сви у Гацком зову, морао је да се опрости од свог радног мјеста, а био је цијењен мајстор на машини "борвер", у радионици Рудника и термоелектране Гацко, и да, сада као инвалид, нађе своје место под сунцем.

Излаз је нашао у стрелаштву са којим се сусрео као млади војник у Скопљу 1976.-77. године.

Тада се родила љубав

велике користи су, истиче, била познанства са важним именима у свијету стрелаштва које је упознао боравећи на радничким спортским играма као члан стрелачке екипе РиТЕ Гацко.

2003. екипа стрелачког клуба "Младост" из Гацка први пут учествује на такмичењу, а већ наредне, 2004-те године, постављају рекорд РС серијском ваздушном пушком за млађе јуниорке.

Од 2005-те, готово четири године, убједљиво су први у свим женским категоријама у републици, проглашени су најбољим спортским клубом у Гацком, а двије године су дали и најбољег спортисту града.

Да је у рукама вјештог стријелца свака пушка прецизна потврђује и чињеница да у стрељачком клубу углавном располажу старијим оружјем.

"Кад смо почели нисмо имали ништа, а сада се скупило око 50-так цијевив каже Момо и додаје:" ту су стандардне и малокалибарске ваздушне као и серијске пушке, ваздушни и бојеви пиштољи. Уз осмјех потврђује нашу констатацију да су женске селекције успешније, али истиче да је од резултата ипак важније да се што више младих бави спортом.

- Некада смо у школама имали одбрану и заштиту, па се ишло у војску, територијалну одбрану и пружано је низ могућности да се млад човек обучи за руковање оружјем. Данас тога нема и у ситуацији смо да се неспретним руковањем изазову несреће.

Такво дијете је опасно и за себе и за околину.

Зато је у сарадњи са школама клуб организовао посјете стрељани и упознавање са основним правилима руковања оружјем.

Момо је поносан на седамдесетак чланова колико их сада има и на чињеницу да имају такмичарске екипе у свим селекцијама у обе конкуренције.

Каже да су најважнији озбиљан рад и љубав према овој спортској дисциплини. Резултати дођу као посљедица свега тога.

Недавно завршени турнир у Бања Луци, организован поводом Дана инвалида, на којем је Момо освојио златну медаљу потврђује то правило. Та медаља је истовремено и сатисфакција и подстрек за нове планове, за одлазак на друге турнире и нове успјехе и рекорде.

М. Ковачевић

ТУРНИР ИНВАЛИДА У ШАХУ ДИСТРОФИЧАРИ НАЈУСПЈЕШНИЈИ

У организацији шаховских клубова инвалида "Каиса" и "Балкан 1926", из Бања Луке, а под покровитељством Борачке организације, у "Заводу дистрофичара" у Бања Луци, одигран је 12. и 13. децембра шаховски турнир инвалидних лица.
Домаћин - најуспјешнији

Овај, већ традиционални турнир, играо се у екипној и појединачној конкуренцији, а окупио је инвалиде свих категорија и из читаве Републике Српске. У екипној конкуренцији, која је играна по четврти пут, наступило је укупно девет екипа, а у појединачном првенству за инвалиде Републике Српске, који је игран по други пут, учествовало је укупно 69 такмичара. Турнир је игран по такозваном Бергеровом систему, односно свако са сваким, а темпо игре био је 15 минута по играчу, док је финале у појединачној конкуренцији одиграно по швајцарском систему.

Турнир је отворио предсједник Борачке организације Града Бања Лука, Предраг Кнежевић, који је повукао први потез и зажелио срећу свим учесницима. Кнежевић је, такође, обећао да ће и убудуће слични турнири, не само у шаху, већ и у другим спортовима, имати подршку и Борачке организације Републике Српске и Борачке организације Града Бања Лука.

Најбољи у екипној кон-

куренцији били су такмичари ШК Завода дистрофичара из Бања Луке, а друго и треће мјесто освојиле су екипе шахиста "Балкан 1926" и "Крајишник", обе из Бања Луке. У појединачној конкуренцији, најбољи је био Китић Радислав, из екипе Завода дистрофичара, На другој и трећој позицији су Недељко Бодо из ШК "Балкан 1926" и Милорад Дедић из Савеза за спорт и рекреацију инвалида "Партизан" Бања Лука.

Најбољи учесници из обе конкуренције, добили су по завршетку турнира пехаре и медаље, те је најављено да ће се турнир, који је већ постао традиција, сигурно наставити и следећих година.

У склопу предстојећих активности инвалиди-шахисти најавили су и оснивање шаховског савеза инвалида Републике Српске, јер постоји велико интересовање инвалидних лица за оснивање оваквог савеза, а и помоћ институција Републике развоју шаха међу инвалидима лакше би се одвијала преко савеза него појединачних клубова, као што се сада ради.

УЧЕСНИЦИ

На турниру су учествовале следеће екипе: Савез за спорт и рекреацију инвалида "Партизан" Бања Лука, екипа ратних војних инвалида Требиње, екипа војних пензионера РС, ШК "Лијевче", ШК "Каиса", екипа Борачке организације РС, ШК "Балкан 1926", ШК "Крајишник" и екипа Завода дистрофичара из Бања Луке.

Т.М.

						АУТОР: ПМЛОУ	ГЛЕШАДИ- СКО НАО- РУЖАЊЕ СА ГОРЊЕ СЛИКЕ	ЕНГЛЕСКИ СХОЛА- СТИЧАР, ВИЛЈАМ (ОКО 1280- ОКО 1349)	НАПИПА- ТИ КОМЕ ...	МЛАДИ ПАС	"УДРУЖЕ- ЊЕ НЕУ- РОРАДИО- ЛОГА"	УМЈЕТНИЧКО УРЕ- ЗИВАЊЕ СЛИКА У ЛИНО- ЛЕУМУ	НА БОЈАНИ
						1. И 4. ВОКАЛ			НИМЕ ОМО, НЕГО ...				
УКРАСНИ ЧЕШАЉ													
ГОСТИО- НИЦА У КОЈОЈ СЕ СЛУЖЕ МЕДИТЕ- РАЈСКА ЈЕЛА													
ЗАШТИТ- НЕ ВЕЛЕ КОРИЦЕ КЊИГЕ										"ОСИГУ- РАВАЈУ- ЋЕ ДРУ- ШТВО"			
										ПОТОМ- СТВО			
СВЕЖАЊ ПОЖЈЕ- ВЕНА ЖИТА	ПРИВРЕ- МЕНО УКЛАЊА- ЊЕ ИЗ СЛУЖБЕ	СЛОВА ИЗА "М" И "Ц"	ГРАД У ПАКИ- СТАНУ	ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД ОД ТРИДЕСЕТ МИНУТА	"МЕТАР"		ИЗБИРЕ У СТАРО- АТИНСКИ ДРЖАВ- НИК	ЧЕШКОЈ (851 КМ) ГРЧКИ ФУДБАЛ- СКИ КЛУБ					
ГЛЕШАДИ- СКО НАО- РУЖАЊЕ СА ДОЊЕ СЛИКЕ				ЋУП ЗА МЕД	"АМЕРИЧ- КА АКА- ДЕМИЈА ПЕДИЛА- ТРИЈЕ"				УЗРОЧНИ ВЕЗНИК				
					ТРИЈЕ ИКОНАМА				СЛОВА ИСПРЕД "М" И "Б"				
												БРСТА УДАРЦА У БОКСУ	
"ПЛЕДЕЖ"												"АЛТ"	
ОЗНАКА ЗА СКА- КАЧА У ШАХУ		ГРАД АЛЕК- СИНЧАНА "АР"										ТЕОДОРА ОДМИЛА	
ПАР- ДОКСАЛ- НЕ ПО- ЈАВЕ									"АУТО- ТРАНС- ПОРТНО ПРЕДУ- ЗЕЋЕ"				
"ЕНЕР- ГИЈА"		ВРШИ- ЛАЦ АСА- НАЦИЈЕ "СЕКУН- ДА"							"РАЗРЕД"	ИСТИ ВОКАЛИ КРАСТА- ЧА ИЛИ ГА- ТАЛНИКА			
НОВИ САД			СИРИЈАЦ ИЛИ ЕГИП- ЋАНИН СТАНОВ- НИК СЛО- ВЕНИЈЕ						ЖЕРА- ВИЦА				
"ЗАПАД"		СТАРЕЖ ШТАМПА- РСКИ КЛИШЕ ДОБИЈЕН ГАЛВАНО- ПЛАСТИ- КОМ							ГОПЛИНА, ЈАРА			"АЛТ"	
МАГНЕТ- СКА ИЛИ ПЛЕТА- ЋА					"ИНСТИ- ТУТ ЗА ШУМАР- СТВО"		АЛЕМАН- КА ИЛИ ДЕМЕШ- КИЊА "ТОНА"					СЛОВА ИЗА "Д" И "Р"	
УЗВИК БОЛА				"ФОНД"	Б. ФРАНЦ ФУДБАЛ- ЛЕР, ЖИСТ			РАСТЕ- ЊЕ					
ШУПЉИ- НА У ТЈЕЛУ (ЛАТ.)													
"МАГНЕТ- СКИ АВИ- ОНСКИ ДЕТЕК- ТОР"	ХЉЕБ ДУГУ- ЉАСТОГ ОБЛИКА											АТИЛИЈ ОДМИЛА	
АЛКО- ХОЛ МА- НИТОЛ												"АМПЕР"	
ОБРУТИ ДАКТИЛ У ПОЕЗИЈИ (Н...Е...)												"СРЕДЊИ ТАЛАСИ"	
САМО- СТАЛНИ ПРЕДА- ВАЧИ НА ФАКУЛ- ТЕТИМА													

